

DIAGNOZA

problemów społecznych na terenie Miasta i Gminy
Woźniki

Raport z badań przeprowadzonych w 2018 r.

Spis treści

1. WPROWADZENIE	3
2. METODOLOGIA BADANIA	7
2.1. Uzasadnienie i wybór techniki badawczej	7
2.2. Dobór próby	8
2.3. Narzędzia badawcze	8
3. ANALIZA DANYCH ZASTANYCH	10
3.1. Charakterystyka gminy	10
3.2. Dane demograficzne	10
3.3. Rynek pracy	12
3.4. Rejestr regon	13
3.5. Poziom przestępczości	13
3.6. Edukacja	14
3.7. Potencjał gminy do rozwiązywania problemów społecznych	16
4. BADANIE DZIECI I MŁODZIEŻY NA TERENIE MIASTA I GMINY WOŹNIKI	22
4.1. Struktura badanej próby	22
4.2. Problem alkoholowy z perspektywy dzieci i młodzieży	23
4.3. Problem nikotynowy z perspektywy dzieci i młodzieży	27
4.4. Problem narkotykowy z perspektywy dzieci i młodzieży	28
4.5. Problem przemocy z perspektywy dzieci i młodzieży	32
4.6. Profilaktyka z perspektywy dzieci i młodzieży	37
5. BADANIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW NA TERENIE MIASTA I GMINY WOŹNIKI	39
5.1. Struktura badanej próby	39
5.2. Problem alkoholowy z perspektywy dorosłych mieszkańców	41
5.3. Problem nikotynowy z perspektywy dorosłych mieszkańców	46
5.4. Problem narkotykowy z perspektywy dorosłych mieszkańców	48
5.5. Problem przemocowy z perspektywy dorosłych mieszkańców	51
5.6. Działania profilaktyczne	56
6. BADANIE SPRZEDAWCÓW NA TERENIE MIASTA I GMINY WOŹNIKI	59
6.1. Struktura badanej próby	59
6.2. Problem uzależnień w mieście i gminie	60
7. ANALIZA SWOT	67
8. WNIOSKI I REKOMENDACJE	69

1. WPROWADZENIE

Gwałtowne przemiany technologiczne, ekonomiczne i społeczno-kulturowe, jakie dokonały się w XX wieku, doprowadziły do przeobrażeń w niemal każdej sferze życia społecznego przyczyniając się do przeobrażenia starych i powstawania nowych problemów społecznych. Niektórzy socjologowie twierdzą, iż współczesne społeczeństwo produkuje znacznie więcej problemów społecznych niż społeczeństwo tradycyjne.

„Problem społeczny” – zjawisko, które w percepcji społeczności uznawane jest za stwarzające konieczność podjęcia działań zmierzających do ich rozwiązania, a czasem przeciwdziałania jego powstaniu.

Problem społeczny w definicji Paula B. Hortona i Geralda R. Lesliego to:

- a) **zjawisko, które jest niepożądane społecznie i kłopotliwe** ze względu na natężenie, częstotliwość występowania, zasięg, charakter następstw,
- b) **porusza znaczną część społeczeństwa** - kłopotliwa kwestia musi zaistnieć w świadomości społecznej i uzyskać krytyczną opinię; w ten sposób obiektywnie istniejące zjawisko przeobraża się w subiektywnie odbierany problem społeczny,
- c) **wydaje się możliwe do przewyciężenia** - musi istnieć przekonanie, że problem można rozwiązać; zwiększa to szanse na autentyczne zaangażowanie członków zbiorowości i wypracowanie praktycznych dyrektyw służących jego eliminacji lub minimalizowaniu negatywnych skutków,
- d) **przewyciężenie go jest możliwe poprzez działania zbiorowe** - konieczna jest nie tylko aktywność „profesjonalistów od danych problemów”, ale masowe wsparcie społeczne — uzyskane dzięki zbliżonym sposobom interpretacji zjawiska.

Huber Blumer wyróżnia pięć faz w procesie definiowania problemów społecznych:

- + wyłonienie się problemu,
- + uprawomocnienie,
- + mobilizacja do działania,
- + sformułowanie oficjalnego planu działania,
- + empiryczne realizacje planu.

Do problemów społecznych, które w ostatnich dekadach dają najwyraźniej znać o sobie w polskiej rzeczywistości należy zaliczyć: alkoholizm, narkomanię, nikotynizm, ubóstwo, bezrobocie, przemoc, bezradność opiekuńczo-wychowawczą oraz wykluczenie społeczne. Każdy z tych problemów wymaga odmiennego podejścia i działań specjalistów. Priorytetem w polityce społecznej staje się zatem przeciwdziałanie tego typu zagrożeniom oraz podjęcie działań prowadzących do ograniczenia izolacji społecznej oraz zwiększenie integracji społecznej grup i osób zagrożonych występowaniem wyżej wymienionych problemów.

Punktem wyjścia wszelkiej interwencji socjalnej jest diagnoza, będąca niezbędnym elementem poprawnie zaplanowanego procesu zmian. Pomaga ona zidentyfikować negatywne, nieakceptowane zjawiska, a także niezaspokojone potrzeby i oczekiwania mieszkańców.

Głównymi celami diagnozy społecznej jest:

- ✚ Identyfikacja przyczyn wywołujących sytuacje problemowe,
- ✚ Identyfikacja wzajemnych związków pomiędzy problemami i kwestiami społecznymi,
- ✚ Identyfikacja skali problemów społecznych w danym układzie administracyjnym,
- ✚ Identyfikacja regionalnych, lokalnych uwarunkowań problemów społecznych,
- ✚ Analiza podejmowanych działań zmierzających do rozwiązania sytuacji problemowej lub jej złagodzenia,
- ✚ Analiza proponowanych rozwiązań przez politykę społeczną regionu.

1.1. Cele i ogólne założenia badania

Niniejsza diagnoza społeczna zrealizowana została na zlecenie Gminy Woźniki. Ma na celu ukazanie skali problemów uzależnień społecznych na terenie gminy. Zakres działań badawczych odnosił się do zidentyfikowania następujących kwestii:

- ✚ zidentyfikowania problemów uzależnień wśród różnych grup (dzieci, młodzieży, dorosłych mieszkańców, sprzedawców),
- ✚ zidentyfikowania przyczyn lub czynników wywołujących sytuacje problemowe,
- ✚ określenia skali oraz zakresu problemów uzależnień,
- ✚ zidentyfikowania skutków występujących problemów,
- ✚ pokazania rozwiązań mających na celu wyjaśnienie sytuacji problemowej lub złagodzenie jej skutków.

1.2. Problematyka badania

Zakres prac badawczych odnosił się do zdiagnozowania następujących problemów:

- **Problemu alkoholowego (alkoholizmu)** – według WHO to „*wszelki sposób picia, który wykracza poza miarę tradycyjnego i zwyczajowego spożycia albo poza ramy obyczajowego, przyjętego w całej społeczności, picia towarzyskiego bez względu na czynniki, które do tego prowadzą*”¹. Problem alkoholowy jest jednym z najpoważniejszych i najpowszechniejszych problemów społeczeństwa polskiego, w związku z tym tej kwestii poświęcono najwięcej miejsca w niniejszej diagnozie.
- **Problemu narkotykowego (narkomania)** – według ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, narkomania to: „*stałe lub okresowe używanie w celach niemedycznych środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, w wyniku czego może powstać lub powstało uzależnienie od nich*”². W niniejszym raporcie zwrócono uwagę przede wszystkim na następujące kwestie związane z owym zjawiskiem: rozpowszechnienie i dostępność narkotyków oraz dopalaczy, skala problemu wśród dorosłych mieszkańców, dzieci i młodzieży szkolnej na terenie gminy.

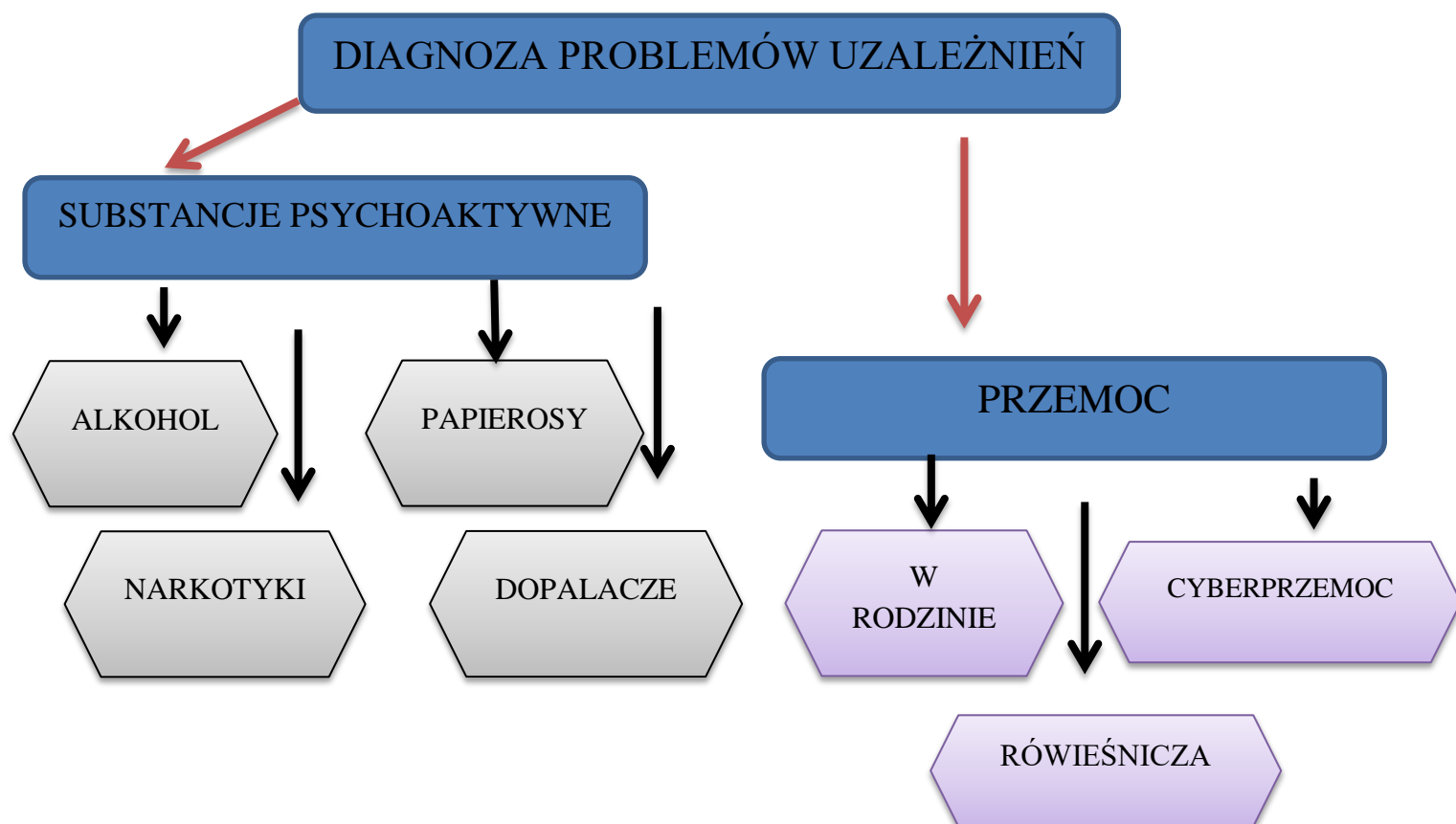
¹ T. Pilch, *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, str. 92,

² Ustawa z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2016r. poz. 224),

- **Problemu nikotynowego (nikotynizm)** – jest zjawiskiem, które polega na regularnym zażywaniu tytoniu, w skład którego wchodzi nikotyna – silna trucizna oraz szereg innych substancji, które wykazują negatywny wpływ na nasz organizm. Niniejsza diagnoza ma na celu ukazanie skali uzależnienia oraz dostępności dla dzieci i młodzieży szkolnej na terenie miasta, a także skali problemu wśród dorosłych mieszkańców Miasta i Gminy Woźniki.
- **Zjawisko przemocy na terenie szkoły oraz domu** – Przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Niniejsza diagnoza ukazuje skale, przyczyn oraz rodzaju problemu.

Schemat obszarów badawczych

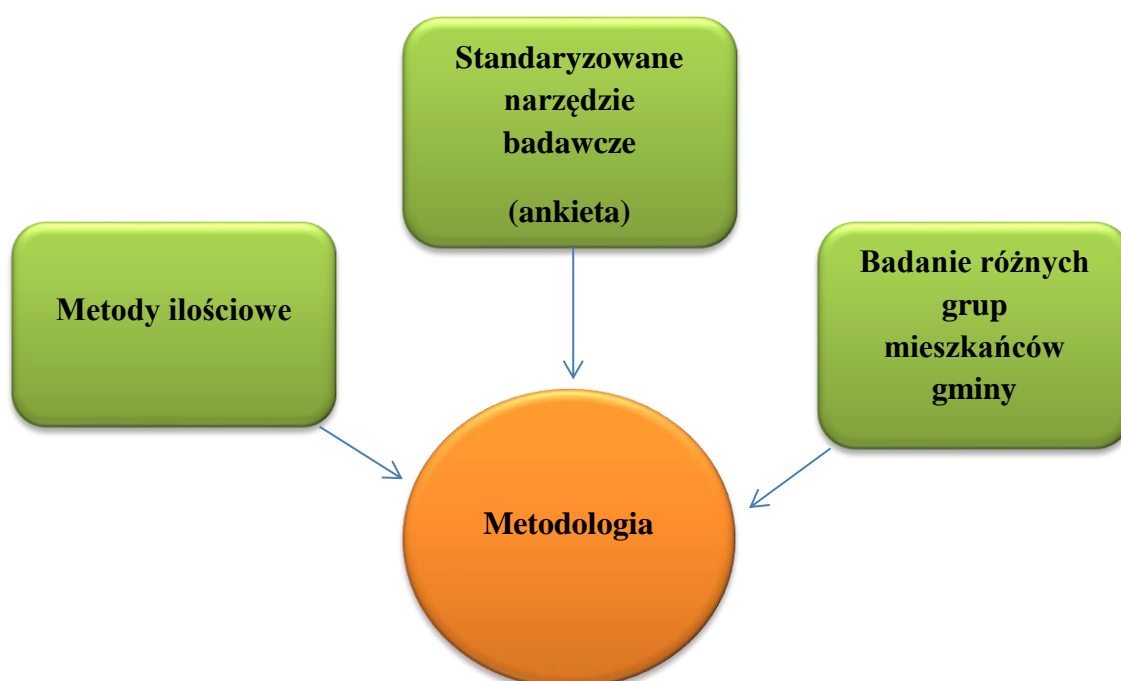

2. METODOLOGIA BADANIA

2.1. Uzasadnienie i wybór techniki badawczej

Istotą badania było poznanie opinii oraz postaw względem wybranych problemów społecznych: problemu alkoholowego, nikotynowego, narkotykowego oraz zjawiska przemocy. W tym celu zdecydowano się na przeprowadzenie czterech komplementarnych badań, zrealizowanych wśród czterech grup społecznych: dorosłych mieszkańców gminy, uczniów uczęszczających do szkoły podstawowej i ponadpodstawowej oraz sprzedawców. Każda grupa respondentów wniosła coś nowego względem badanych zagadnień i pozwoliła na ich lepszą diagnozę oraz głębsze zrozumienie.

W badaniach zastosowano triangulację technik badawczych. Koncepcja badania uwzględniła zapewnienie trafności i rzetelności planowanych działań. Wiązała się z tym przede wszystkim triangulacja źródeł danych, polegająca na pozyskaniu informacji z różnych środowisk.

Diagnozę problemów społecznych na terenie Miasta i Gminy Woźniki rozpoczęto od przeprowadzenia badań wśród uczniów oraz dorosłych mieszkańców. Zostały one wykonane zgodnie z metodologią ilościową, za pomocą **metody PAPI** (wywiad bezpośredni realizowany przy użyciu papierowej ankiety). Wykorzystana technika badawcza opierała się

na bezpośrednim komunikowaniu się ankietera z respondentami, przy wykorzystaniu ustrukturyzowanego narzędzia badawczego, jakim był kwestionariusz ankiety. W ten sposób przebadano dorosłych mieszkańców. W przypadku uczniów zastosowano badanie ankietowe za pomocą **ankiety internetowej (CAWI)**. Przed przystąpieniem do ankietowania dzieci i młodzieży szkolnej, za każdym razem uzyskiwano zgodę dyrekcji placówki szkolnej na przeprowadzenie badania, udzielano informacji o całkowitej anonimowości oraz o zasadach wypełniania kwestionariuszy, by zminimalizować ryzyko występowania braków danych.

2.2. Dobór próby

Badania zostały przeprowadzane w październiku 2018 roku. W badaniu łącznie wzięło udział **313 osób**. Zróżnicowany dobór próby umożliwił pogłębienie badanych zjawisk związanych bezpośrednio z zagrożeniami społecznymi na terenie gminy oraz uzyskanie informacji i opinii z różnych środowisk. Poniższy wykres przedstawia szczegółową strukturę próby badawczej:

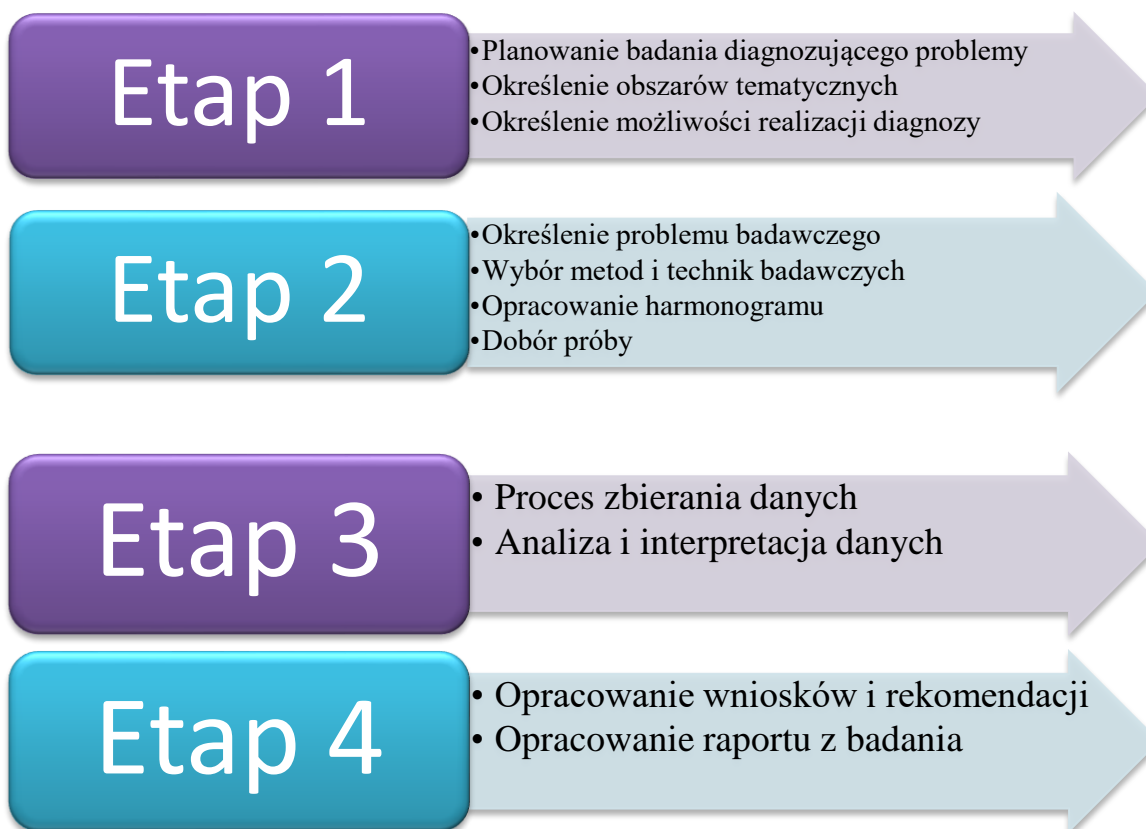
2.3. Narzędzia badawcze

Kwestionariusz ankiety użyty do zebrania danych miał podobną konstrukcję niezależnie od badanej grupy. Składał się z pytań zamkniętych jednego lub wielokrotnego wyboru. Ze względu na specyfikę poszczególnych grup dokonano spersonalizowania pytań, dostosowując ich charakter do profilu respondenta. Ankieta wypełniana była samodzielnie, co ma niebagatelną rolę w badaniu postaw i opinii względem delikatnych kwestii. Za każdym razem przed przystąpieniem do badania, uczestnicy zostali poinformowani o pełnej anonimowości, został wyjaśniony cel oraz instrukcja wypełniania kwestionariusza.

Wyniki **przedstawione** w raporcie mają charakter procentowy. **Ewentualne dysproporcje** związane są z zaokrągleniem do liczb całkowitych (maksymalnie +/- 1%).

Przeprowadzone badanie diagnozujące problemy społeczne składało się z kilku etapów, które zostały przedstawione poniżej.

3. ANALIZA DANYCH ZASTANYCH

3.1. Charakterystyka gminy

Gmina Woźniki jest jedną z ośmiu gmin powiatu lublinieckiego położonego w północno-wschodniej części województwa śląskiego. Pod względem geograficznym gmina zlokalizowana jest na Wyżynie Śląsko – Krakowskiej w makroregionie Wyżyna Wieluńsko – Woźnicka (Próg Woźnicki i Obniżenie Liswarty i Proсны), makroregionie Wyżyna Śląska (Próg Tarnogórski) oraz makroregionie Nizina Śląska (Równina Opolska – Obniżenie Małej Panwi). Przez południowe krańce gminy przepływa rzeka Mała Panew, zbierająca wody z licznych dopływów biorących początek w Progu Woźnickim.

Gmina Woźniki na tle powiatu lublinieckiego

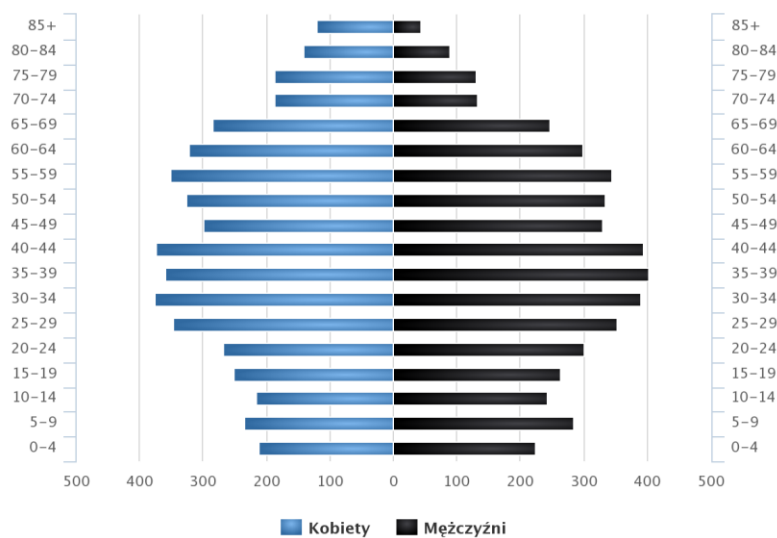
3.2. Dane demograficzne

Gmina Woźniki ma 9 655 mieszkańców, z czego 50,2% stanowią kobiety, a 49,8% mężczyźni. W latach 2002-2017 liczba mieszkańców wzrosła o 0,3%. Średni wiek mieszkańców wynosi 40,8 lat i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa śląskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Piramida wieku mieszkańców gminy Woźniki, 2017

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

Mieszkańcy Gminy Woźniki zawarli w 2017 roku 40 małżeństw, co odpowiada 4,1 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa śląskiego oraz znacznie mniej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,1 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców.

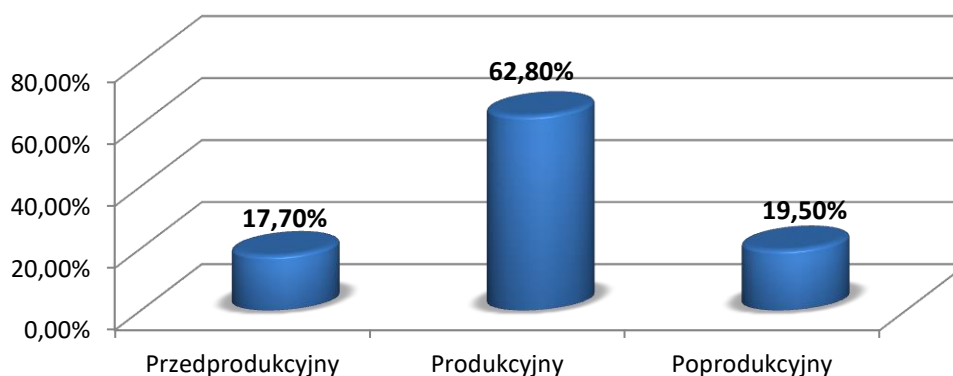
27,2% mieszkańców Gminy Woźniki jest stanu wolnego, 58,1% żyje w małżeństwie, 3,2% mieszkańców jest po rozwodzie, a 8,7% to wdowy/wdowcy.

Gmina Woźniki ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -6. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -0,62 na 1000 mieszkańców Gminy Woźniki. W 2017 roku urodziło się 99 dzieci, w tym 51,5% dziewczynek i 48,5% chłopców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,94 i jest większy od średniej dla województwa oraz nieznacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

W 2016 roku 49,9% zgonów w Gminie Woźniki spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 24,5% zgonów były nowotwory, a 4,4% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności Gminy Woźniki przypada 9,63 zgonów. Jest to znacznie mniej od wartości średniej dla województwa śląskiego oraz nieznacznie mniej od wartości średniej dla kraju.

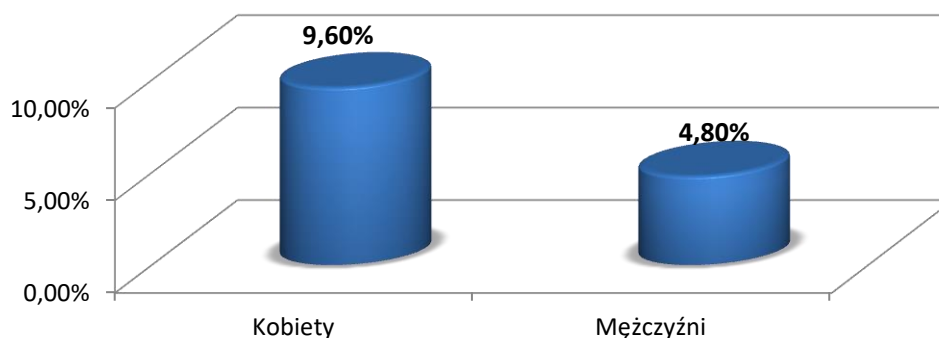
62,8% mieszkańców Gminy Woźniki jest w wieku produkcyjnym, 17,7% w wieku przedprodukcyjnym, a 19,5% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

Wyk.1. Podział mieszkańców ze względu na wiek

3.3. Rynek pracy

W Gminie Woźniki na 1000 mieszkańców pracuje 116 osób. 57,3% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 42,7% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w Gminie Woźniki wynosiło w 2017 roku 7,0% (9,6% wśród kobiet i 4,8% wśród mężczyzn).

Wyk.2. Liczba osób bezrobotnych w 2017 r.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców 1 015 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 496 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -519. 21,0% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 34,6% w przemyśle i budownictwie, a 12,7% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja), a 1,0% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

3.4. Rejestr regon

W Gminie Woźniki w roku 2017 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 817 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 665 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 62 nowe podmioty, a 49 podmiotów zostało wyrejestrowanych. Na przestrzeni lat 2009-2017 najczęściej (82) podmiotów zarejestrowano w roku 2012, a najmniej (52) w roku 2009. W tym samym okresie najczęściej (65) podmiotów wykreślono z rejestru REGON w 2011 roku, najmniej (26) podmiotów wyrejestrowano natomiast w 2012 roku.

Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w Gminie Woźniki najczęściej (42) jest stanowiących spółki handlowe z ograniczoną odpowiedzialnością. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najczęściej (777) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników.

3,2% (26) podmiotów jako rodzaj działalności deklarowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 33,2% (271) podmiotów, a 63,6% (520) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność.

Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w Gminie Woźniki najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (28,6%) oraz budownictwo (19,7%)

3.5. Poziom przestępczości

W 2017 roku w Gminie Woźniki stwierdzono szacunkowo 217 przestępstw. Oznacza to, że na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 22,46 przestępstw. Jest to wartość mniejsza od wartości dla województwa śląskiego oraz znacznie większa od średniej dla całej Polski.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w gminie wynosi 88,00% i jest znacznie większy od wskaźnika wykrywalności dla województwa śląskiego oraz znacznie większy od wskaźnika dla całej Polski.

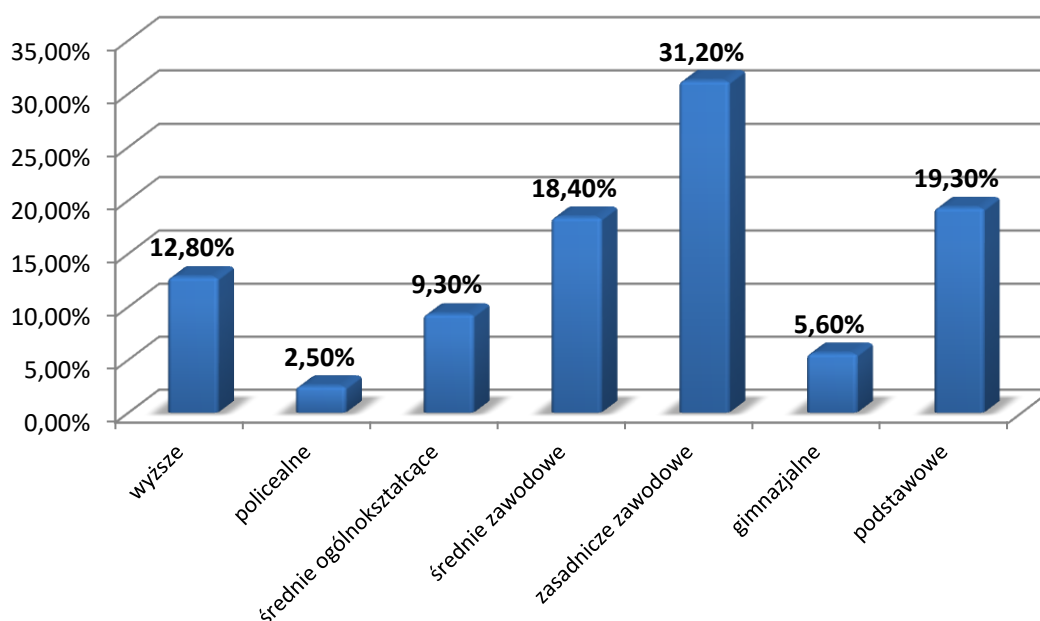
W przeliczeniu na 1000 mieszkańców Gminy Woźniki najczęściej stwierdzono przestępstw o charakterze gospodarczym - 11,49 (wykrywalność 94%) oraz o charakterze kryminalnym - 8,25 (wykrywalność 75%). W dalszej kolejności odnotowano przestępstwa przeciwko mieniu - 4,62 (51%), drogowe - 1,93 (99%) oraz przeciwko życiu i zdrowiu - 0,34 (88%).

3.6. Edukacja

2 233 mieszkańców Gminy Woźniki jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) (w tym 1 050 kobiet oraz 1 183 mężczyzn). Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku 12,8% ludności posiada wykształcenie wyższe, 2,5% wykształcenie policealne, 9,3% średnie ogólnokształcące, a 18,4% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 31,2% mieszkańców Gminy Woźniki, gimnazjalnym 5,6%, natomiast 19,3% podstawowym ukończonym. 0,9% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

Wyk.3. Poziom wykształcenia mieszkańców gminy

W porównaniu do całego województwa śląskiego mieszkańcy gminy mają niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w Gminie Woźniki największy odsetek ma wykształcenie zasadnicze zawodowe (23,2%) oraz podstawowe ukończone (22,9%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (39,5%) oraz średnie zawodowe (20,2%).

16,9% mieszkańców Gminy Woźniki w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) zalicza się do przedziału 3-6 lat - wychowanie przedszkolne (17,0% wśród dziewczynek i 16,8% wśród chłopców). Na tysiąc dzieci w wieku przedszkolnym 717 uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego. Na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego przypada 1,56 dzieci w wieku przedszkolnym.

W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie podstawowym (7-12 lat) kształci się 26,1% ludności (25,0% wśród dziewczynek i 27,1% wśród chłopców). Na 1 oddział w szkołach podstawowych przypada 13 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat) wynosi 95,66.

Wśród mieszkańców w wieku potencjalnej nauki 13,2% zalicza się do przedziału 13-15 lat - kształcenie na poziomie gimnazjalnym (13,3% wśród dziewczyn i 13,1% wśród chłopaków). Na 1 oddział w szkołach gimnazjalnych przypada 17 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach gimnazjalnych do osób w wieku 13-15 lat) wynosi 88,50.

W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie ponadgimnazjalnym (16-18 lat) kształci się 18,4% mieszkańców (19,2% wśród dziewczyn i 17,6% wśród chłopaków). Na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących przypada 20 uczniów.

W przedziale wiekowym odpowiadającym edukacji w szkołach wyższych (19-24 lat) znajduje się 25,4% mieszkańców gminy w wieku potencjalnej nauki (25,4% kobiet i 25,4% mężczyzn).

Gmina Woźniki jest organem prowadzącym dla 2 przedszkoli, 5 szkół podstawowych oraz liceum ogólnokształcące.

Na terenie gminy znajduje się:

- Przedszkole w Woźnikach,
- Przedszkole w Psarach,
- Szkoła Podstawowa w Woźnikach z oddziałem gimnazjalnym,
- Szkoła Podstawowa w Woźnikach – Ligota Woźnicka z jednym oddziałem przedszkolnym,
- Szkoła Podstawowa w Lubszy z oddziałem przedszkolnym,
- Szkoła Podstawowa w Kamienicy z oddziałem przedszkolnym,
- Szkoła Podstawowa w Psarach z oddziałem gimnazjalnym,
- Liceum Ogólnokształcące w Psarach,
- Niepubliczne Przedszkole, Szkoła i Gimnazjum w Kamińskich Młynach.

3.7. Potencjał gminy do rozwiązywania problemów społecznych

- **Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**

Głównym celem działań GKRPA jest prowadzenie działań w celu zapobiegania nadużywania alkoholu oraz środków psychoaktywnych, promowanie zdrowego trybu życia, zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej osobom uzależnionym, integrowanie społeczeństwa lokalnego, podejmowanie działań w zakresie poradnictwa, interwencji wobec osób nadużywających alkoholu i narkotyków, działania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, prowadzenie rozmów motywacyjnych oraz zwiększanie zdolności osób do radzenia sobie z zaistniałymi problemami alkoholowymi. Podejmowane działania mają za zadanie wsparcie osób uzależnionych i ich rodzin, pomoc rodzinom w trudnych sytuacjach życiowych oraz propagowanie zdrowego stylu życia. GKRPA uprawniona jest do podejmowania czynności zmierzających do sądowego orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu, zobowiązania poddania się leczeniu odwykowemu.

GKRPA ponadto realizuje określone ustawowo zadania gminy w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, a w szczególności:

- przeprowadzanie kontroli przestrzegania warunków i zasad sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych na terenie gminy;
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych;
- prowadzenie działań zmierzających do poddania się leczeniu odwykowemu osób, które w związku z nadużywaniem alkoholu powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylają się od pracy oraz systematycznie zakłócają spokój i porządek uliczny.

Na przestrzeni lat 2015-2017 zmniejszyła się liczba osób zgłaszających się do GKRPA (w 2015 r. – 6; 2016 r. – 9, a w 2017 r. - 4). W 2015 r. 5 osób z rodzin osób uzależnionych od alkoholu skorzystało z pomocy GKRPA, w 2016 r. – 9, a w 2017 r. 7.

Tab.1. Liczba osób z którymi członkowie GKRPA przeprowadzili rozmowy

	2015	2016	2017
Osoby zgłaszające się do GKRPA	6	9	4
Członkowie ich rodzin	5	9	7

W 2015 r. członkowie GKRPA odbyli rozmowy z 7 osobami doznającymi przemocy oraz ją stosującymi. W kolejnym roku liczba osób doznających przemocy zmalała do 3, zaś liczba osób stosujących przemoc wzrosła do 6. W 2017 r. Komisja udzieliła pomocy 5 osobom doznającym przemocy i interweniowała w stosunku do 5 stosujących zachowania przemocowe.

Tab.2. Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, z którymi rozmawiali członkowie GKRPA

	2015	2016	2017
Osoby doznające przemocy	7	3	5
Osoby stosujące przemoc	2	6	5

GKRPA w Gminie Woźniki zajmuje się również profilaktyką zachowań ryzykownych. W związku z tym w latach 2015-2017 gmina zrealizowała programy profilaktyczne objęte systemem rekomendacji przez PARPA. W 2015 r. w programie brało udział 104 uczniów i 67 rodziców, w 2016 r. – 269 uczniów i 37 rodziców, a w 2017 r. – 140 uczniów i 36 rodziców.

Tab.3. Realizacja programów rekomendowanych przez PARPA

	2015	2016	2017
Liczba uczniów	104	269	140
Liczba rodziców	67	37	36

Na terenie gminy w latach 2015-2017 prowadzone były również działania, które nie są ustrukturyzowanymi programami profilaktycznymi. Do działań tych można zaliczyć spektakle profilaktyczne, konkursy (plastyczne, literackie, muzyczne, itp.), imprezy sportowe oraz jednorazowe prelekcje, pogadanki.

Na terenie gminy prowadzone są również działania obejmujące specjalistycznym programem socjoterapeutycznym dzieci z rodzin alkoholowych. W latach 2015-2017 brało w nich udział 20 dzieci.

Tab.4. Liczba dzieci z rodzin alkoholowych objętych specjalistycznym programem socjoterapeutycznym

	2015	2016	2017
Liczba uczestników	20	20	20

- **Działalność Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Woźnikach**

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Woźnikach powołany został Uchwałą Rady Gminy i Miasta w Woźnikach Nr III/15/90 z dnia 3 lipca 1990r.

Pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Najważniejszym zadaniem w pomocy środowiskowej jest praca socjalna rozumiana jako działania mające na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi.

Działania pracowników socjalnych – głównych realizatorów wsparcia środowiskowego skupiają się na:

- zapewnieniu podstawowych warunków socjalno-bytowych,
- pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb osób i rodzin, których nie są w stanie zaspokoić samodzielnie,
- przeciwdziałaniu negatywnym czynnikom, których istnienie nie może być ograniczone lub usunięte,
- dążeniu do usamodzielnienia poprzez wspomaganie w rozwiązywaniu problemów i pokonywaniu trudności.

Podstawowym zadaniem pracowników socjalnych jest szczegółowe rozeznanie – w oparciu o wywiad środowiskowy – sytuacji osoby i rodziny w sferach:

- rodzinnej,
- zawodowej,
- mieszkaniowej,
- finansowej,
- zdrowotnej,

a następnie realizowanie pracy socjalnej, udzielanie wsparcia, systematyczna ocena i ewentualna modyfikacja celów i działań. W ramach pracy socjalnej pracownicy socjalni

świadczyli szeroko rozumiane specjalistyczne poradnictwo nie tylko dla osób korzystających ze świadczeń w Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej.

Pracownicy socjalni realizowali swe działania poprzez:

- współpracę z Policją,
- współpracę z pedagogami szkół, pracownikami przedszkoli,
- kontakt z organizacjami działającymi w obszarze pomocy społecznej,
- stałą współpracę z urzędem miasta, przychodniami, w celu udzielenia odpowiedniego wsparcia podopiecznym MGOPS.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w 2015 r. objął pomocą 170 rodziny, składające się z 478 osób. W kolejnym roku liczba rodzin korzystających z pomocy MGOPS wynosiła 162, a w 2017 r. wzrosła do 231.

Tab.5. Liczba rodzin korzystających z pomocy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2015	170	478
2016	162	439
2017	231	473

W latach 2015-2017 głównym powodem przyznawania pomocy przez GMOPS było ubóstwo (aczkolwiek zanotowano spadek z 139 w 2015 r. do 110 w 2017 r.). Mieszkańcy również często zwracali się o pomoc z powodu bezrobocia. Z danych wynika, że do ośrodka nie zgłaszają się osoby z problemem narkomanii lub bezdomności.

Tab.6. Powody przyznawania pomocy społecznej

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA RODZIN		
	2015	2016	2017
Ubóstwo	139	127	110
Niepelnosprawność	66	69	69
Bezrobocie	91	76	185
Długotrwała lub ciężka choroba	40	32	61
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego ogółem	29	29	26
-----	-----	-----	-----
w tym:	17	14	10
rodziny niepełne	5	5	3

rodziny wielodzietne			
Przemoc w rodzinie	4	2	1
Potrzeba ochrony macierzyństwa	43	34	26
w tym wielodzietność	25	21	15
Alkoholizm	8	8	4
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	1	0	0
Sieroctwo	1	0	0
Bezdomność	0	0	0
Narkomania	0	0	0
Zdarzenie losowe	2	0	0

- **Organizacje pożytku publicznego**

Są to bardzo często podmioty, zakładane przez aktywnych obywateli, w celu rozwiązywania konkretnych problemów społecznych, na przykład takich jak bezdomność, pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom, pomoc osobom niepełnosprawnym fizycznie i intelektualnie itp.

Na terenie Gminy Woźniki działa 16 organizacji pożytku publicznego, których celem jest m.in.:

- niesienie pomocy i wspieranie osób chorych oraz osób w trudnej sytuacji życiowej poprzez prowadzenie działalności charytatywnej,
- organizacja zawodów i imprez sportowych o charakterze charytatywnym i integracyjnym (dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych),
- ochrona środowiska,
- działalność kulturalna,
- prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z Państwową Strażą Pożarną, organami samorządowymi i innymi podmiotami.

Tab.7. Organizacje pożytku publicznego na terenie Gminy Woźniki

Lp.	Organizacje pożytku publicznego
1.	Ludowy Klub Sportowy ORZEŁ Psary - Babienica
2.	Miejski Ludowy Klub Sportowy w Woźnikach
3.	Ochotnicza Straż Pożarna w Babienicy
4.	Ochotnicza Straż Pożarna w Kamieńskich Młynach
5.	Ochotnicza Straż Pożarna w Woźnikach
6.	Ochotnicza Straż Pożarna w Piasku
7.	Ochotnicza Straż Pożarna w Kamienicy Śląskiej
8.	Ochotnicza Straż Pożarna w Ligocie Woźnickiej
9.	Ludowy Klub Sportowy WARTA Kamieńskie Młyny
10.	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Kamieńskie Młyny
11.	Ochotnicza Straż Pożarna Psary
12.	Ochotnicza Straż Pożarna w Lubszy
13.	Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Lubszeckiej
14.	Stowarzyszenie Społeczno - Sportowe HUMANE
15.	Stowarzyszenie na Rzecz rozwoju Sołectwa Dyrdy
16.	YAQ Projekt - Pracownia Rozwoju Społecznego
17.	Uczniowski Klub Sportowy „Orzeł” w Psarach
18.	Uczniowski Klub Sportowy przy Szkole Podstawowej w Woźnikach

4. BADANIE DZIECI I MŁODZIEŻY NA TERENIE MIASTA I GMINY WOŹNIKI

4.1. Struktura badanej próby

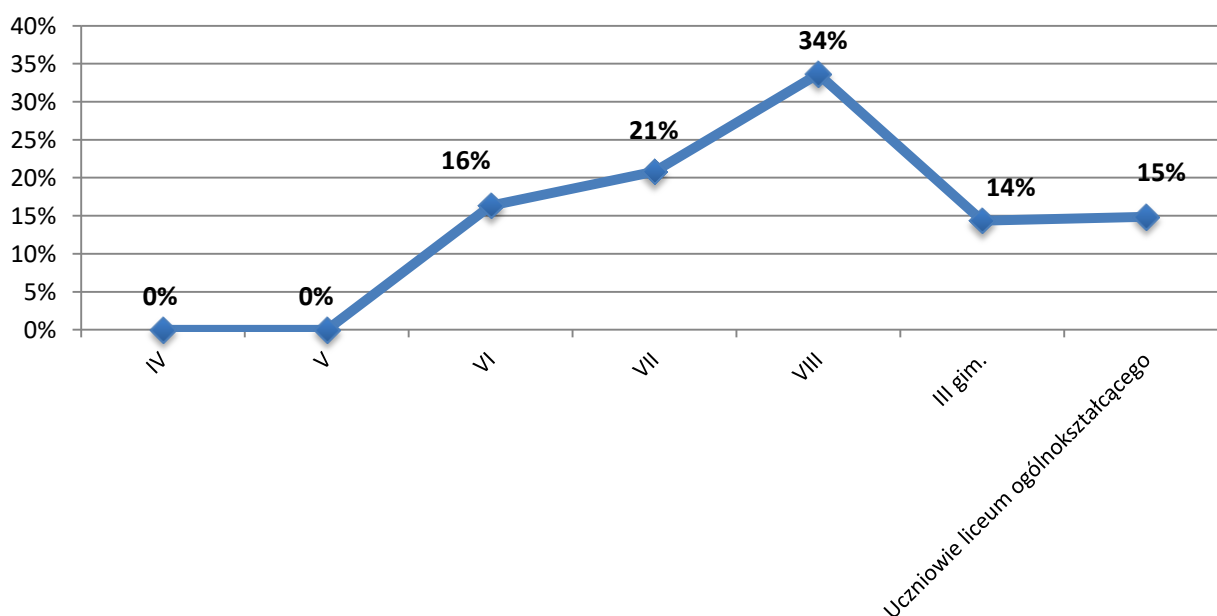
W badaniu ankietowym na terenie Miasta I Gminy Woźniki wzięło udział 202 uczniów, gdzie 48% próby stanowili chłopcy, 52% dziewczęta. Można więc uznać, że zachowano podobny rozkład liczebności dziewcząt i chłopców wśród badanej grupy.

Wyk.3. Twoja płeć:

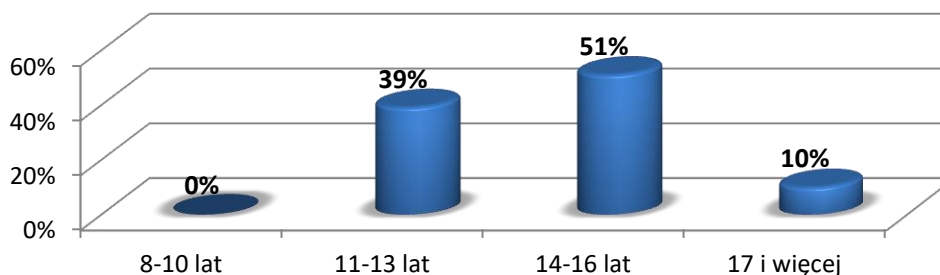
Wśród badanych uczniów, najliczniejszą grupą byli uczniowie klasy VIII (34%) i VII (21%). 16% badanych było uczniami klasy VI, 14% klasy III gimnazjum, a 15% badanych stanowili uczniowie liceum ogólnokształcącego.

Wyk.4. Klasa:

Najlichnieszą grupę badanych stanowiły dzieci w przedziale wiekowym 14-16 lat (51%), a następnie uczniowie między 11 a 13 rokiem życia (39%). 10% badanych miało więcej niż 17 lat.

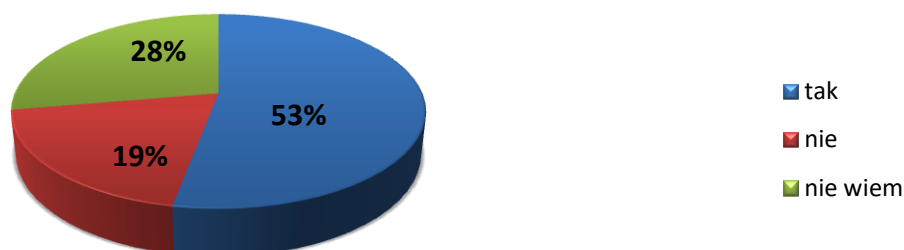
Wyk.5. Wiek:

4.2. Problem alkoholowy z perspektywy dzieci i młodzieży

Pierwszy blok tematyczny dotyczył problemu alkoholowego z perspektywy dzieci i młodzieży. Uczniowie zapytani o to, czy ich rówieśnicy piją alkohol twierdząco na to pytanie odpowiedziało 53% respondentów. 19% ankietowanych uważa, że ich koledzy/koleżanki nie piją alkoholu, a 28% nie mają wiedzy na ten temat.

Wyk.6. Czy osoby w Twoim wieku piją alkohol?

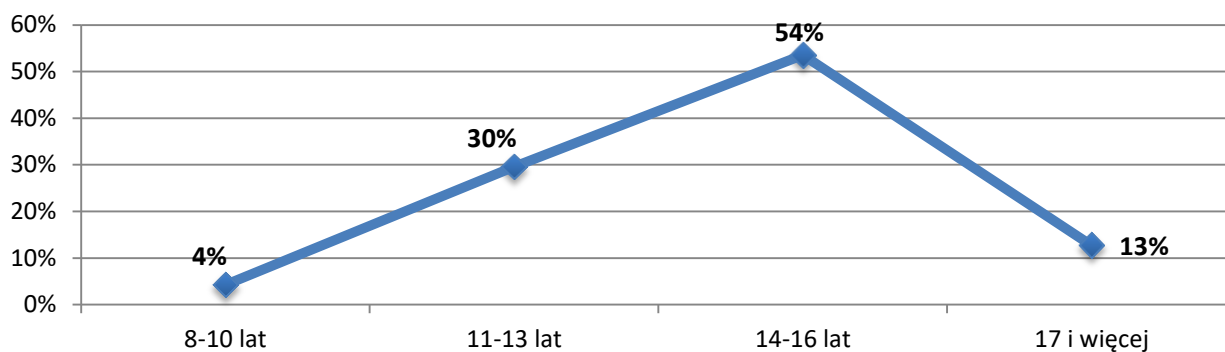
Aż 36% uczniów ma za sobą inicjację alkoholową. Nigdy alkoholu nie piło 64% badanych.

Wyk.7. Czy próbowałeś/aś pić alkohol?

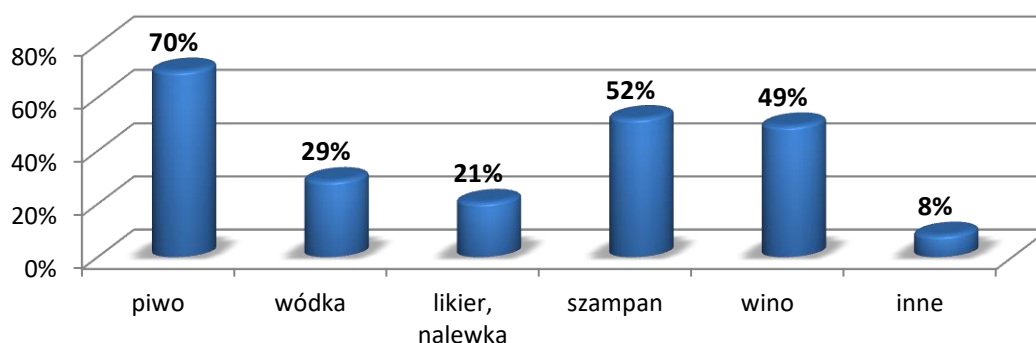
Na pytanie, w jakim wieku spożywałeś alkohol, 54% badanych odpowiedziało, że miało wówczas 14-16 lat. 30% respondentów piło napoje alkoholowe pomiędzy 11 a 13 rokiem życia, 4% mając 8-10 lat. 17 i więcej lat w dniu inicjacji alkoholowej miało 13% respondentów.

Wyk.8. W jakim wieku zacząłeś pić alkohol?

Uczniowie sięgający po alkohol najczęściej wybierają piwo (70%), następnie szampana (52%) i wino (49%). Po wódkę sięga 29% badanych, a po likiery i nalewki 21%. Inne, bliżej nie określone alkohole wybiera 8% respondentów.

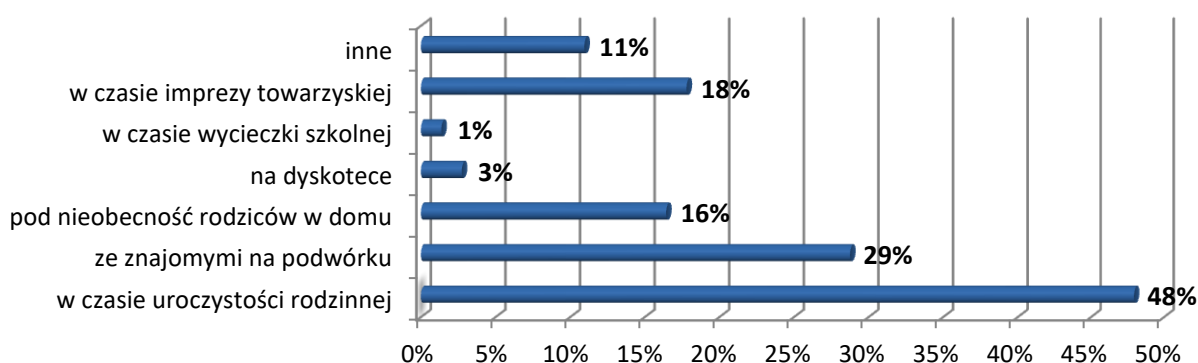
Wyk.9. Jaki rodzaj alkoholu próbowałeś?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

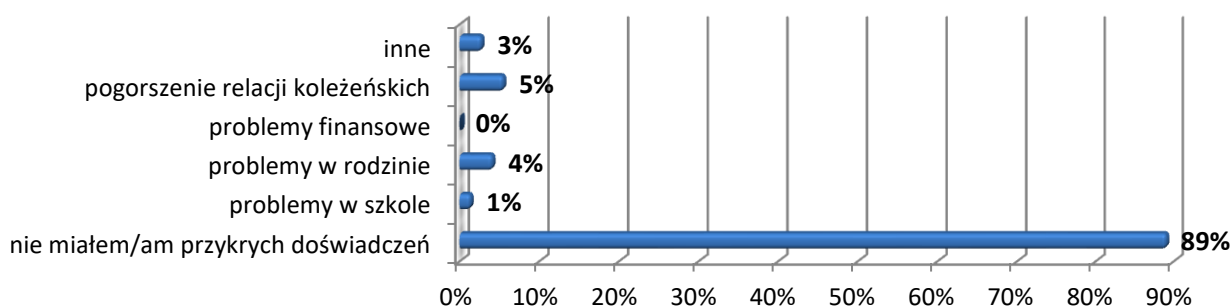
Po raz pierwszy uczniowie sięgnęli po alkohol podczas uroczystości rodzinnej (48%) lub na podwórku ze znajomymi (29%). 16% deklaruje, że piło po raz pierwszy napój alkoholowy pod nieobecność rodziców w domu, bądź w czasie imprezy towarzyskiej (18%). 3% przeszło inicjację na dyskotecę, a 1% - w czasie wycieczki szkolnej. Na inne, bliżej nie określone okoliczności wskazało 11% badanych.

Wyk.10. W jakich okolicznościach spożyłeś/aś alkohol po raz pierwszy?

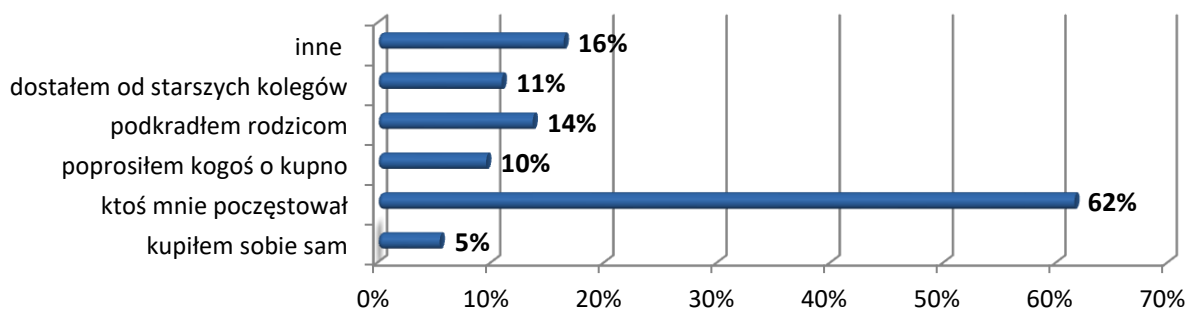
*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Spośród uczniów pijących alkohol, przykre doświadczenia miało 11% badanych. Wiązały się one z problemami w rodzinie, szkole oraz z pogorszeniem relacji koleżeńskich. 89% respondentów deklaruje, że nie miało przykrych doświadczeń wynikających ze spożywania alkoholu.

Wyk.11. Czy miałeś jakieś przykre doświadczenia związane ze spożywaniem alkoholu?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Większość badanych twierdzi, że zostali poczęstowani alkoholem (62%). 14% podaje, iż napoje wysokoprocentowe podkraǳło rodzicom, 10% poprosiło kogoś o zakup, 11% uczniów dostało od kolegów, a 5% ankietowanych samemu kupiło sobie alkohol.

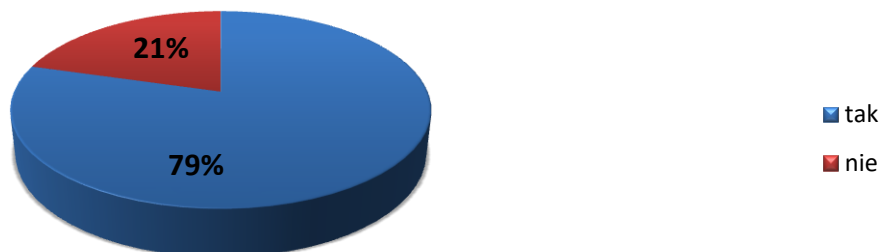
Wyk.13. Jak otrzymałeś/zdobyłeś alkohol?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

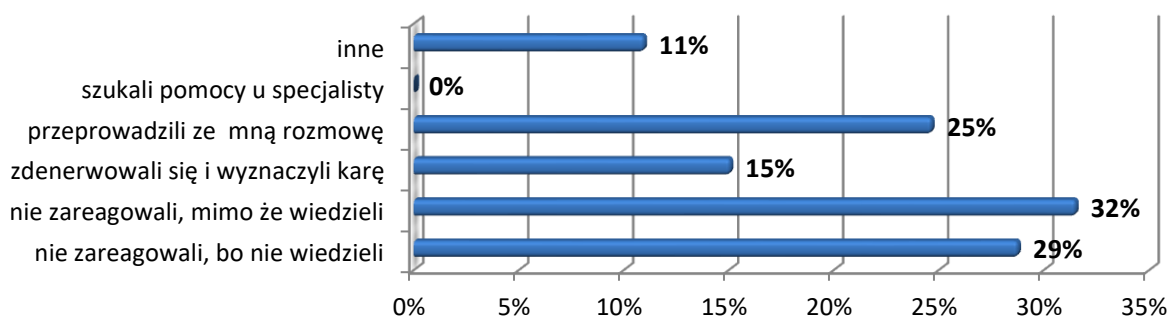
W zdecydowanej większości, rodzice uczniów wiedzą, że ich dzieci spożywają alkohol (79%). 21% nie ma świadomości, że ich pociechy są po inicjacji alkoholowej.

Wyk.14. Czy rodzice wiedzą, że próbowałeś pić alkohol?

Rodzice, którzy wiedzą, że ich dzieci piją alkohol aż 32% z nich nic nie zrobiło z tym faktem. 25% uczniów twierdzi, że rodzice przeprowadzili z nimi rozmowę, zaś 15% zdenerwowało się i wyznaczyło im karę. W opinii 29% respondentów, rodzice nie zareagowali gdyż nie wiedzieli o picciu alkoholu przez dzieci, a 11% podało inne bliżej nie określone reakcje rodziców.

Wyk.15. Jak Twoi rodzice zareagowali na spożywanie przez Ciebie alkoholu?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

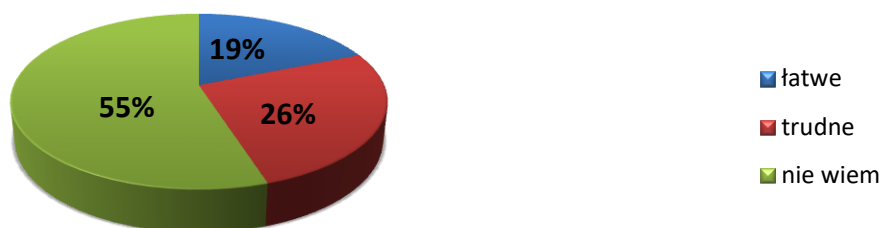
Z opinii 7% respondentów wynika, że w ich rodzinach znajduje się osoba mająca problem alkoholowy. 8% nie ma wiedzy na ten temat, a 85% twierdzi, że nikt z ich rodziny nie ma problemu z alkoholem.

Wyk.16. Czy ktoś z Twojej rodziny nadużywa alkoholu?

Uczniowie zapytani o dostępność alkoholu dla osób niepełnoletnich, twierdzą, że jego zdobycie w miejscu zamieszkania jest łatwe (19%). Przeciwnego zdania jest 26% badanej populacji, zaś 55% nie ma wiedzy na ten temat.

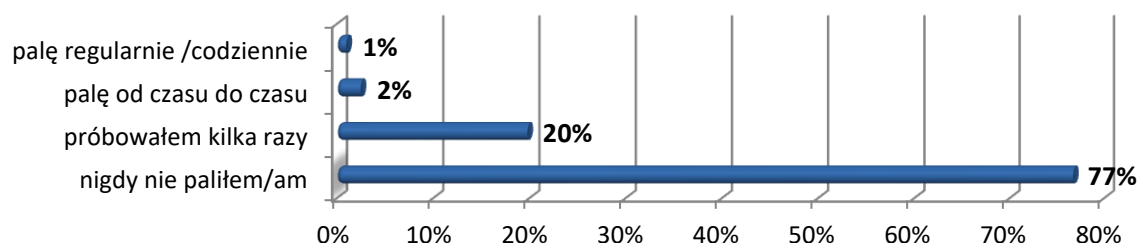
Wyk.17. Gdybyś chciał zdobyć alkohol w swojej miejscowości byłoby to:

4.3. Problem nikotynowy z perspektywy dzieci i młodzieży

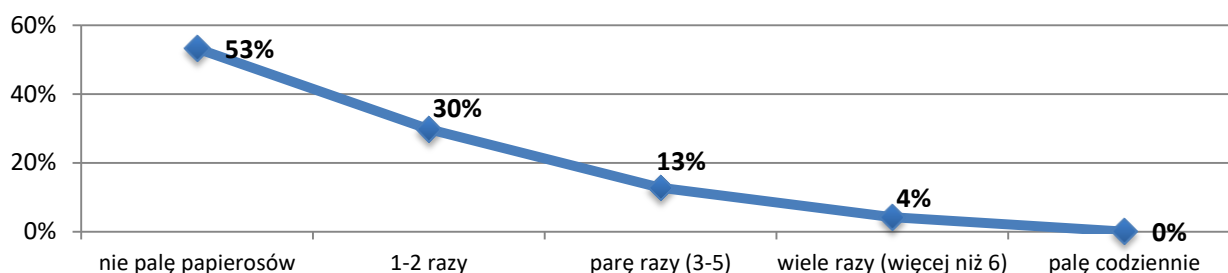
Następny blok pytań dotyczył problemu nikotynowego wśród osób nieletnich w Mieście i Gminie Woźniki. 20% badanych kilkakrotnie próbowało palić papierosy, natomiast 2% pali od czasu do czasu. Do regularnego sięgania po wyroby tytoniowe przyznało się 1% respondentów. Większość badanych – 77% nigdy nie paliło papierosów.

Wyk.18. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się próbować palić papierosy?

W ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem 30% uczniów przyznało, iż paliło papierosy 1-2 razy, zaś parę razy (3-5) po tytoń sięgnęło 13%. Wiele razy (więcej niż 6) papierosy paliło 4% ankietowanych, natomiast 53% nie pali papierosów.

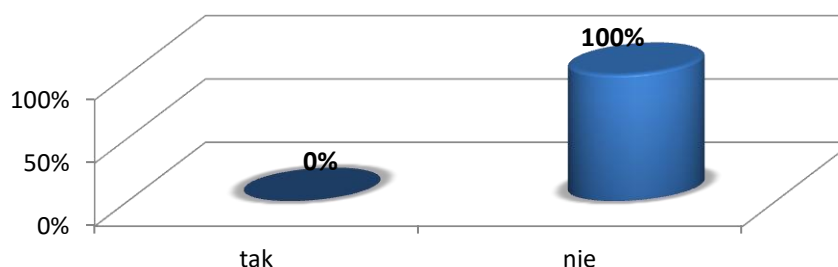
Wyk.19. Jak często palił(a)ś papierosy w ciągu OSTATNICH 30 DNI?

4.4. Problem narkotykowy z perspektywy dzieci i młodzieży

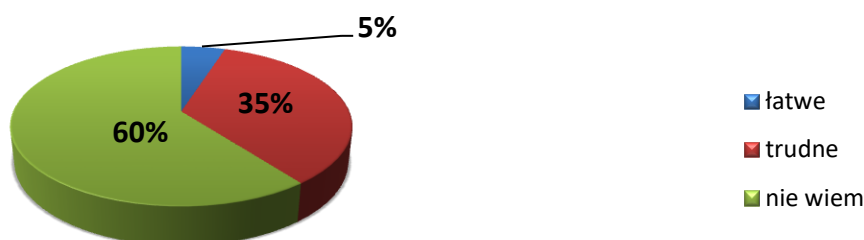
Kolejny blok pytań dotyczył używania różnych substancji psychoaktywnych. Na początek uczniowie zostali zapytani o to, czy zdarzyło im się kiedykolwiek zażywać narkotyki lub dopalacze. Żaden z respondentów nie zażywał dotychczas środków psychoaktywnych.

Wyk.20. Czy próbowałeś kiedykolwiek zażywać narkotyki/dopalacze/inne środki psychoaktywne?

Większość uczniów (60%) nie wie, czy zdobycie narkotyków w swojej miejscowości jest możliwe. 35% ankietowanych uważa, że trudno pozyskać narkotyki, a tylko 5% twierdzi, że łatwo je zdobyć.

Wyk.21. Gdybyś chciał zdobyć narkotyki w swojej miejscowości byłoby to:

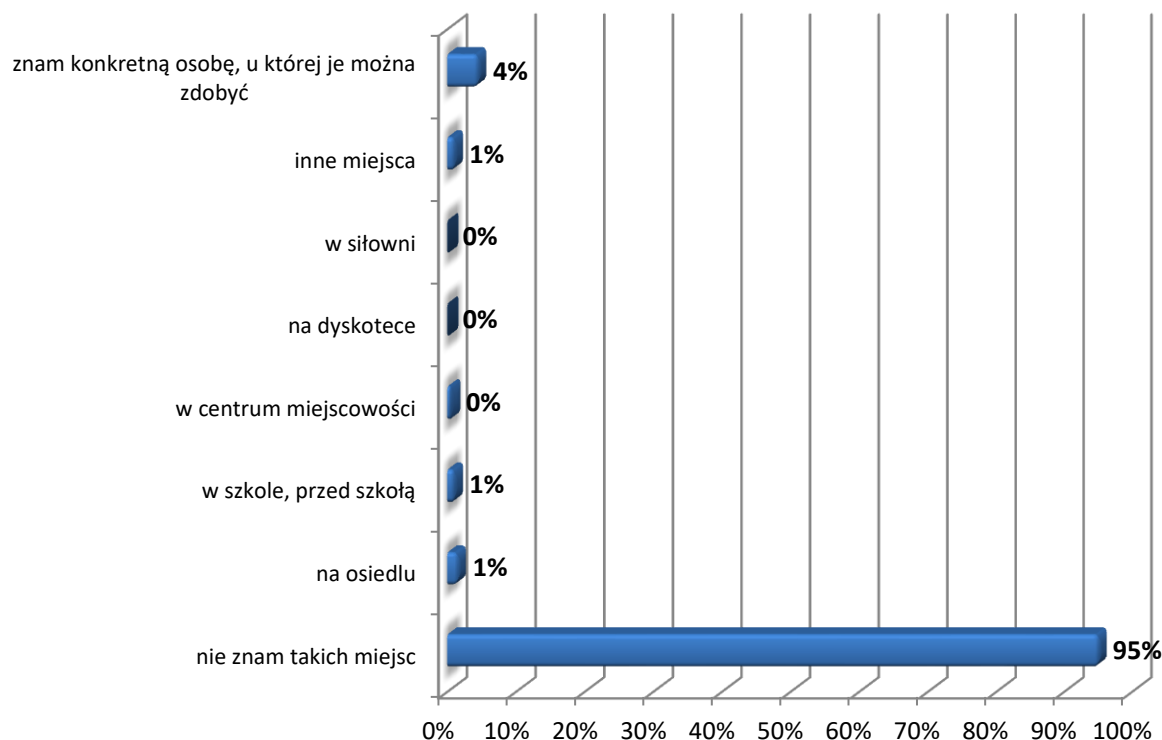
Podobnie jak w poprzednim pytaniu dotyczącym dostępu do narkotyków, dopalacze w miejscu zamieszkania respondentów są trudno dostępne dla 37% uczniów, natomiast łatwy dostęp zadeklarował 1% badanych. 62% respondentów nie potrafi ocenić stopnia dostępności dopalaczy w ich miejscowości.

Wyk.22. Gdybyś chciał zdobyć dopalacze w swojej miejscowości byłoby to:

Zdecydowana większość badanej populacji uczniów (95%) twierdzi, że nie zna miejsc, gdzie można pozyskać narkotyki lub dopalacze w swojej miejscowości. 1% wskazało na inne, bliżej przez nich nie określone miejsca, zaś 5% uważa, że narkotyki lub dopalacze można kupić w szkole/przed szkołą (1%), na osiedlu (1%), jak również zna konkretną osobę u której można je zdobyć (4%).

Wyk.23. Czy znasz miejsca w swojej miejscowości gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze?

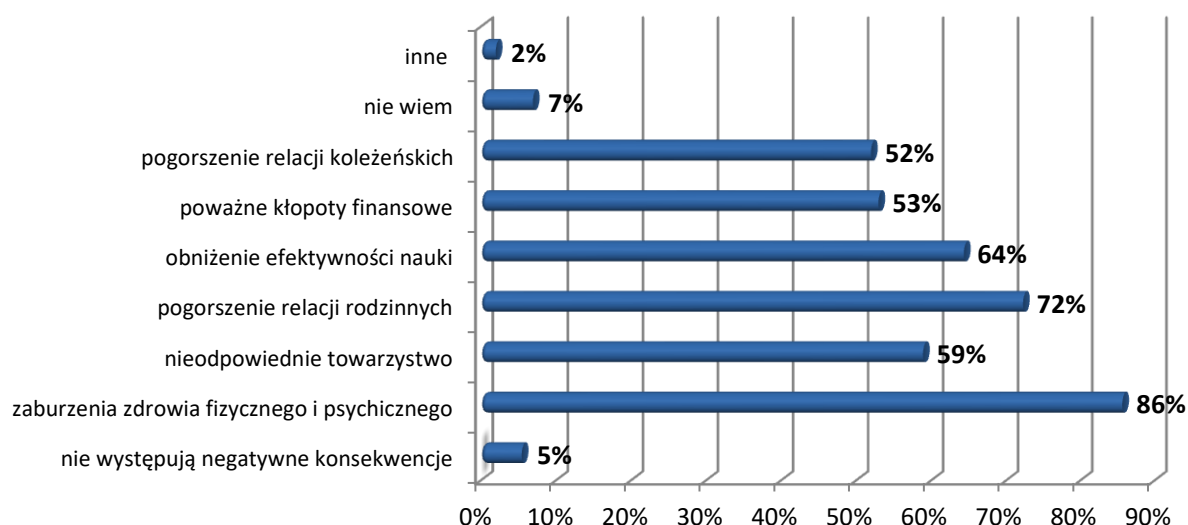

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Negatywnymi konsekwencjami związanymi z uzależnieniem od alkoholu, narkotyków, dopalaczy i papierosów w opinii uczniów mogą być zaburzenia zdrowia fizycznego i psychicznego (86%), pogorszenie relacji rodzinnych (72%), obniżenie efektywności nauki (64%) oraz nieodpowiednie towarzystwo (59%). Badani w dalszej kolejności wskazali na kłopoty finansowe (53%) i pogorszenie relacji koleżeńskich (52%). 7% ankietowanych nie wie jakie mogą być konsekwencje wynikające z uzależnienia od substancji psychoaktywnych, natomiast 5% twierdzi, iż nie występują.

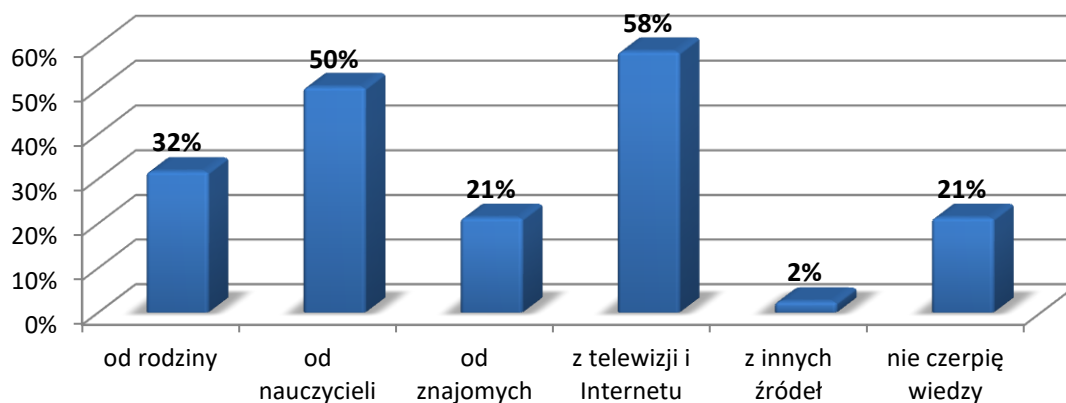
Wyk.24. Jakie według Ciebie mogą być negatywne konsekwencje związane z uzależnieniem od alkoholu, narkotyków, dopalaczy i papierosów?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Jak wynika z danych, uczniowie wiedzę dotyczącą narkotyków i dopalaczy czerpią głównie z telewizji i Internetu (58%). 50% wiedzę na ich temat zdobywa od nauczycieli, 32% od rodziny, a 21% ankietowanych informacje o narkotykach i dopalaczach pozyskuje od znajomych. 2% badanych wskazało na inne źródła.

Wyk.25. Skąd czerpiesz wiedzę dotyczącą narkotyków i dopalaczy?

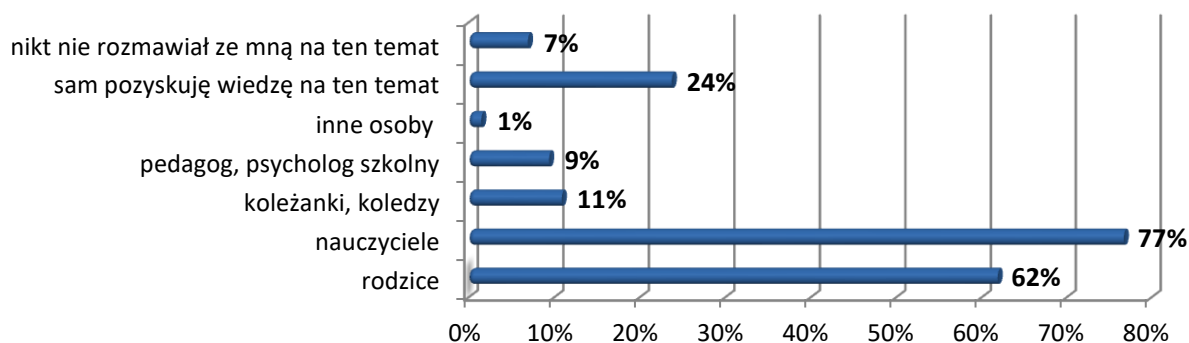

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Na temat szkodliwości środków psychoaktywnych najczęściej rozmawiali z uczniami nauczyciele (77%) oraz rodzice (62%). 7% respondentów twierdzi, że nikt z nimi nie rozmawiał, zaś 24% samemu pozyskuje wiedzę na ten temat. 9% ankietowanych rozmawiało na temat szkodliwości substancji psychoaktywnych z pedagogiem lub psychologiem szkolnym, dla 11% koledzy/koleżanki stanowili źródło informacji. 1% wskazał na inne osoby.

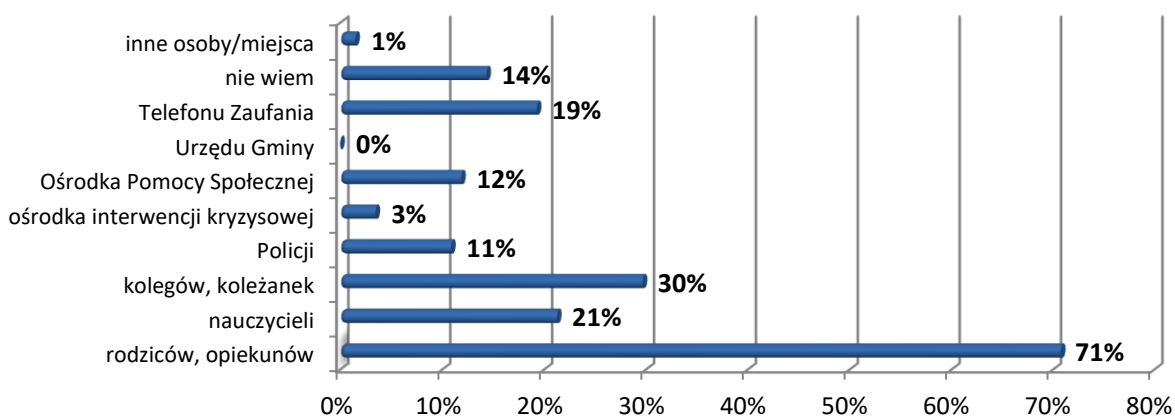
Wyk.26. Kto rozmawiał z Tobą na temat działania i szkodliwości środków takich jak alkohol, narkotyki, dopalacze, papierosy?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Uczniowie w sytuacji problemowej wynikającej z używania substancji psychoaktywnych zwróciliby się o pomoc w pierwszej kolejności do rodziców bądź opiekunów (71%). Nauczycieli poprosiłoby o pomoc 21% badanych, natomiast kolegę/koleżankę 30%. Do Policji zwróciliby się o pomoc 11% ankietowanych, do Telefonu Zaufania – 19%, do OPS – 12%. Niewielką popularnością cieszą się Ośrodek Interwencji Kryzysowej (3%). 14% badanych nie wie, gdzie w razie problemów wynikających ze spożywania środków psychoaktywnych mogłoby się udać po pomoc.

Wyk.27. Do kogo zwróciłbyś się o pomoc mając problem związany z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami?

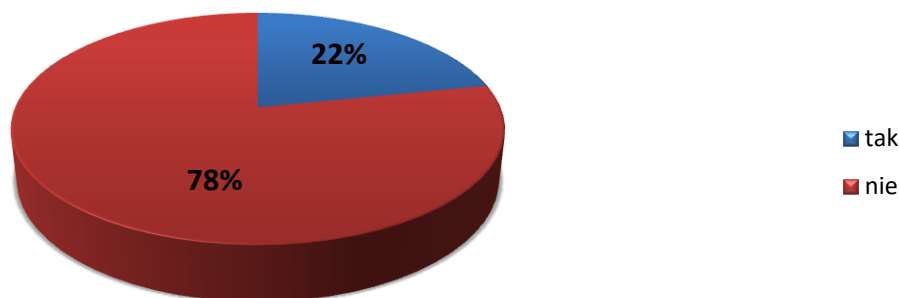
*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

4.5. Problem przemocy z perspektywy dzieci i młodzieży

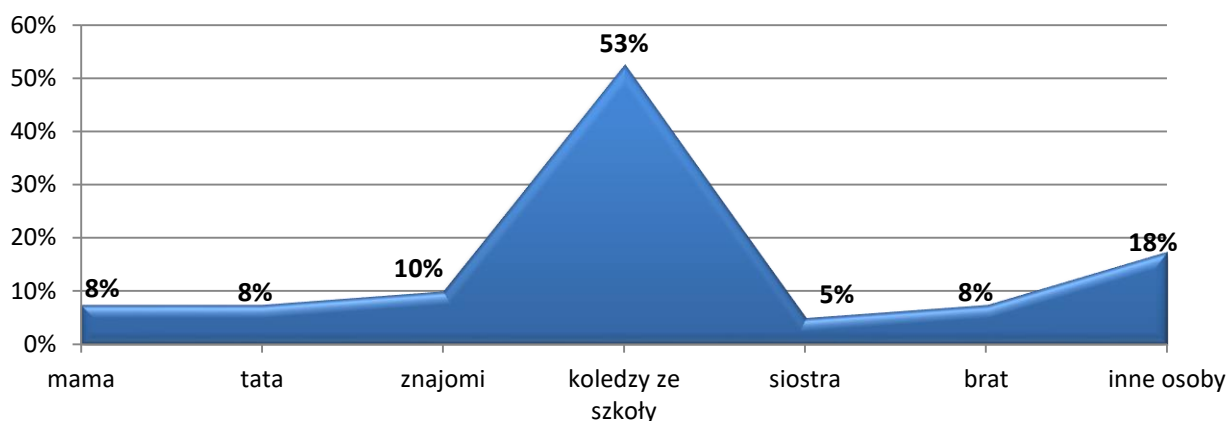
Kolejny blok tematyczny dotyczy postrzegania zjawiska przemocy przez uczniów szkół podstawowych na terenie Miasta i Gminy Woźniki. Jak wynika z analizy danych - 22% uczniowskiej społeczności doświadczyło przemocy. Większość - 78% nie ma takich doświadczeń.

Wyk.28. Czy zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy?

Większość uczniów doświadczających przemocy odpowiedziało, że to koledzy/koleżanki stosowali/ły przemoc w stosunku do nich (53%). Następnie wskazali na znajomych (10%). 8% podało, że sprawcami aktu przemocy był ojciec, matka, bądź brat. 5% wskazało na siostrę. 18% badanych odpowiedziało, iż były to inne osoby.

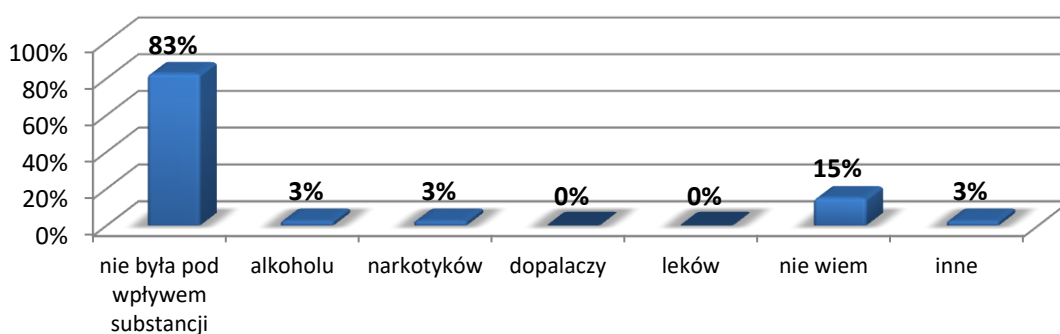
Wyk.29. Kto stosował wobec Ciebie przemoc?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

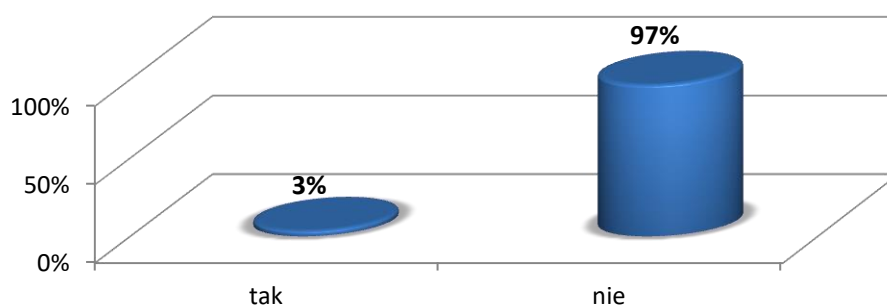
Częstym zjawiskiem jest, że osoba stosująca przemoc znajduje się pod wpływem substancji psychoaktywnych. 3% ankietowanych odpowiedziało, że sprawca w momencie stosowania aktu przemocy był pod wpływem alkoholu, kolejne 3% wskazało na narkotyki. Zdecydowana większość - 83% wskazała iż sprawca przemocy nie znajdował się pod wpływem substancji psychoaktywnych.

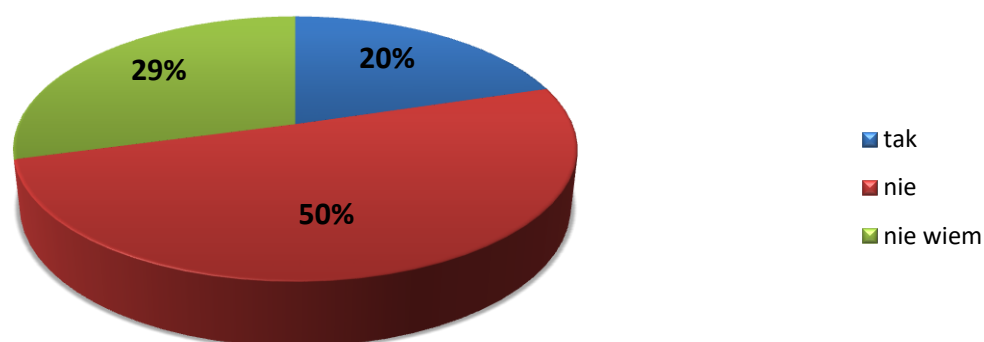
Wyk.30. Czy osoba, która stosowała wobec Ciebie przemoc była pod wpływem:

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Jak wynika z udzielonych odpowiedzi respondentów, w domach 3% uczniów występuje problem przemocy.

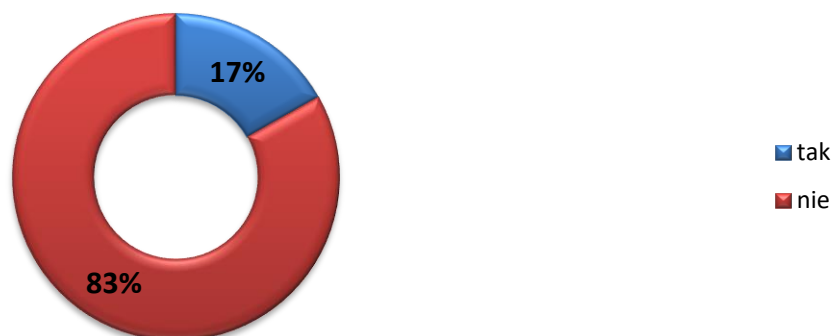
Wyk.31. Czy w Twoim domu występuje przemoc?

Część badanych przyznała, że w szkole występuje problem przemocy (20%). Przeciwnego zdania jest 50% respondentów, natomiast 29% nie ma wiedzy na ten temat.

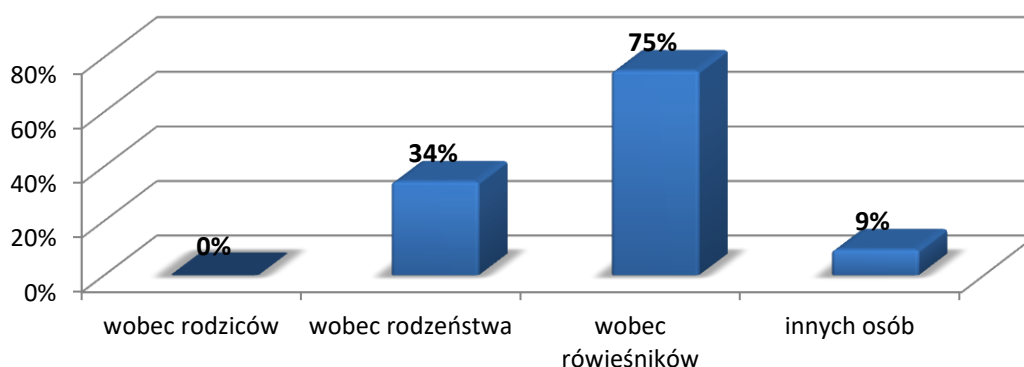
Wyk.32. Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy między uczniami?

Uczniowie zapytani o to czy stosują przemoc wobec innych, w większości odpowiedzieli przecząco (83%). Należy jednak zwrócić uwagę, że 17% dopuściło się aktu przemocy.

Wyk.33. Czy samemu zdarzyło Ci się stosować przemoc wobec innych?

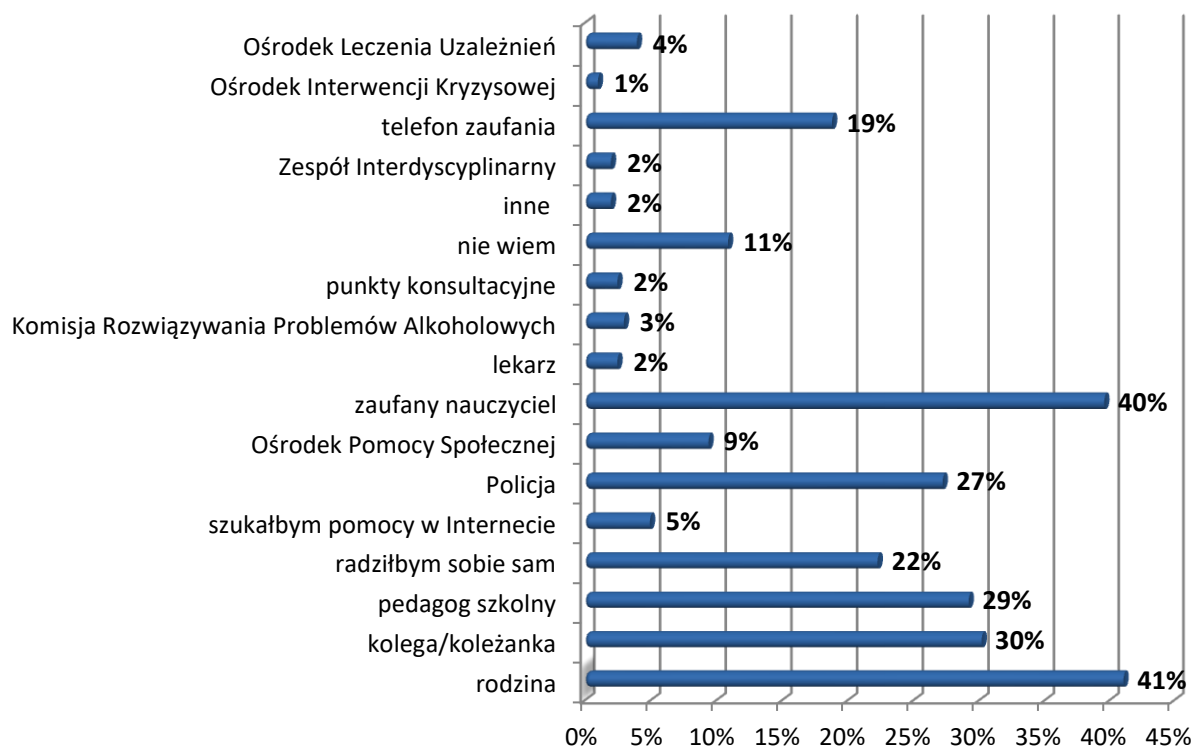
Osoby dopuszczające się przemocy, stosowały ją w głównej mierze wobec rówieśników (75%) i rodzeństwa (34%). W stosunku do innych osób przemocy użyło 9% badanych.

Wyk.34. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

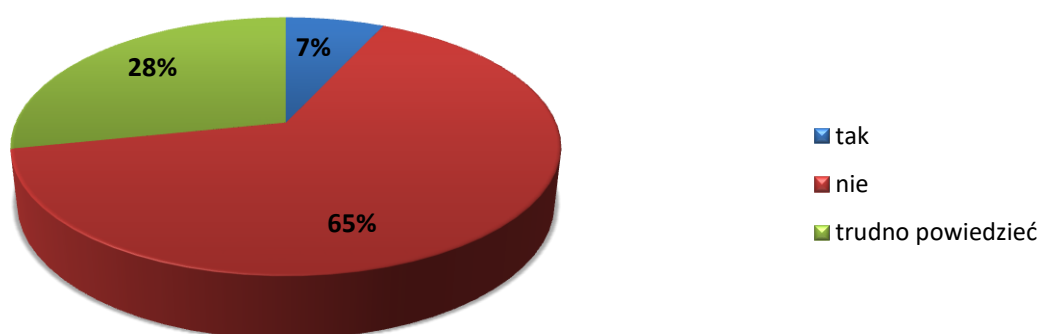
Uczniowie w razie problemu związanego z przemocą w rodzinie w pierwszej kolejności zwróciliby się o pomoc do rodziny (41%), a następnie do zaufanego nauczyciela (40%). Dopiero w trzeciej kolejności, ankietowani szukaliby pomocy u kolegi/koleżanki (30%). 29% udałoby się do pedagoga szkolnego, 27% do Policji, a 22% uczniów radziłoby sobie samemu. Z pomocy Telefonu Zaufania skorzystałoby 19% respondentów, a 9% z OPS. 3% udałoby się do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. 2% respondentów po pomoc udałoby się do punktu konsultacyjnego lub szukałoby pomocy w Internecie (5%). 2% wskazało na Zespół Interdyscyplinarny, kolejne 2% na inne miejsca. 11% badanych nie wie, gdzie w razie problemu z przemocą mogłoby szukać pomocy.

Wyk.35. Do kogo zwróciłbyś się o pomoc w razie problemu przemocy w rodzinie?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

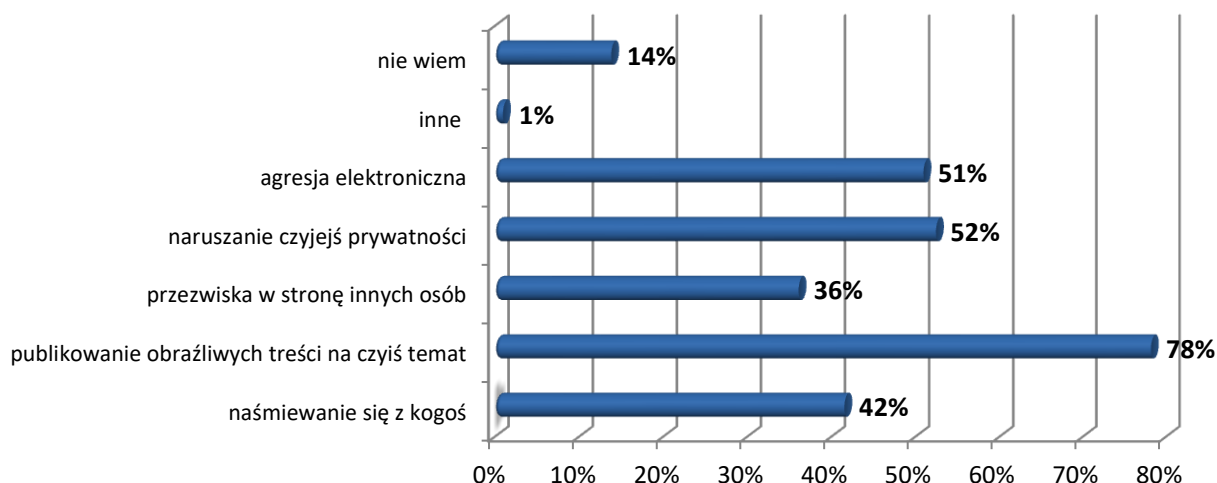
7% badanych twierdzi, iż zna osobę doświadczającą przemocy w swoim domu, natomiast 28% nie ma wiedzy na ten temat. Większość – 65% nie zna osób, które by doznawały przemocy domowej.

Wyk.36. Czy znasz kogoś w swoim otoczeniu, kto jest ofiarą przemocy w swoim domu?

W kolejnym pytaniu badani mieli określić czym jest cyberprzemoc. 78% przemoc internetową utożsamia z publikowaniem obraźliwych treści na czyjś temat, 51% wiąże to z agresją elektroniczną, a 52% - z naruszaniem czyjejś prywatności. W dalszej kolejności uczniowie wskazali na naśmiewanie się z kogoś (42%), przezwiska w stronę innych (36%) jako przejaw cyberprzemocy. 14% respondentów nie wie czym jest cyberprzemoc.

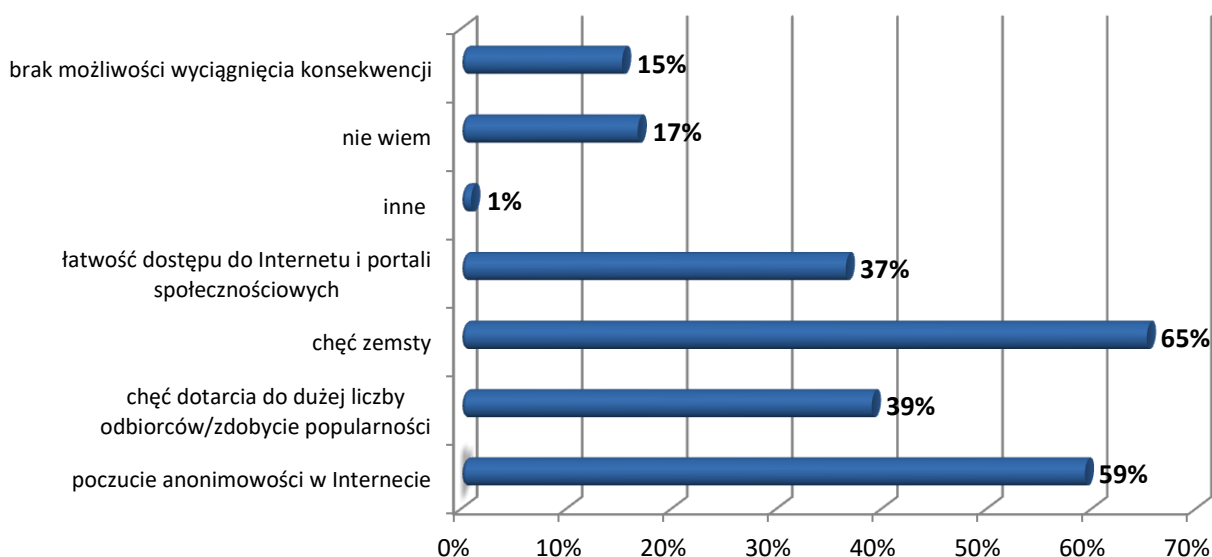
Wyk.37. Czym według Ciebie jest cyberprzemoc?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W opinii badanych do cyberprzemocy przyczynia się przede wszystkim chęć zemsty (65%), jak również poczucie anonimowości w Internecie (59%) i chęć dotarcia do dużej liczby odbiorców (39%). W dalszej kolejności ankietowani wskazali na łatwość dostępu do Internetu i portali społecznościowych (37%) oraz brak możliwości wyciągnięcia konsekwencji (15%).

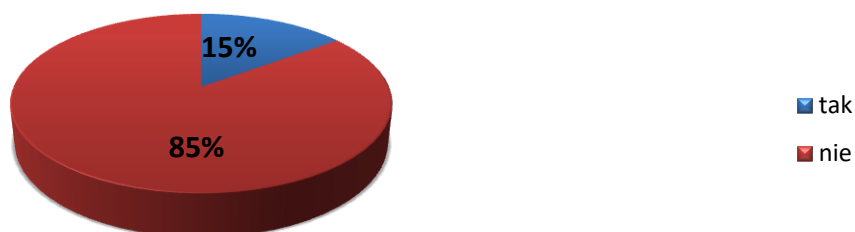
Wyk.38. Co według Ciebie przyczynia się do powstawania cyberprzemocy?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Jak wynika z odpowiedzi respondentów, 15% z nich doświadczyło cyberprzemocy. 85% nie ma takich doświadczeń.

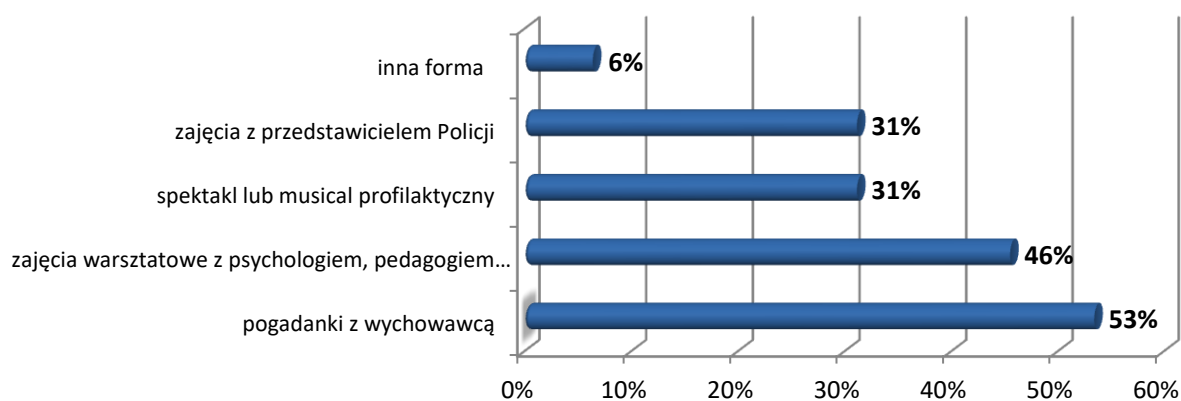

Wyk.39. Czy zdarzyło Ci się doświadczyć cyberprzemocy?

Do stosowania zachowań przemocowych w sieci przyznało się 5% ankietowanych. Większość – 95% podaje, iż nie stosuje przemocy w Internecie.

Wyk.40. Czy stosowałeś cyberprzemoc?**4.6. Profilaktyka z perspektywy dzieci i młodzieży**

Pogadanki z wychowawcą są dla uczniów najciekawszą formą zajęć profilaktycznych (53%). W dalszej kolejności wymienili warsztaty z psychologiem lub innym specjalistą (46%), spektakl profilaktyczny (31%) i zajęcia z przedstawicielem Policji (31%). Na inne formy profilaktyki wskazało 6% badanych.

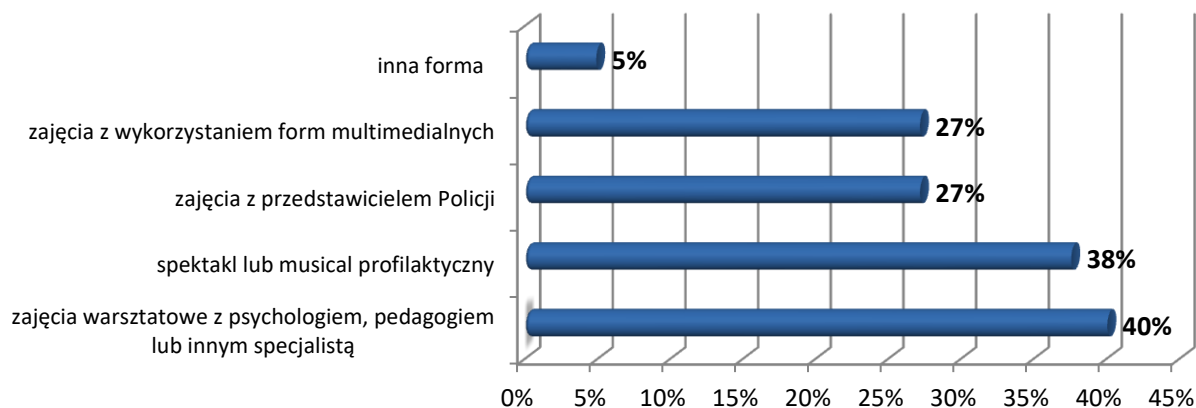
Wyk.41. Jaka forma zajęć profilaktycznych jest wg Ciebie najciekawsza/najefektywniejsza?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W opinii badanych uczniów, w ich szkole brakuje takich zajęć profilaktycznych jak: warsztatów z psychologiem (40%) i spektakli profilaktycznych (38%). W dalszej kolejności respondenci wskazali na zajęcia z przedstawicielem Policji (27%) oraz zajęcia z wykorzystaniem różnych form multimedialnych (27%).

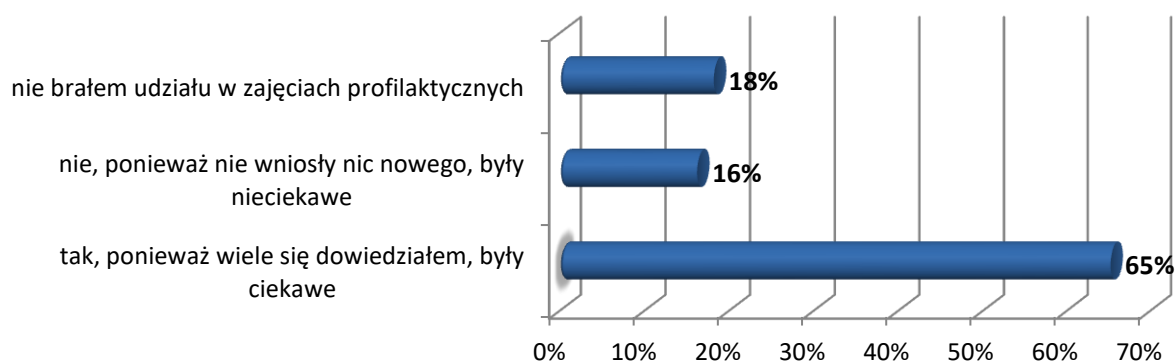
Wyk.42. Jakiego rodzaju zajęć profilaktycznych brakuje w Twojej szkole?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Zadawalający jest fakt, że ponad połowa uczniów – 65% twierdzi, iż prowadzone zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie, gdyż są ciekawe i wiele można się z nich dowiedzieć. 16% twierdzi, że zajęcia nie wniosły nic nowego, natomiast 18% ankietowanych nie brało w nich udziału.

Wyk.43. Czy Twoim zdaniem prowadzone zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie?

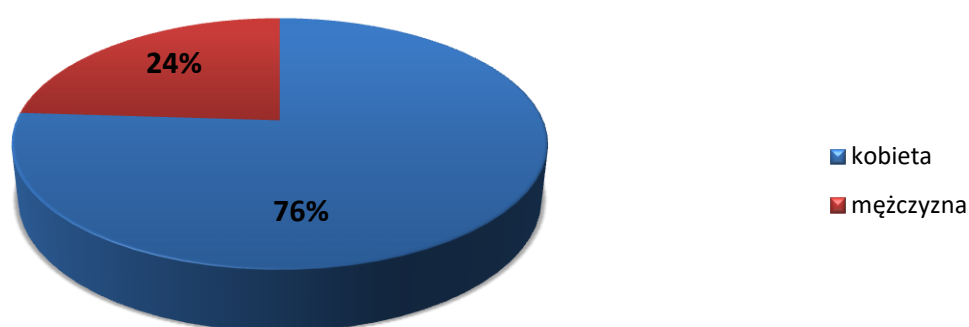

5. BADANIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW NA TERENIE MIASTA I GMINY WOŹNIKI

5.1. Struktura badanej próby

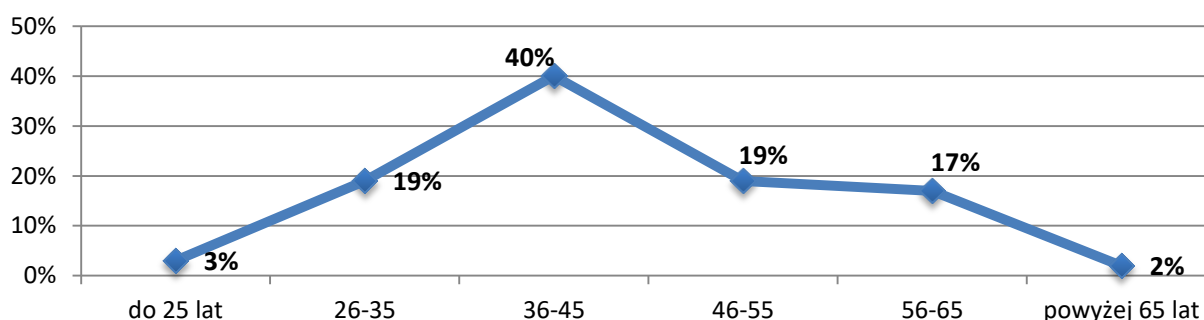
W badaniu diagnozującym problemy społeczne na terenie Miasta i Gminy Woźniki wzięło udział 100 mieszkańców. Spośród badanych 76% stanowiły kobiety, a 24% mężczyźni.

Wyk.44. Płeć:

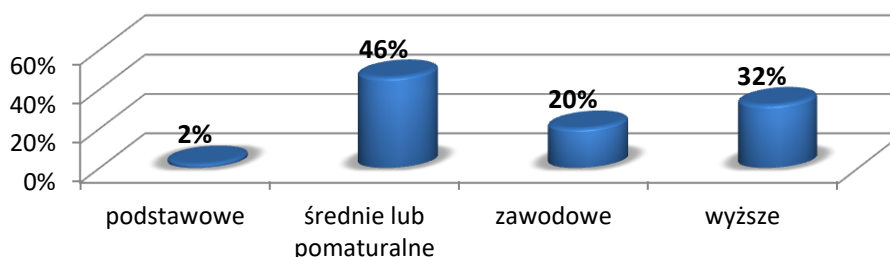
Najliczniejszą część badanej społeczności stanowiły osoby między 36 – 45 rokiem życia (40%). Ankieterowani w wieku 26-35 lat i 46-55 lat tworzyli grupę 19% badanych, natomiast respondenci między 56 a 65 rokiem życia (17%). 3% badanej populacji miało mniej niż 25 lat, a więcej niż 65 lat miało 2% respondentów.

Wyk.45. Wiek:

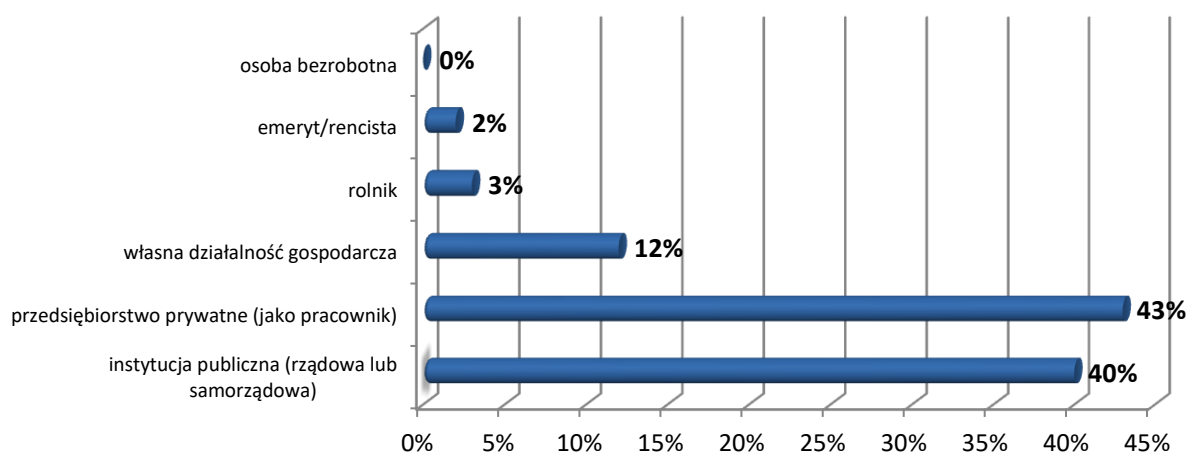

Spośród badanych 46% posiada wykształcenie średnie lub pomaturalne. Z deklaracji 32% respondentów wynika, że zdobyli wykształcenie wyższe, 15% - zawodowe. 20% ankieterowanych ma wykształcenie zawodowe, a 2% - podstawowe.

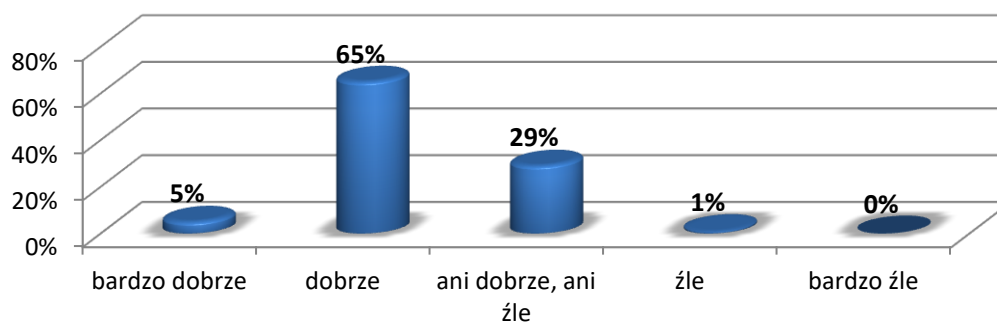

Wyk.46. Wykształcenie:

Analizując strukturę zatrudnienia badanej społeczności, zauważamy, że w badaniu diagnozującym problemy społeczne na terenie Miasta i Gminy Woźniki wzięli udział przedstawiciele różnych zawodów, którzy zatrudnienie znaleźli m.in. w instytucjach publicznych, przedsiębiorstwach prywatnych, właściciele własnych działalności gospodarczych, jak również rolnicy, osoby bezrobotne i emeryci/renciści.

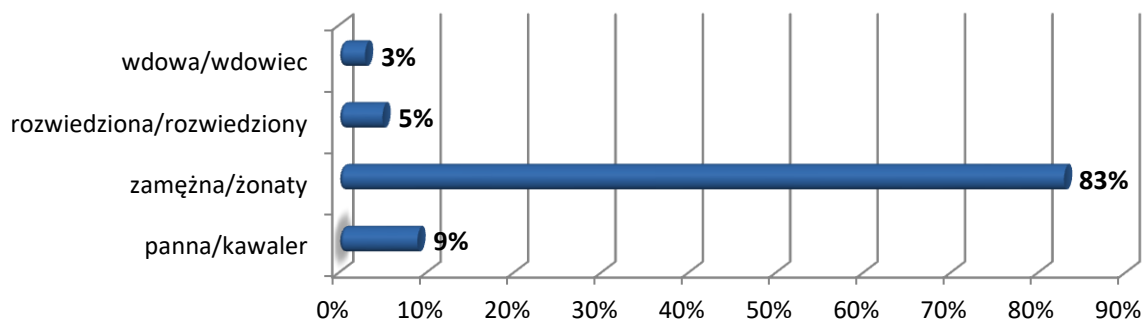
Wyk.47. Miejsce zatrudnienia:

Jako dobrą ocenia swoją sytuację materialną 65% badanych, zaś 5% twierdzi, iż jest bardzo dobra. 29% mieszkańców Miasta i Gminy Woźniki ani dobrze, ani źle nie ocenia swojej sytuacji materialnej, natomiast 1% uważa, że jest ona zła.

Wyk.48. Jak ocenia Pan/i swoją sytuację materialną?

Zdecydowana większość badanych jest żonata/zamężna (83%), zaś 9% to panna/kawaler. 5% respondentów jest po rozwodzie, a 3% to wdowa/wdowiec.

Wyk.49. Stan cywilny:

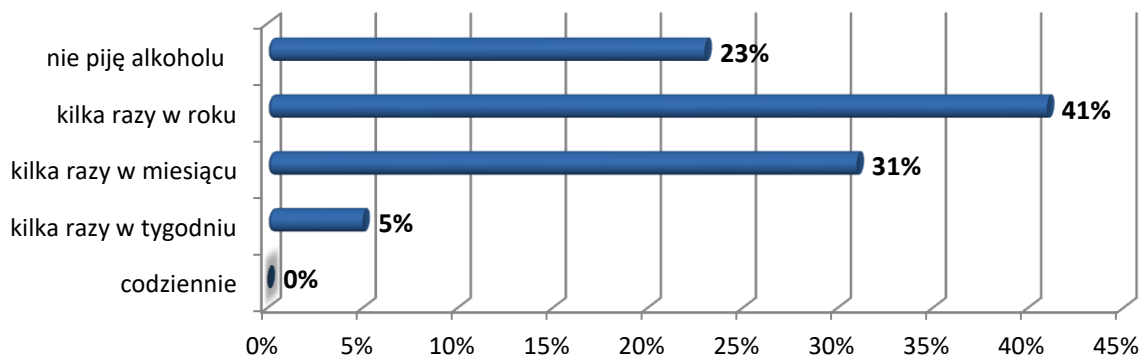

5.2. Problem alkoholowy z perspektywy dorosłych mieszkańców

Pierwszym, diagnozowanym problemem społecznym w Mieście i Gminie Woźniki był problem alkoholowy. W niniejszym podrozdziale przedstawiono tę kwestię z punktu widzenia mieszkańców, a także podjęto próbę oszacowania skali zjawiska oraz sprawdzenia wiedzy ankietowanych dotyczącej zagrożeń wynikających z nadużywania alkoholu.

Celem określenia skali problemu alkoholizmu w Mieście i Gminie Woźniki, poprosiliśmy dorosłych mieszkańców o oszacowanie jak często spożywają alkohol. Spośród ankietowanych 23% deklaruje, że w ogóle nie pije alkoholu, zaś 41% badanych pije napoje alkoholowe kilka razy w roku. 31% respondentów sięga po alkohol kilka razy w miesiącu, a 5% kilka razy w tygodniu.

Wyk.50. Jak często spożywa Pan/i alkohol?

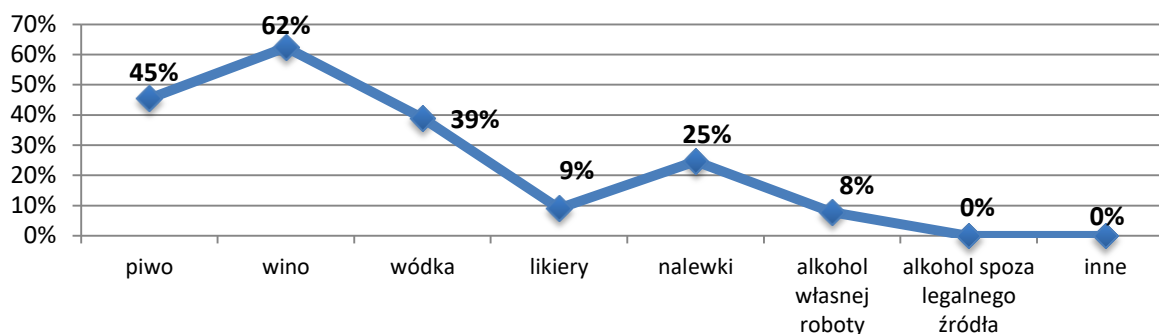

Analizując popularność napojów alkoholowych wśród dorosłych mieszkańców Miasta i Gminy Woźniki, można zauważyć, iż wino (62%) oraz piwo (45%) to najczęściej wybierane

alkohole. Mieszkańcy sięgają również po wódkę (39%), alkohol własnej roboty (8%), nalewki (25%) oraz likiery (9%).

Wyk.51. Jaki rodzaj alkoholu pije Pan/i najczęściej?

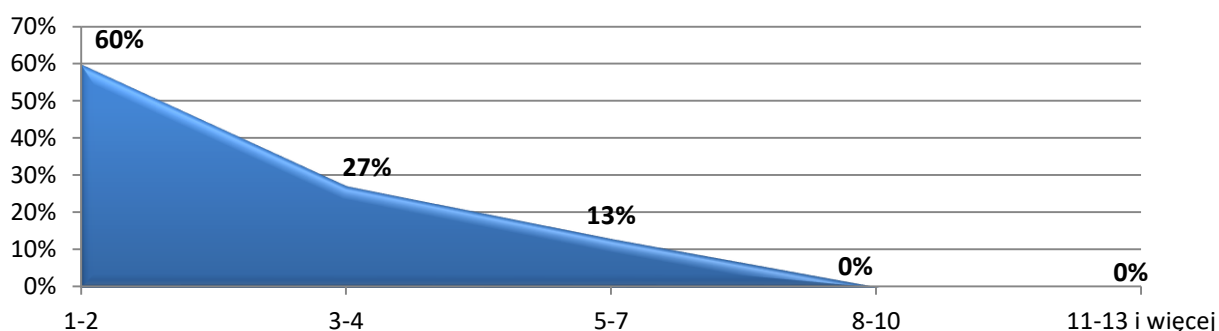
*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi się sumują się do 100%

W diagnozie alkoholizmu, obok częstotliwości spożywanego trunków, istotnym wskaźnikiem tego problemu są także codzienne porcje spożycia alkoholu. Spożycie alkoholu opisywać można w gramach wypitego alkoholu lub też posługując się miarą porcji standardowej. Przyjmuje się, że w Europie porcja taka zawiera zwykle 10g czystego alkoholu. Porcja standardowa alkoholu (tzn. 10g czystego, 100% alkoholu) zawarta jest w ok. 250ml piwa o mocy 5%, w ok. 100ml wina o mocy 12% oraz w ok. 30ml wódki o mocy 40%³.

Jak wynika z odpowiedzi respondentów, 60% wypija zwykle 1-2 jednostki alkoholu, 27% ankietyowanych 3-4 porcje, a 13% badanych deklaruje spożycie 5-7 porcji dziennie.

Wyk.52. Ile porcji alkoholu wypija Pan/i w ciągu całego dnia, w którym Pan/i pije?

Porcja to szklanka piwa (250ml), lampka wina (100 ml), kieliszek wódki (30 ml).

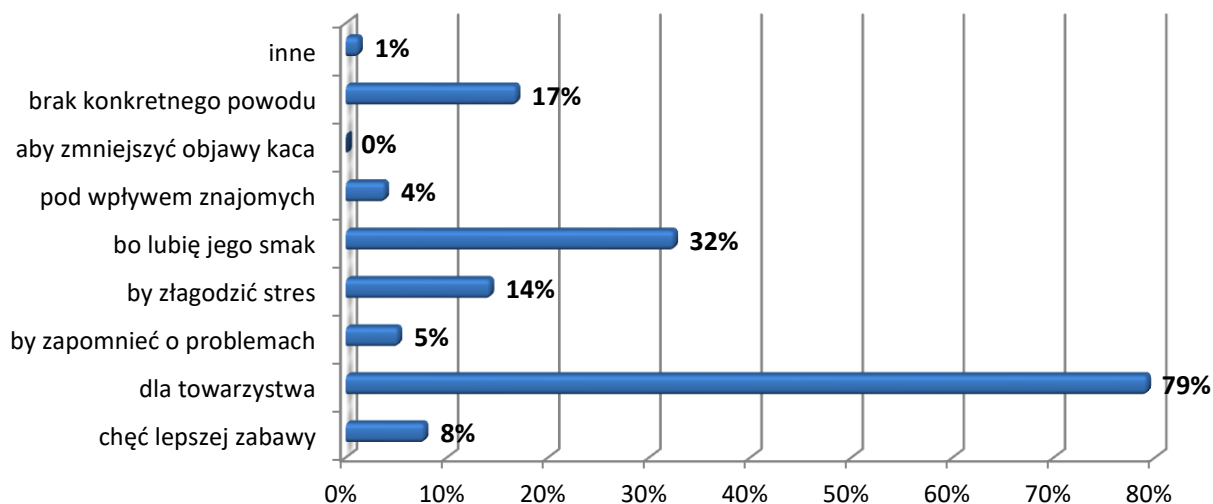
Mieszkańcy miasta i gminy zostali zapytani o powody, z jakich sięgają po alkohol. Większość pije dla towarzystwa (79%). Często badani piją napoje wysokoprocentowe dla lepszej zabawy (8%), jak również dlatego że lubią jego smak (32%). Niepokojący wydaje się fakt, że 17% badanych spożywa napoje wysokoprocentowe bez konkretnego powodu. Część badanej społeczności pije alkohol aby złagodzić stres (14%). Dzięki alkoholowi o problemach

³ <http://www.parpa.pl/index.php/szkody-zdrowotne-i-uzaleznienie/autodiagnoza>,

chce zapomnieć 5% badanych, natomiast pod wpływem znajomych napoju wysokoprocentowego używa 4% respondentów.

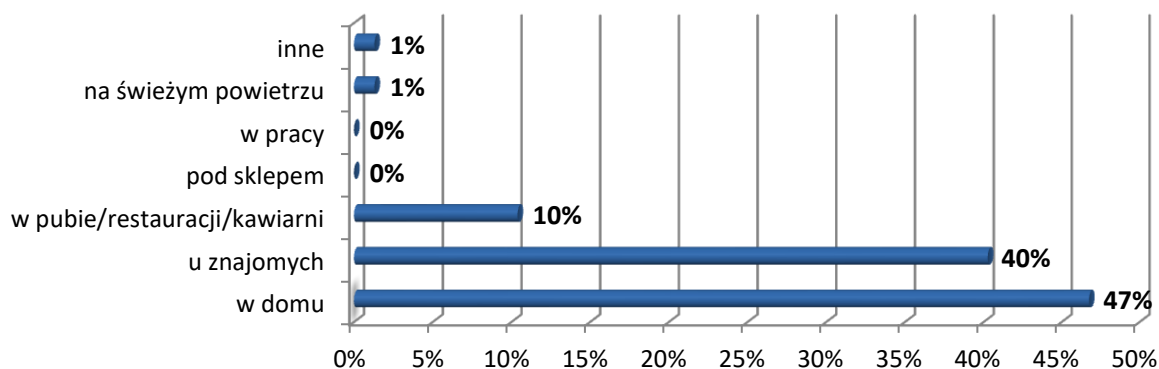
Wyk.53. Z jakich powodów sięga Pan/i po alkohol?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi się sumują się do 100%

Respondenci najczęściej spożywają alkohol w domu (47%) i u znajomych (40%). Część ankietowanych decyduje się na picie napojów wysokoprocentowych w pubie/restauracji (10%). Na świeżym powietrzu napoje wysokoprocentowe spożywa 1% mieszkańców.

Wyk.54. Gdzie najczęściej spożywa Pan/i alkohol?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi się sumują się do 100%

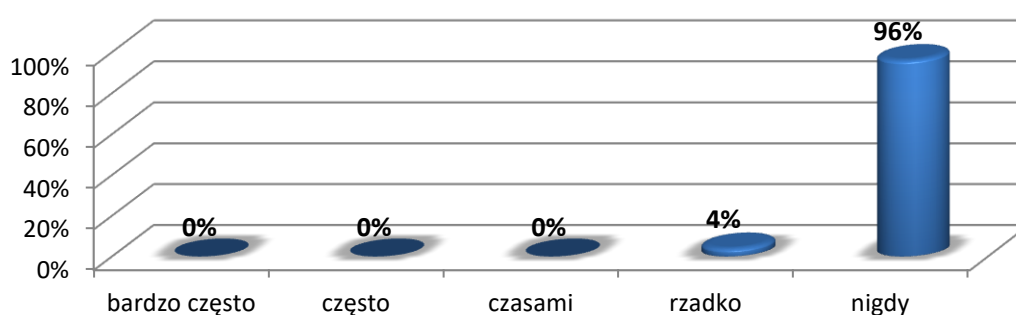
Pracownik, który stawił się do pracy w stanie nietrzeźwości, nie może wykonywać pracy. W przypadku gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że pracownik stawił się do pracy w stanie po użyciu alkoholu lub spożywał go w czasie pracy, kierownik zakładu pracy albo osoba przez niego upoważniona mają obowiązek niedopuszczenia takiego pracownika do wykonywania pracy. Nietrzeźwość pracownika w pracy może zostać potraktowana jako

ciężkie naruszenie obowiązków pracowniczych także wtedy, gdy takie zachowanie pracownika nie spowodowało dla pracodawcy szkody ani żadnych innych następstw.

Z deklaracji badanych wynika, że 96% z nich nigdy nie pracowało w stanie odurzenia alkoholowego, jednakże 4% badanych przyznało, że zdarza im się rzadko pracować pod wpływem alkoholu. Z danych wynika, że 4% respondentów wykonywało swoje obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu, co wskazuje na nieprzestrzeganie elementarnych przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, co grozi utratą zdrowia lub życia.

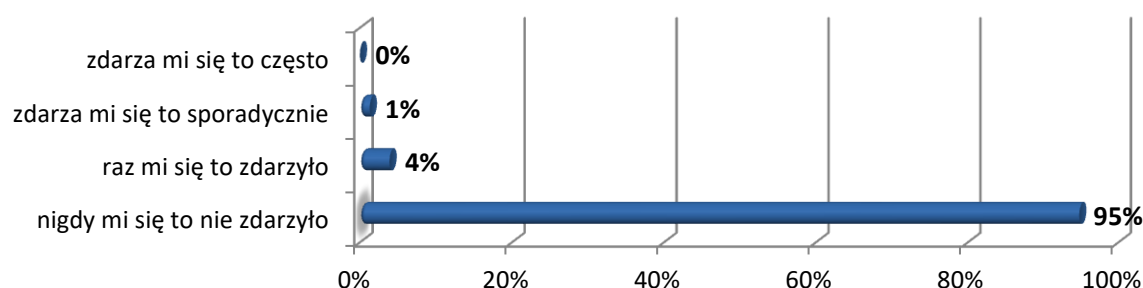
Wyk.55. Czy zdarzyło się Panu/i wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu?

Polskie ustawodawstwo wyróżnia dwa poziomy stężenia alkoholu we krwi – stan po użyciu alkoholu oraz stan nietrzeźwości. Jazda pod wpływem może być wykroczeniem, za które grozi kara aresztu lub grzywny, albo przestępstwem, za które grozi kara grzywny, ograniczenia lub nawet pozbawienia wolności.

Z deklaracji mieszkańców Miasta i Gminy Woźniki wynika, że 95% badanych nigdy nie prowadziło pojazdu pod wpływem alkoholu. 4% badanej populacji raz zdarzyło się być kierowcą samochodu po spożyciu napoju wysokoprocentowego, 1% zdarza się to sporadycznie.

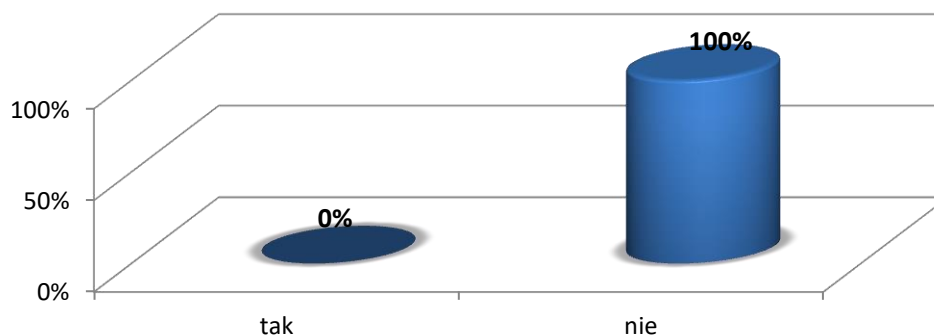
Wyk.56. Czy zdarzyło się Panu/i kierować pojazdem pod wpływem alkoholu?

100% badanych dorosłych mieszkańców Miasta i Gminy Woźniki zadeklarowało, że nigdy nie zdarzyło się ich zatrzymać za prowadzenie pojazdu pod wpływem alkoholu.

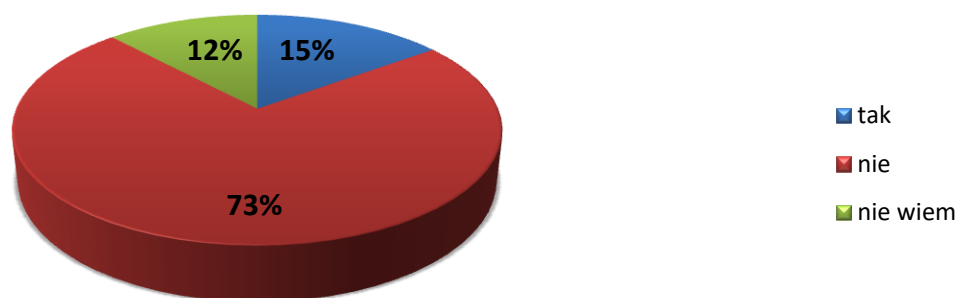

Wyk.57. Czy był Pan/i kiedykolwiek zatrzymany za prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości?

Jak wynika z analizy danych, 15% badanych ma w rodzinie osobę, która nadużywa alkoholu. 73% ankietowanych twierdzi, że nikt z rodziny nie ma problemu z alkoholem, zaś 12% nie ma wiedzy na ten temat.

Wyk.58. Czy ktoś z Pana/i rodziny nadużywa alkoholu?

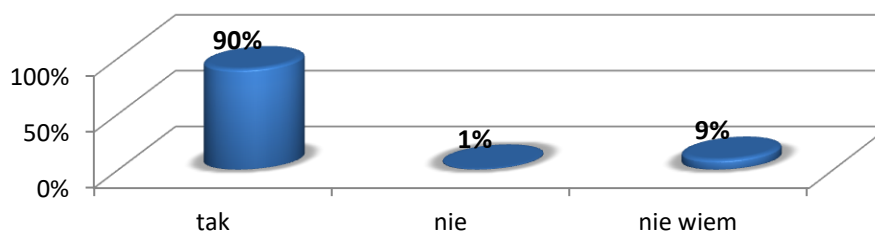
Nadużywanie alkoholu w czasie ciąży związane jest z występowaniem zaburzeń u dzieci. Alkohol przenika do krwi płodu w takim samym stężeniu jak do krwi matki, powodując m.in.: płodowy zespół alkoholowy, zwiększenie ryzyka poronienia oraz porodu przedwczesnego, ryzyko komplikacji porodowych, zaburzenia w rozwoju mózgu dziecka i układu nerwowego, osłabienie rozwoju komórek płodu, uszkodzenie mięśni, skóry, gruczołów, kości i zębów, osłabienie rozwoju płuc, powoduje zaburzenia rozwoju wzrostu, zaburzenia emocjonalne, zaburzenia mowy, zespół nadpobudliwości psychoruchowej, leukemię, wady nerek, problemy ze słuchem i wzrokiem.

Interesująca wydaje się kwestia poglądu badanej społeczności na szkodliwość picia alkoholu w ciąży. 90% badanych zauważa, iż ma ono negatywny wpływ na rozwój dziecka. Znaczące jest, że 9% ankietowanych deklaruje brak wiedzy na temat szkodliwości picia

napojów wysokoprocentowych w ciąży, natomiast 1% twierdzi, że spożywanie napojów wysokoprocentowych w ciąży nie wpływa na rozwój płodu.

Wyk.59. Czy według Pana/i picie alkoholu w ciąży ma wpływ na rozwój dziecka?

Jak wygląda kwestia picia alkoholu przez kobiety w ciąży na terenie Miasta i Gminy Woźniki? Część badanych nie potrafiła określić, czy widziała kobiety ciężarne spożywające napoje wysokoprocentowe (26%). Jednak aż 24% ankietowanych spotkało kobiety w ciąży, które piły alkohol, a 50% podaje, że nie spotkało się z taką sytuacją.

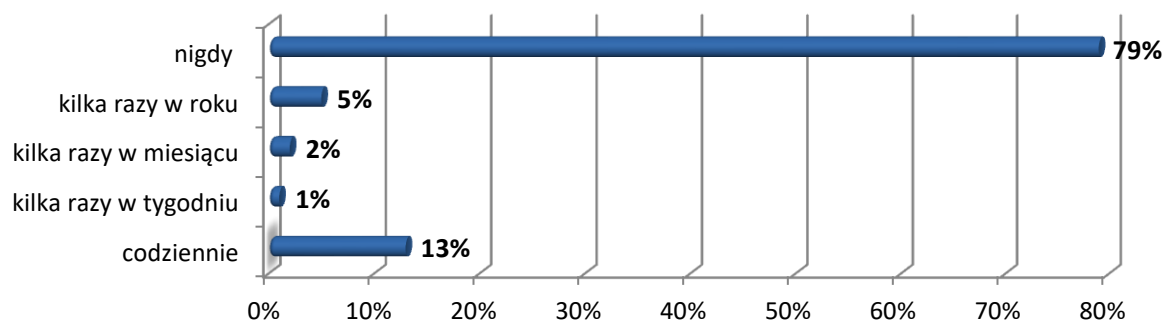
Wyk.60. Czy widział/a Pan/i kobiety w ciąży spożywające alkohol na terenie Pana/i miejscowości?

5.3. Problem nikotynowy z perspektywy dorosłych mieszkańców

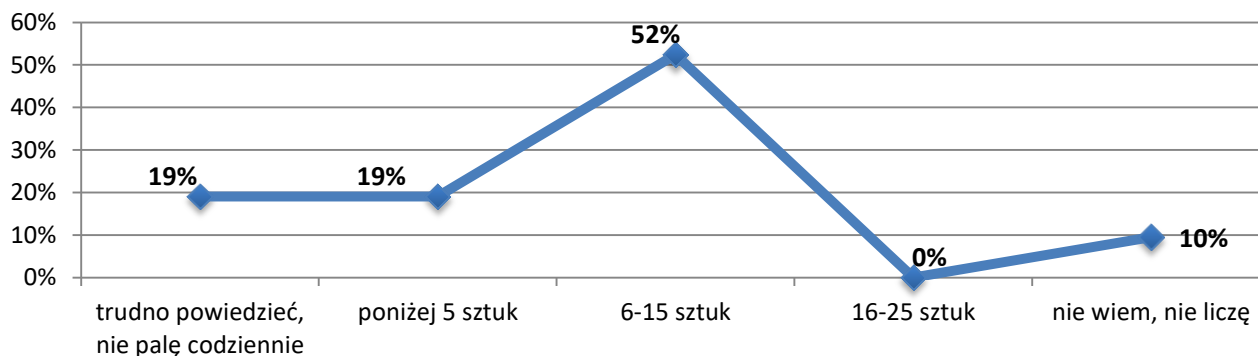
Część mieszkańców Miasta i Gminy Woźniki - 79% deklaruje, że nigdy nie paliło papierosów, zaś 13% twierdzi, że sięga po nie codziennie. Kilka razy w tygodniu wyroby tytoniowe pali 1% badanych, 2% kilka razy w miesiącu, zaś 5% kilka razy w roku.

Wyk.61. Jak często pali Pan/i papierosy?

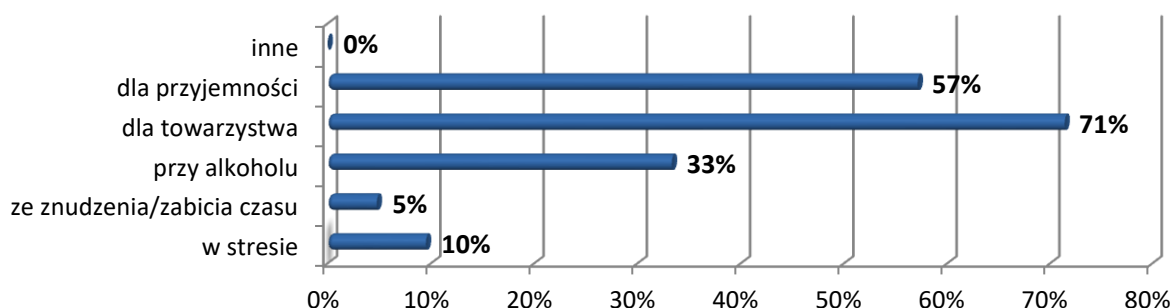
Spośród osób, które zadeklarowały się jako palące, mniej niż 5 papierosów wypala 19% badanych, 52% pali od 6 do 15 sztuk dziennie. 19% respondentów nie pali każdego dnia, a co dziesiąty ankietowany nie liczy ilości wypalanego tytoniu.

Wyk.62. Ile sztuk papierosów dziennie Pan/i wypala?

Badani na pytanie o motywacje do podjęcia palenia papierów podali, że palą dla towarzystwa (71%) oraz dla przyjemności (57%). 33% ankietowanych podało, że palą przy alkoholu, a także 10% w stresujących sytuacjach. 5% ankietowanych po wyrobę tytoniowe sięga ze znudzenia i dla zabicia czasu.

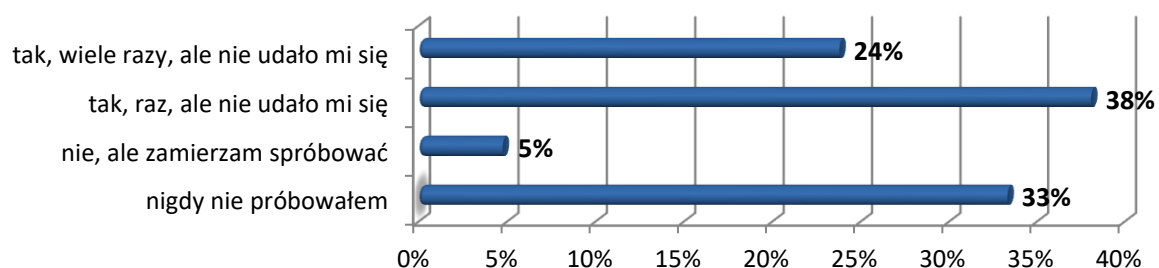
Wyk.63. Kiedy najczęściej sięga Pan/i po papierosa?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

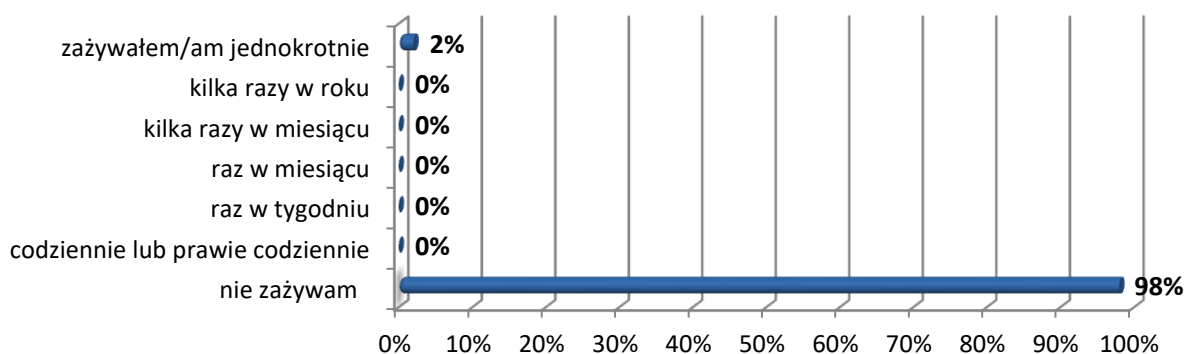
Wielu ankietowanych odpowiadając na pytanie dotyczące próby rzucenia palenia wskazało, że nigdy nie podejmowała takich prób (33%). W porównaniu do osób, które miały raz taką próbę lecz nieskuteczną (38%), liczba osób nie podejmujących się zwalczania uzależnienia jest duża. 5% badanych nie mających za sobą dotychczas próby rzucenia palenia deklaruje taki zamiar. Uzależnienie od nikotyny jest jednym z najsilniejszych uzależnień od środków psychoaktywnych. Usiłowanie rozstania się z nałogiem często kończą się niepowodzeniem, co zniechęca palaczy do podejmowania kolejnych kroków.

Wyk.64. Czy próbował Pan/i kiedykolwiek rzucić palenie?**5.4. Problem narkotykowy z perspektywy dorosłych mieszkańców**

W kolejnym bloku tematycznym poruszono problem narkotykowy z perspektywy dorosłych mieszkańców. Celem było poznanie opinii oraz doświadczeń respondentów związanych z używaniem tych substancji psychoaktywnych.

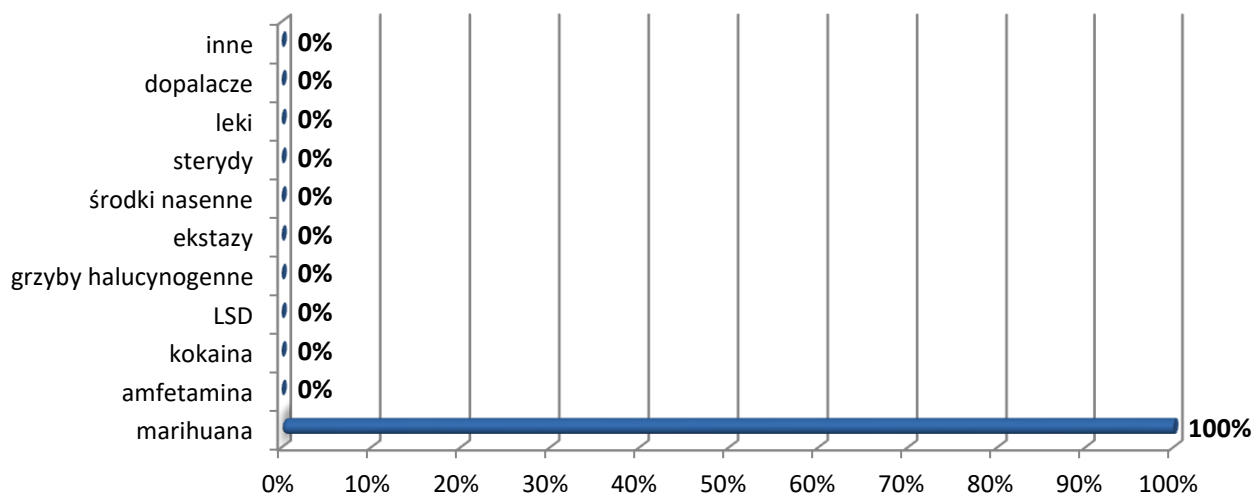
W pierwszym pytaniu ankietowani zostali zapytani o zażywanie narkotyków. 2% badanych ma za sobą inicjację narkotykową. Respondenci środki psychoaktywne zażywali jednokrotnie.

Wyk.65. Jak często zażywa Pan/i środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)?

Wśród osób, które zadeklarowały się, że zażywają narkotyki, najczęściej sięgają po marihuanę (100%).

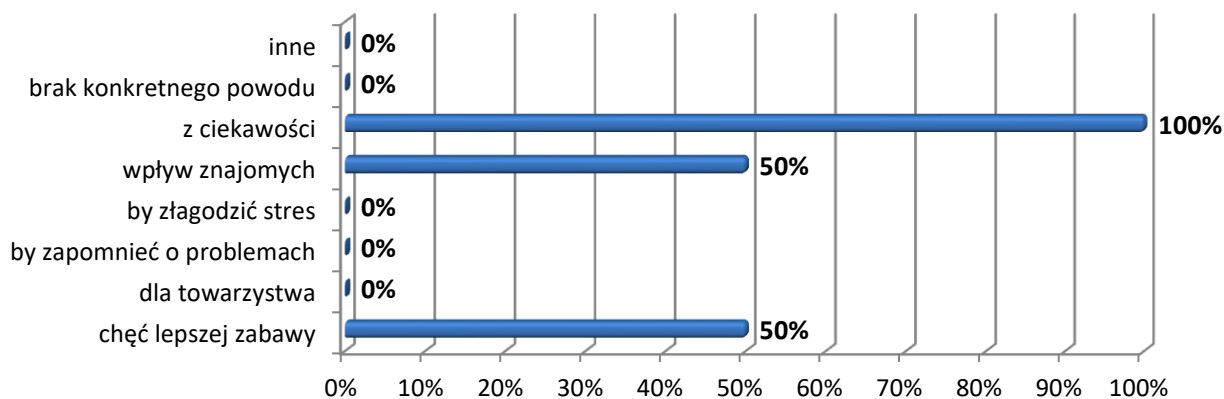

Wyk.66. Proszę zaznaczyć na poniższej liście, które substancje psychoaktywne stosował/a Pan/i?

Mieszkańcy Miasta i Gminy Woźniki poproszeni o podanie powodu z jakiego sięgnęli po narkotyki, odpowiedzieli, że kierowali się ciekawością (100%). W dalszej kolejności wskazali na chęć lepszej zabawy (50%) i wpływ znajomych (50%).

Wyk.67. Z jakich powodów sięgnął/ęła Pan/i po wyżej wymienione substancje psychoaktywne?

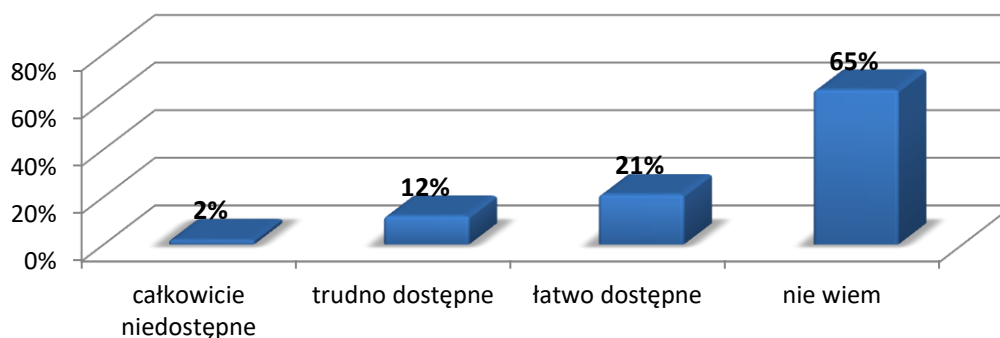

* Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Na pytanie dotyczące możliwości pozyskania narkotyków na terenie zamieszkiwanej miejscowości, respondenci odpowiedzieli, że nie wiedzą czy istnieje możliwość zakupu narkotyków (65%). Część mieszkańców społeczności twierdzi, że jest trudny dostęp do środków psychoaktywnych (12%), natomiast aż 21% respondentów nie miałyby problemów, aby je pozyskać.

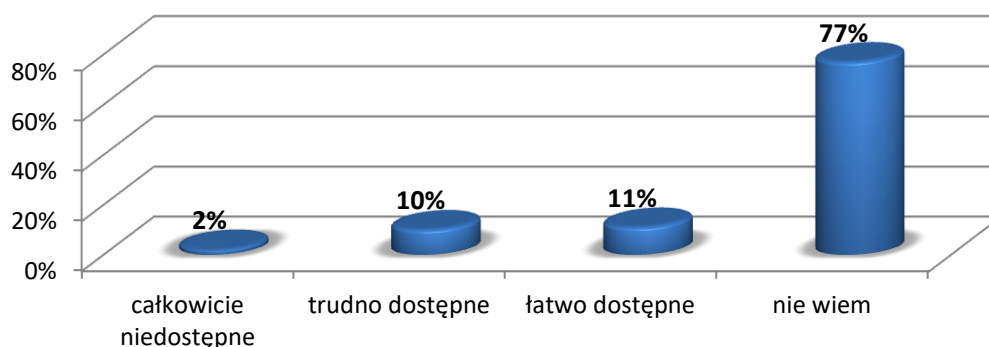

Wyk.68. Jak ocenia Pan/i możliwość pozyskania narkotyków na terenie Pana/i miejscowości?

Ankietowani w pytaniu o możliwość pozyskania dopalaczy na terenie miejsca zamieszkania, mieli ocenić czy istnieją trudności w ich zdobyciu. 11% badanych twierdzi, że pozyskanie dopalaczy jest łatwe, natomiast trudno dostępne są w opinii 10%. Część badanej społeczności (77%) nie potrafi ocenić, czy można pozyskać dopalacze na terenie miasta i gminy.

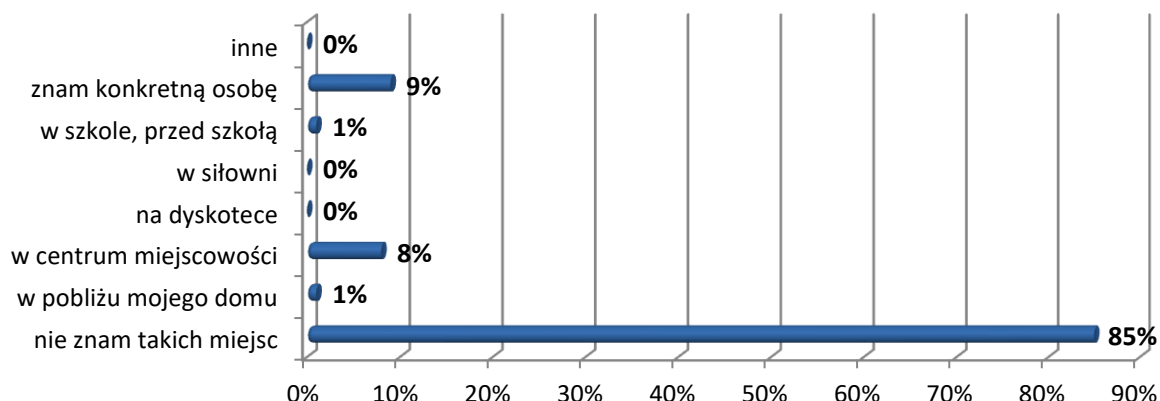
Wyk.69. Jak ocenia Pan/i możliwość pozyskania dopalaczy na terenie Pana/i miejscowości?

W odniesieniu do wcześniejszego pytania, poproszono respondentów o wskazanie, gdzie w swojej miejscowości mogą nabyć narkotyki lub dopalacze. 85% mieszkańców odpowiedziało, że nie zna takich miejsc. Wynikać to może z obawy o poniesienie konsekwencji prawnych przez siebie, bądź z obawy przed osobami rozprowadzającymi substancje psychoaktywne. Pozostali mieszkańcy uważają, że środki psychoaktywne można dostać w centrum miejscowości (8%) lub w pobliżu domu respondentów (1%). 9% badanej społeczności zna konkretną osobą handlującą narkotykami i/lub dopalaczami.

Wyk.70. Czy zna Pan/i miejsca w swojej miejscowości gdzie można zakupić narkotyki lub dopalacze?

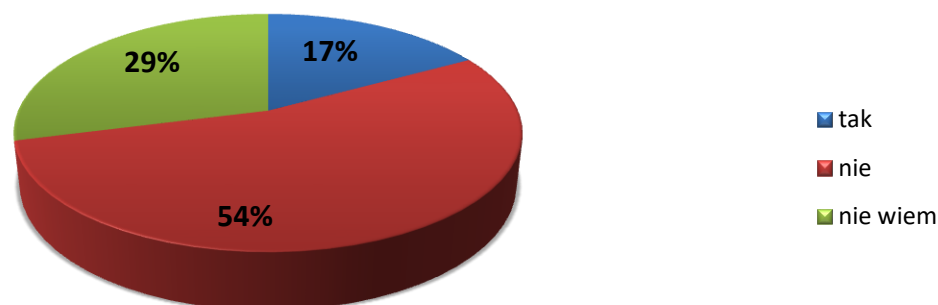
*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

5.5. Problem przemocowy z perspektywy dorosłych mieszkańców

Problem przemocowy to kolejne zagadnienie poruszane w niniejszej diagnozie. Ma ono na celu nie tylko oszacowanie liczby rodzin zagrożonych przemocą domową, ale także sprawdzenie czy mieszkańcy wiedzą, czym jest przemoc i jakie zachowania klasyfikuje się jako zachowania przemocowe.

Warto zwrócić uwagę, że aż 17% badanych zna osobę doświadczającą przemocy w swoim domu. 54% ankietowanych nie zna takich osób, natomiast 29% nie posiada wiedzy w tym temacie.

Wyk.71. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu?

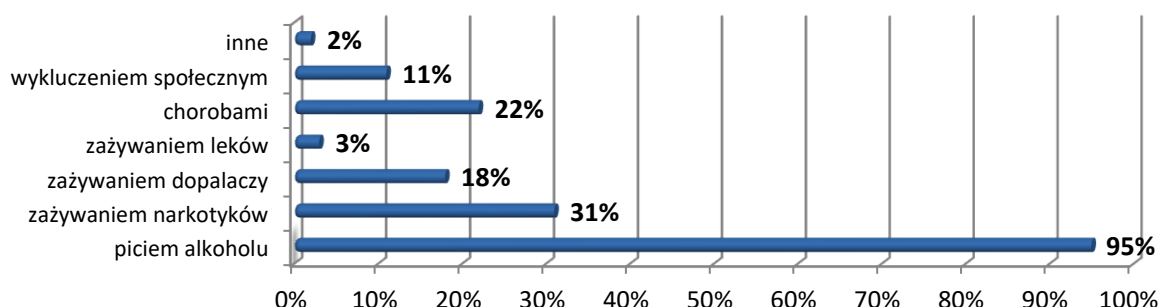

Większość badanych twierdzi, że problem przemocy związany jest z nadużywaniem alkoholu (95%) oraz zażywaniem narkotyków (31%) i chorobami (22%). 18% ankietowanych

stosowanie przemocy wiąże z zażywaniem dopalaczy, zaś 31% respondentów twierdzi, iż ludzie stosują przemoc po lekach. 11% badanych stosowanie przemocy wiąże z wykluczeniem społecznym.

Wyk.72. Czy Pana/i zdaniem problem przemocy domowej związany jest z:

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Długotrwałe pozostawanie w kręgu destrukcyjnego oddziaływania przemocy wiąże się z przeżywaniem bardzo silnych i trudnych emocji, które mają wpływ na sposób myślenia o sobie ofiar, świadków i sprawców oraz na ich relacje z otoczeniem. Groźne jest to, że skutki psychologiczne pozostawania w relacji opartej na przemocy obserwujemy jeszcze po wielu latach od jej zakończenia.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), na podstawie wieloletnich badań, prowadzonych w różnych krajach świata, stwierdziła że przemoc, zarówno ze strony dorosłych, jak i przemoc rówieśnicza, stanowi jedno z największych zagrożeń dla zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży. Jest również przyczyną urazów fizycznych i może prowadzić do śmierci. Przemoc ze strony rówieśników jest uznawana za najpoważniejszy czynnik ryzyka związany ze szkołą, wpływający na rozwój różnorodnych problemów w obszarze zdrowia psychicznego i jego zaburzeń.

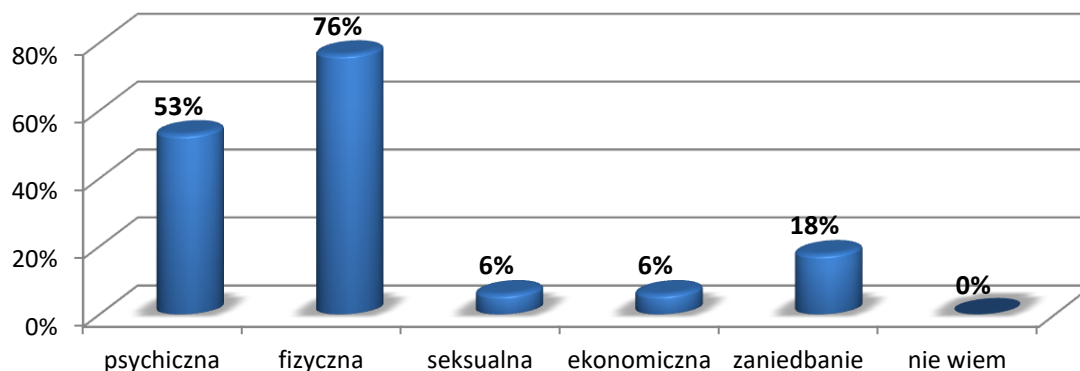
Badani mieszkańcy zostali zapytani, czy zdarzyło się im doświadczyć przemocy. Twierdząco na to pytanie odpowiedziało 17% ankietowanych, natomiast większość - 83% nie ma takich doświadczeń.

Wyk.73. Czy zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy?

Osoby które doświadczyły przemocy, przyznały że była to przemoc fizyczna (76%) i psychiczna (53%). Mieszkańcy podają, że również doświadczyli zaniedbania (18%) oraz przemocy ekonomicznej (6%) i seksualnej (6%).

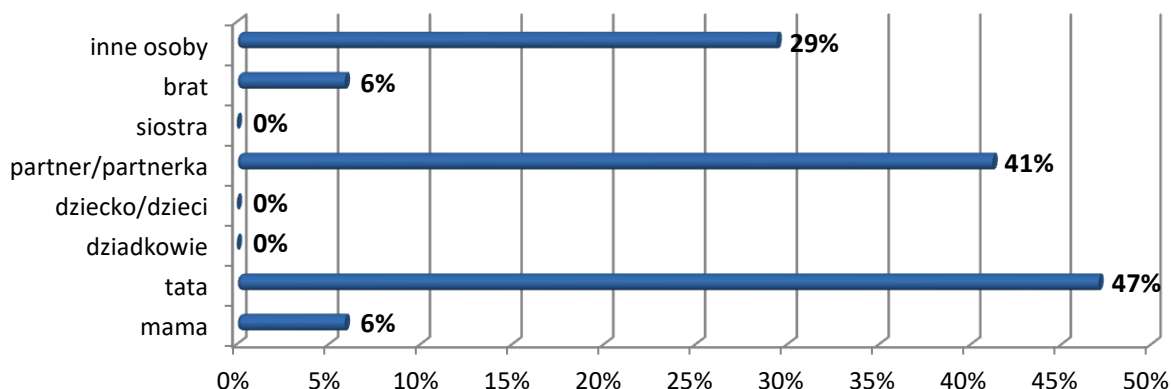
Wyk.74. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznała?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Osoby które doznały przemocy twierdzą, że sprawcami był przede wszystkim ojciec (47%) i partner/partnerka (41%). Pozostali wskazali na matkę (6%) i brata (6%).

Wyk.75. Kto stosował wobec Pana/i przemoc?

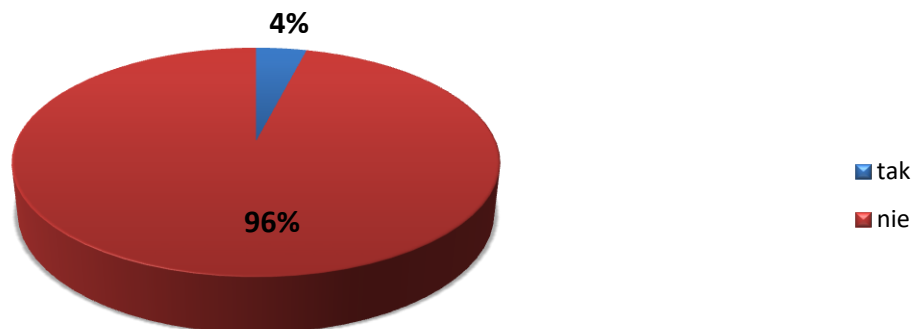

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W kolejnym pytaniu badani mieli określić, czy zdarzyło się im zastosować zachowania przemocowe wobec innej osoby. Jak wynika z analizy danych, 94% respondentów dopuściło się zachowań przemocowych w stosunku do innych osób, natomiast większość nie ma takich doświadczeń.

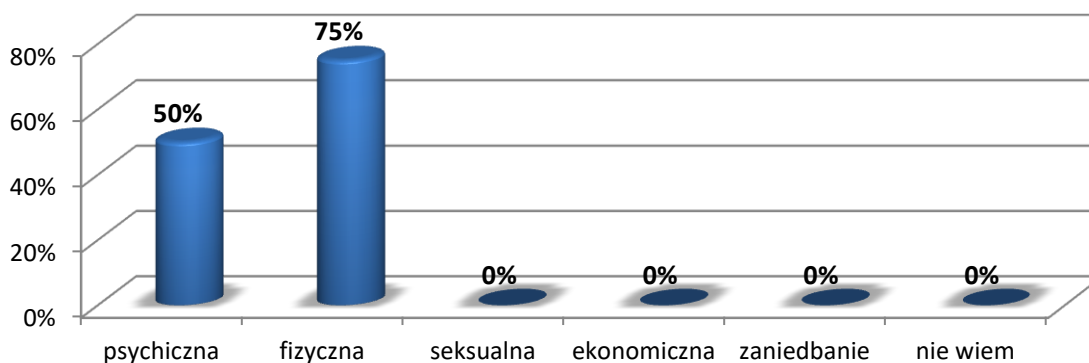

Wyk.76. Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji gdzie zastosował/a Pan/i zachowania przemocowe wobec drugiej osoby?

Mieszkańcy którzy dopuścili się zachowań przemocowych, twierdzą, że stosowali przemoc fizyczną (75%) i psychiczną (50%).

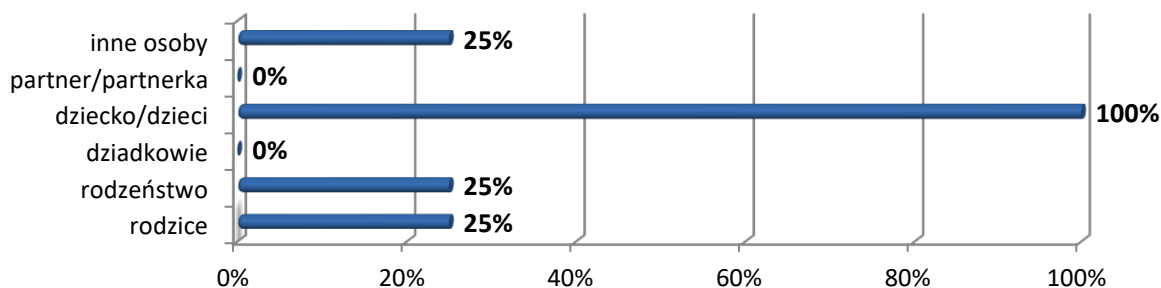
Wyk.77. Jakiego rodzaju zastosował Pan/i przemoc?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

100% sprawców przemocy dopuściła się jej w stosunku do dziecka. 25% badanych zachowania przemocowe zastosowało rodzeństwa, rodziców i innych osób.

Wyk.78. W stosunku do kogo zastosowałeś zachowanie przemocowe?

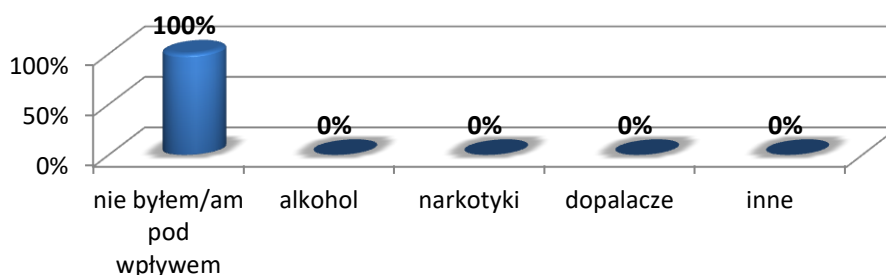

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

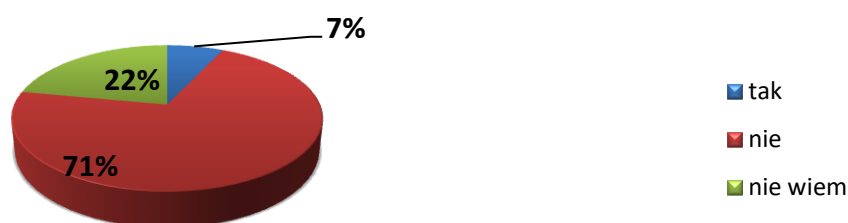
Jak wynika z analizy danych, żaden ze sprawców przemocy deklaruje, że w momencie jej dokonywania nie znajdował się pod wpływem substancji odurzających.

Wyk.79. Stosując przemoc był/a Pan/i pod wpływem wymienionych środków psychoaktywnych?

7% badanej społeczności twierdzi, że stosowanie przemocy można usprawiedliwić, natomiast 71% uważa, iż nie ma wytłumaczenia dla stosowania przemocy. 22% mieszkańców nie wypowiedziało się jednoznacznie na ten temat.

Wyk.80. Czy Pana/i zdaniem istnieją okoliczności usprawiedliwiające stosowanie przemocy?

Część badanych (74%) uważa, że stosowanie kar fizycznych w stosunku do dziecka nie jest dobrą metodą wychowawczą, co potwierdzają liczne badania naukowe, które wskazują, że skutkiem tego jest obniżenie więzi emocjonalnej między dzieckiem a rodzicem. 24% nie ma zdania na ten temat, a 2% jest zwolennikiem tego typu kar.

Wyk.81. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą?

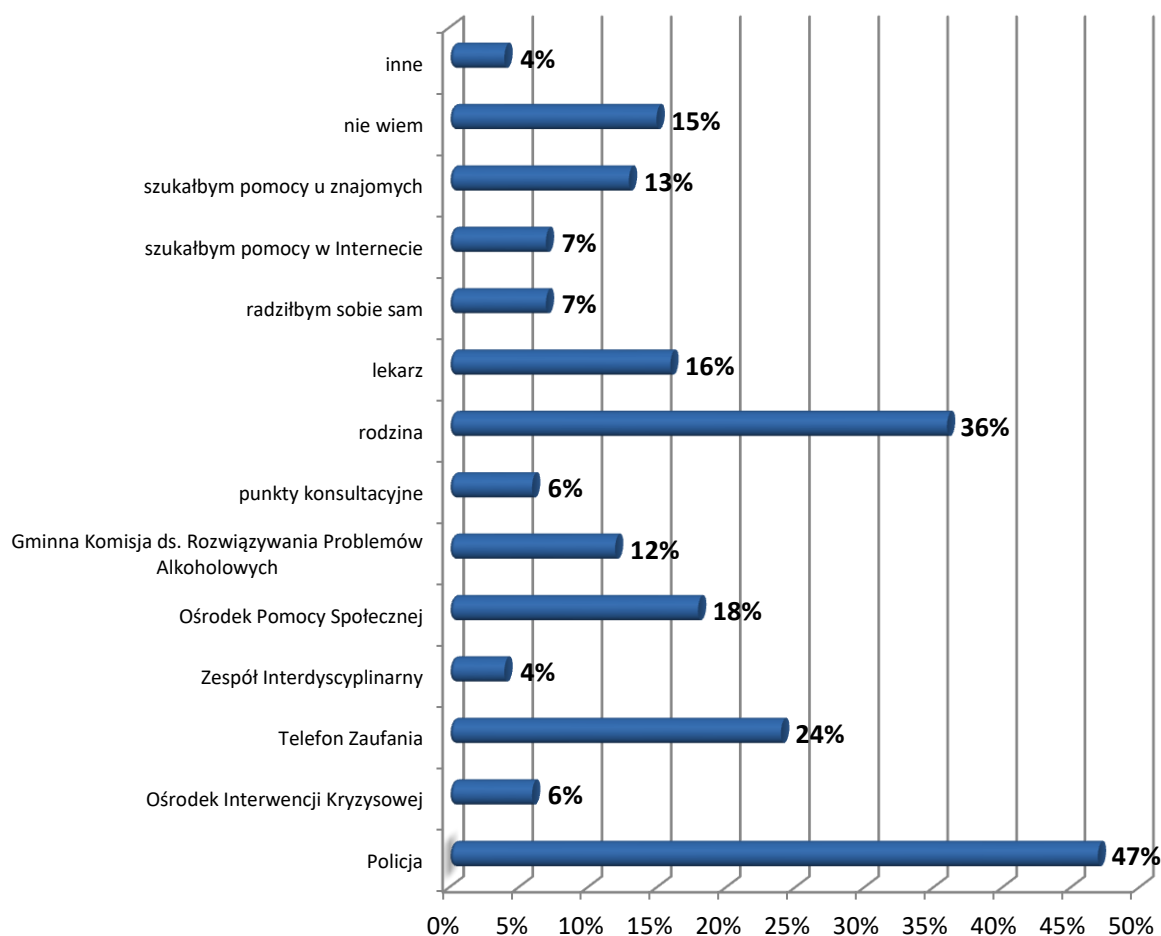
5.6. Działania profilaktyczne

Profilaktyka społeczna jest to system metod i środków mających na celu usuwanie przyczyn ujemnych zjawisk społecznych i stwarzanie warunków prawidłowego funkcjonowania i rozwoju jednostek oraz grup społecznych.

Niniejszy rozdział poświęcony będzie działaniom profilaktycznym prowadzonym przez Miasto i Gminę Woźniki. Jego celem jest również przedstawienie wiedzy mieszkańców na temat kwestii związanych z uzależnieniami oraz przemocą.

W razie problemu przemocy bądź uzależnień w rodzinie dorośli mieszkańcy udaliby się po pomoc do Policji (47%), a także do rodziny (36%) lub szukaliby pomocy w Telefonie Zaufania (24%). 18% wskazało na OPS, 16% na lekarza, 13% na znajomych, a 12% - na GKRPA. 7% radziłoby sobie samemu lub szukałoby pomocy w Internecie, natomiast 6% wskazało na Ośrodek Interwencji Kryzysowej i punkty konsultacyjne.

Wyk.82. Do kogo zwróciłby się Pan/i o pomoc w razie problemu uzależnień lub/i przemocy w rodzinie?

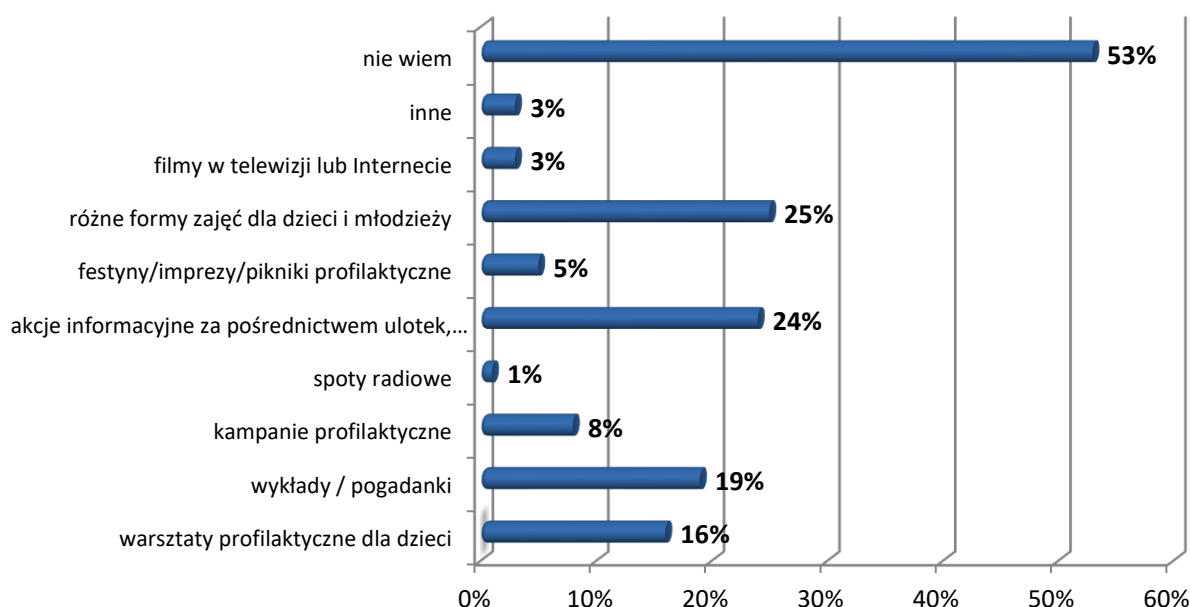

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Aż 53% mieszkańców nie wie, jakie działania profilaktyczne podejmuje miasto aby ograniczyć popyt na zażywanie narkotyków lub dopalaczy. Wskazywać to może, na nieduże rozpowszechnienie działań profilaktycznych przez organy właściwe. 25% badanych wskazało na zajęcia dla dzieci i młodzieży przybierające różne formy, 24% na akcje informacyjne za pośrednictwem ulotek, a 19% na wykłady i pogadanki. 16% respondentów zauważa są to warsztaty profilaktyczne dla dzieci, zaś 8% wskazało na kampanie profilaktyczne. 5% badanych wskazało na festyny/pikniki profilaktyczne. 1% podało, że są to spoty radiowe, a 3% - filmy w telewizji lub Internecie.

Wyk.83. Jakie działania według Pana/i podejmuje gmina, aby ograniczyć popyt na zażywanie narkotyków lub dopalaczy?

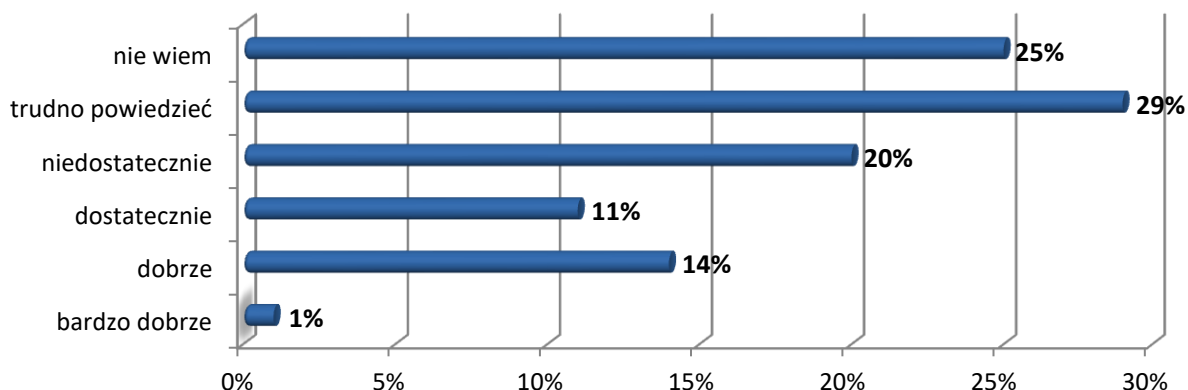

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Z zebranych danych wynika, że mieszkańcy działania władz lokalnych związane z rozwiązywaniem problemów społecznych ocenia że są one niedostateczne (20%) lub wystawia notę dobrą (14%). 11% mieszkańców działania podejmowane przez miasto i gminę ocenia dostatecznie. Zaangażowanie miasta i gminy w sprawy mieszkańców bardzo dobrze ocenia 1% respondentów, zaś 29% nie miało zdania na ten temat. 25% nie miało wiedzy na temat stopnia zaangażowania władz lokalnych w problemy mieszkańców.

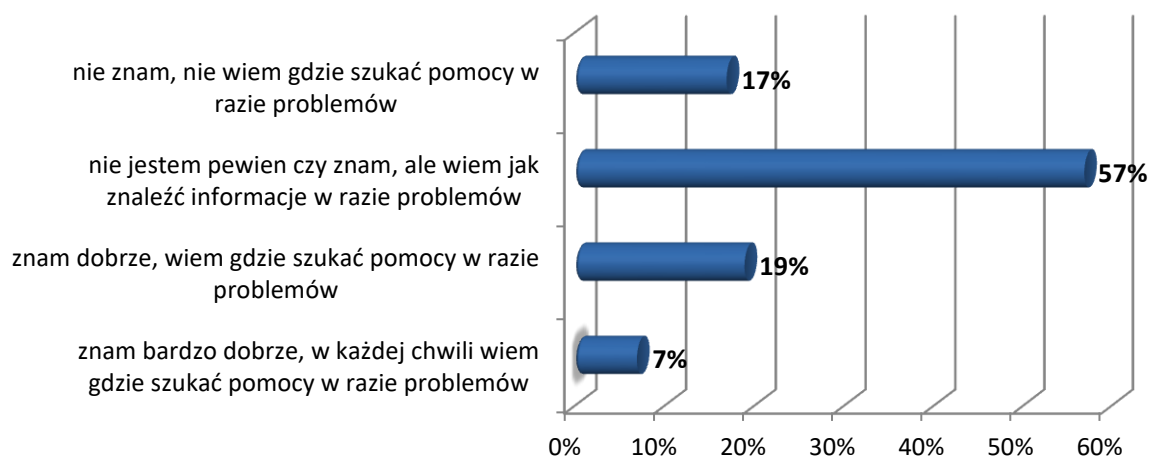
Wyk.84. Jak ocenia Pan/i stopień zaangażowania władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców?

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Niepokojący jest fakt, że tylko 7% mieszkańców zna bardzo dobrze dane kontaktowe do instytucji pomocowych i wie gdzie szukać wsparcia w razie problemów, natomiast 19% zna je dobrze. Aż 57% respondentów nie jest pewnych czy zna dane instytucji, zaś 17% nie zna ich i nie wie gdzie w razie problemów mogliby szukać pomocy.

Wyk.85. Czy zna Pan/i dane kontaktowe do instytucji pomocowych, gdzie można się zgłosić w razie problemów?

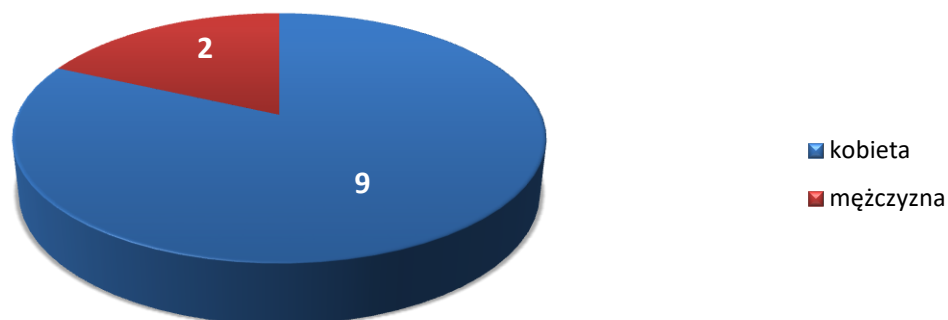

6. BADANIE SPRZEDAWCÓW NA TERENIE MIASTA I GMINY WOŹNIKI

6.1. Struktura badanej próby

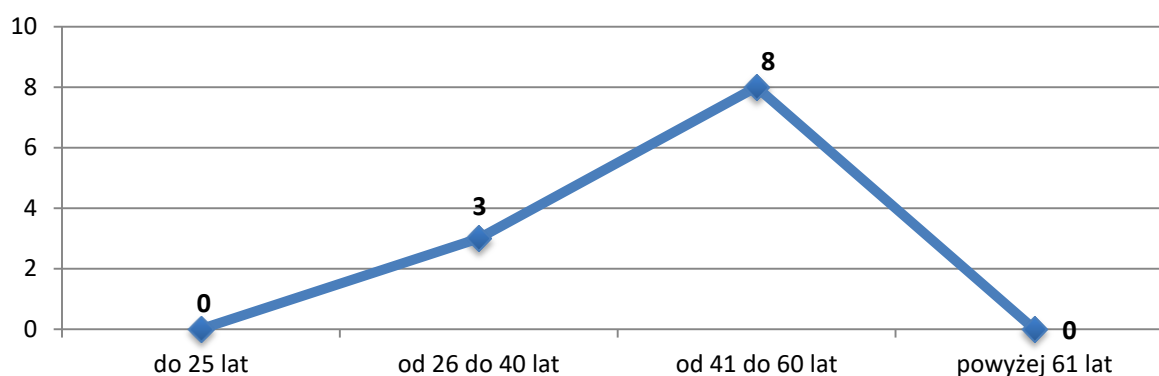
W badaniu diagnozującym problemy społeczne w Mieście i Gminie Woźniki wzięło udział 11 sprzedawców - 9 kobiet i 2 mężczyzn. Ich wiedza jest niezwykle cenna ze względu na fakt, iż na co dzień spotykają się z osobami kupującymi napoje alkoholowe, w związku z tym są w stanie nie tylko ocenić skalę problemu alkoholowego w mieście i gminie, ale również scharakteryzować grupę zagrożoną najbardziej problemem uzależnień alkoholowych.

Wyk.86. Płeć:

Wśród badanych osób największą grupę stanowili respondenci w wieku 41 - 60 lat (8 osób). Między 26 a 40 rokiem życia było 3 badanych.

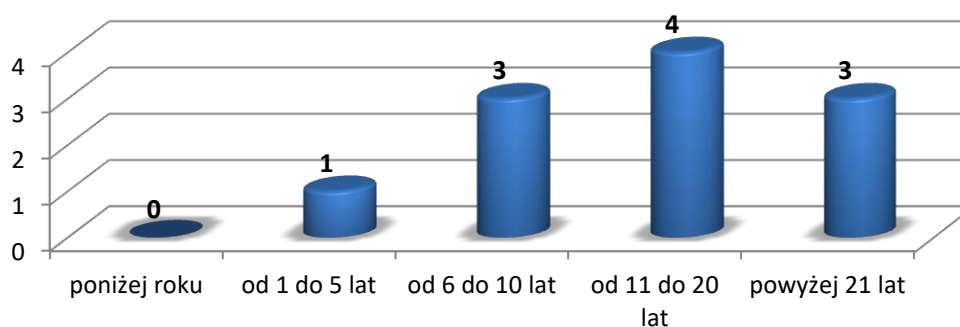
Wyk.87. Pana/i wiek wieści się w przedziale:

Między rokiem a 5 lat w punkcie sprzedaży alkoholu pracuje 1 osoba, natomiast ze stażem pracy 6-10 lat przebadanych było 3 respondentów. 4 osoby pracują między 11 a 20 lat, zaś powyżej 21 lat staż pracy miało 3 badanych.

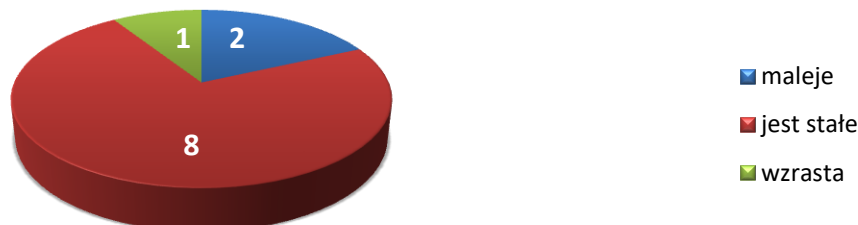
Wyk.88. Od ilu lat pracuje Pan/i w punkcie, gdzie prowadzona jest sprzedaż alkoholu?

6.2. Problem uzależnień w mieście i gminie

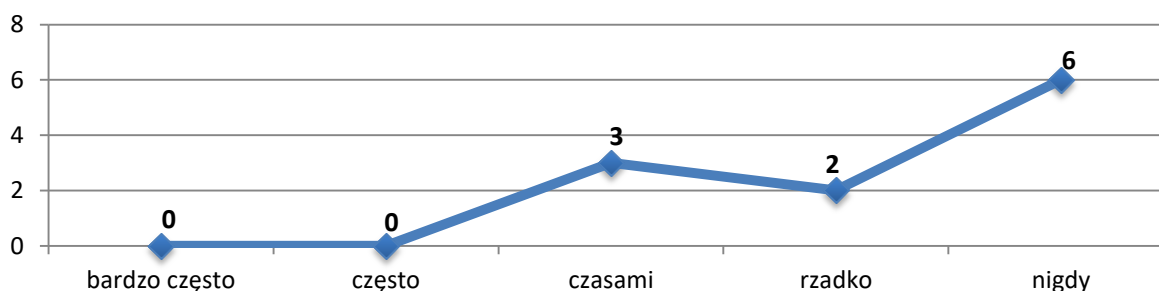
W pierwszym pytaniu sprzedawców poproszono o oszacowanie skali spożycia alkoholu w Mieście i Gminie Woźniki na przestrzeni ostatnich kilku lat. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, 8 ankietowanych uważa, że spożycie alkoholu utrzymuje się na stałym poziomie. 2 sprzedawców sądzi jednak, iż spożycie alkoholu w ostatnich latach maleje, natomiast 1 osoba uważa, że obecnie wzrasta podaż alkoholu.

Wyk.89. Proszę ocenić czy spożycie alkoholu na przestrzeni kilku lat w Pana/i miejscowości:

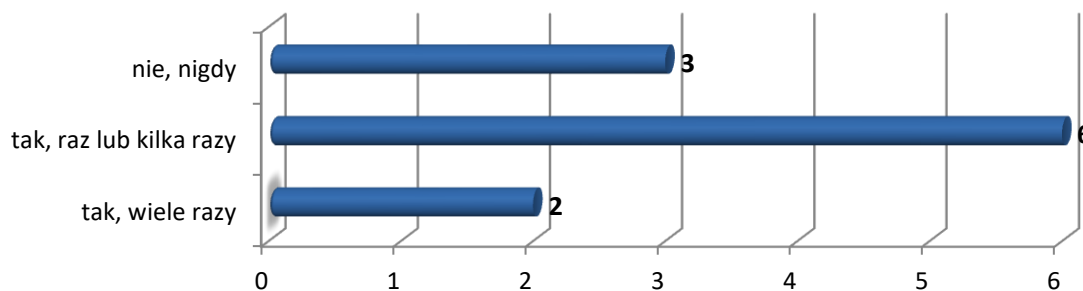
Następnie ankietowanych zapytano, czy ich zdaniem alkohol w mieście i gminie sprzedawany jest osobom niepełnoletnim. Co istotne, 6 ankietowanych sprzedawców uznało, że nigdy nie dochodzi do takiej sytuacji. 2 osoby uważają, iż zdarza się to rzadko, 3 – czasami.

Wyk.90. Proszę ocenić jak często zdarza się, że alkohol jest sprzedawany osobom niepełnoletnim w Pana/i gminie?

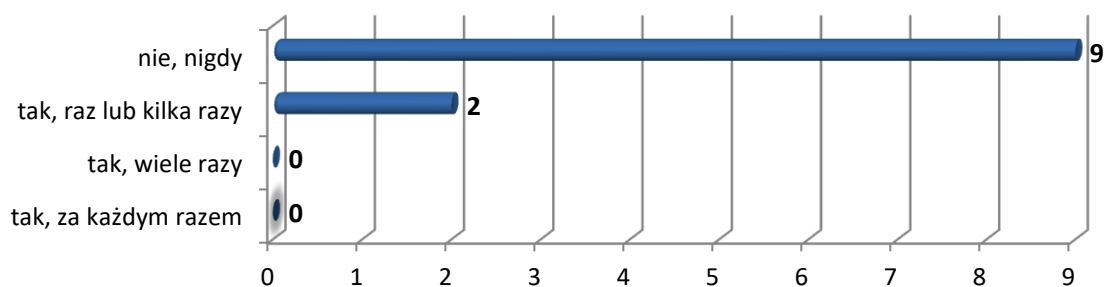
Większości sprzedawców zdarzyło się, że osoba niepełnoletnia chciała kupić alkohol w obsługiwanym przez nich punkcie – 6 ekspedientom przytrafiło się to raz lub kilka razy, a wiele razy – 2 badanych. Nigdy takiej sytuacji nie miało 3 sprzedawców.

Wyk.91. Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba niepełnoletnia chciała kupić alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie?

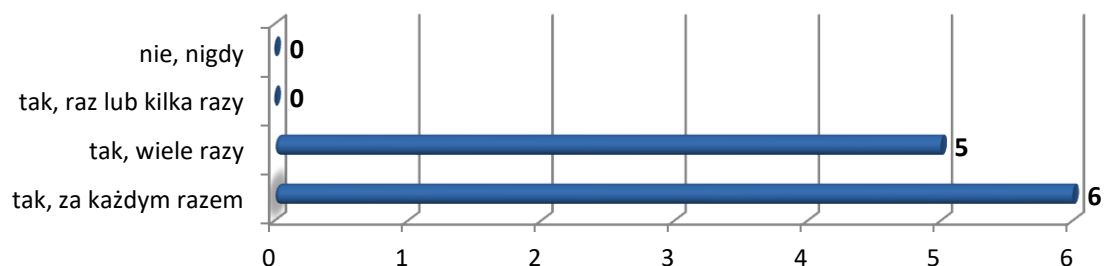
9 ekspedientów twierdzi, że nigdy nie podało alkoholu osobie która nie ukończyła 18 roku życia. 2 badanych zdarzyło się to raz lub kilka razy.

Wyk.92. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

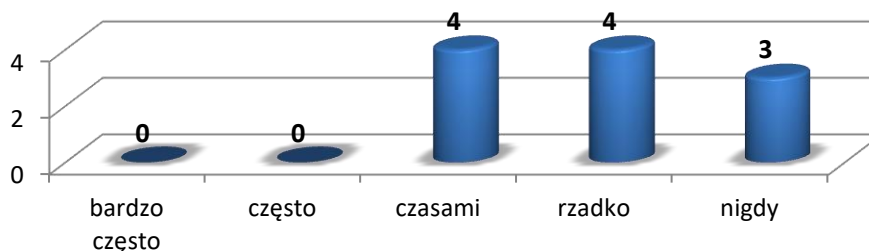
Jak wynika z deklaracji sprzedawców, nie każdy badany sprawdza dowód tożsamości w przypadku wątpliwości co do pełnoletności osoby kupującej alkohol. 5 badanych wielokrotnie prosiło o dowód osobisty. 6 respondentów za każdym sprawdza dokument tożsamości, kiedy mają wątpliwości co do pełnoletności nabywcy alkoholu.

Wyk.93. Czy zdarzyło się Panu/i kiedykolwiek pytać o dowód osobisty klienta, nie mając pewności czy jest pełnoletni?

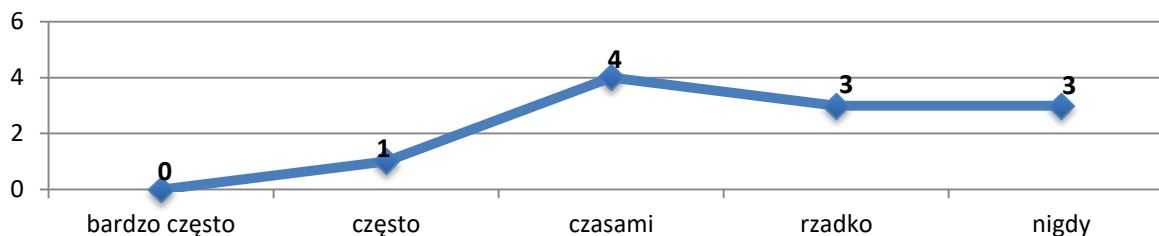
Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, 3 sprzedawców uważa, iż w mieście i gminie nie zdarzają się sytuacje, w których mieszkańcy wsiadają za kierownicę pojazdu pod wpływem alkoholu. 4 sprzedawców jest zdania, że takie sytuacje zdarzają się rzadko, kolejne 4 osoby wskazały odpowiedź czasami.

Wyk.94. Proszę ocenić jak często ma miejsce sytuacja jazdy po wypiciu alkoholu w Pana/i miejscowości?

Sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym, podobnie jak sprzedaż osobom niepełnoletnim jest niezgodna z prawem. Jednak nie wszyscy ankietowani stosują się do tych przepisów – 3 osoby uważają, że takie sytuacje zdarzają się rzadko. 4 sprzedawców wskazało na odpowiedź czasami, 1 – często. 3 badanych podaje, że wymienione sytuacje nie mają miejsca w miejscu ich zamieszkania.

Wyk.95. Proszę ocenić jak często zdarza się, że alkohol jest sprzedawany osobom nietrzeźwym w Pana/i miejscowości?

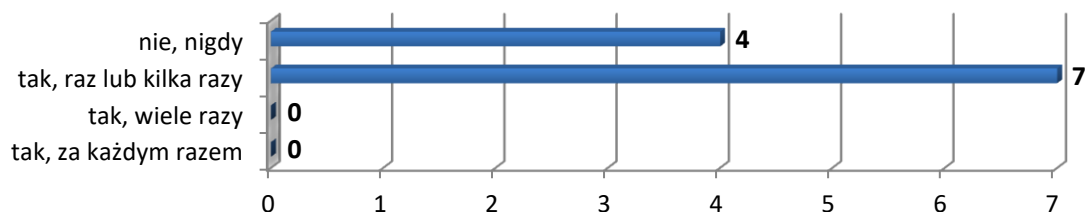
Części badanych - 5 osobom zdarzyło się, raz lub kilka razy, że osoba nietrzeźwa próbowała kupić alkohol, zaś 3 ekspedientom wiele razy. Nigdy takiej sytuacji nie miały 3 osoby.

Wyk.96. Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba nietrzeźwa próbowała kupić alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie?

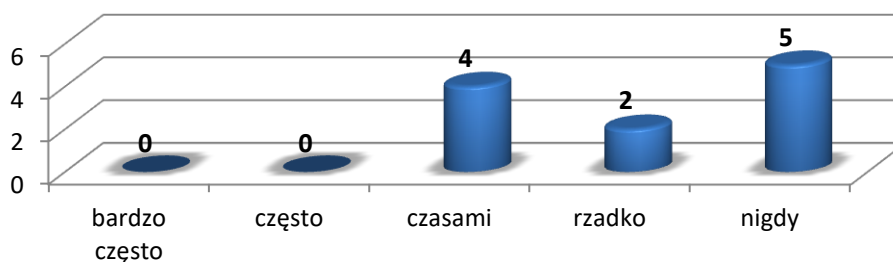
Jak wynika z analizy danych, 4 osoby nigdy nie podały alkoholu nietrzeźwemu klientowi, zaś 7 badanym zdarzało się to raz lub kilka razy.

Wyk.97. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie nietrzeźwej?

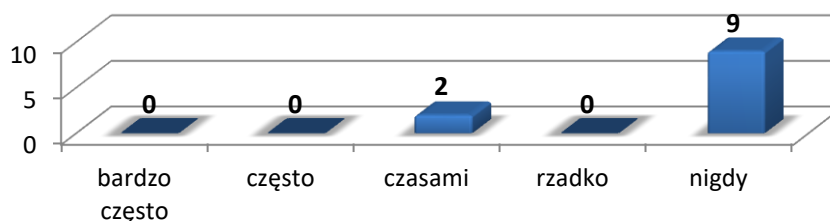
Następnie ankietowanych zapytano, czy zdarza im się, aby klienci spożywali alkohol na terenie sklepu lub w jego najbliższej okolicy. 5 sprzedawców przyznało, że takie sytuacje nie przytrafiły się nigdy. 2 osoby twierdzą, że zdarza się to rzadko, natomiast 4 sprzedawców jest zdania, że czasami dochodzi do takich sytuacji w miejscowości.

Wyk.98. Proszę ocenić jak często zdarza się sytuacja, że klienci sklepu spożywają alkohol na terenie lub w pobliżu punktu sprzedaży alkoholu w Pana/i miejscowości?

2 respondentom czasami zdarza się wzywać policję do punktu sprzedaży alkoholu z powodu zakłócania porządku przez osobę znajdującą się pod wpływem alkoholu. 9 ekspedientów deklaruje, że nigdy nie miało takiej sytuacji.

Wyk.99. Jak często zdarza się Panu/i wzywać policję z powodu zakłócania porządku przez osobę pod wpływem alkoholu na terenie punktu sprzedaży alkoholu lub w jego najbliższej okolicy?

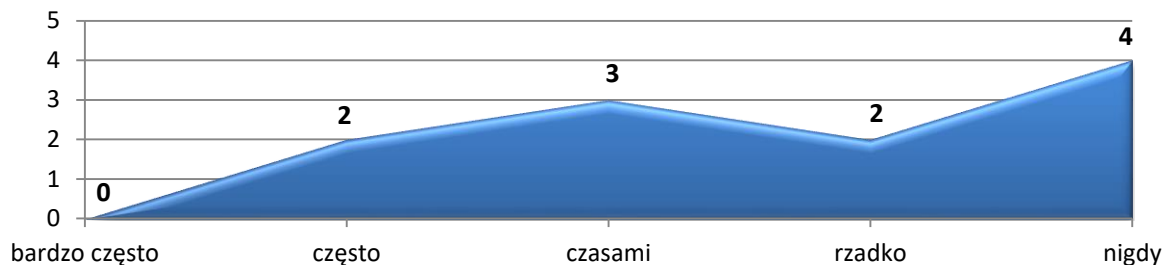

Sprzedaż wyrobów tytoniowych osobom nieletnim jest czynem niezgodnym z prawem. Jednak 2 sprzedawców uważa, że w Mieście i Gminie Woźniki rzadko zdarza się, aby produkty te sprzedawano osobom nieletnim, zaś czasami dochodzi do takich sytuacji

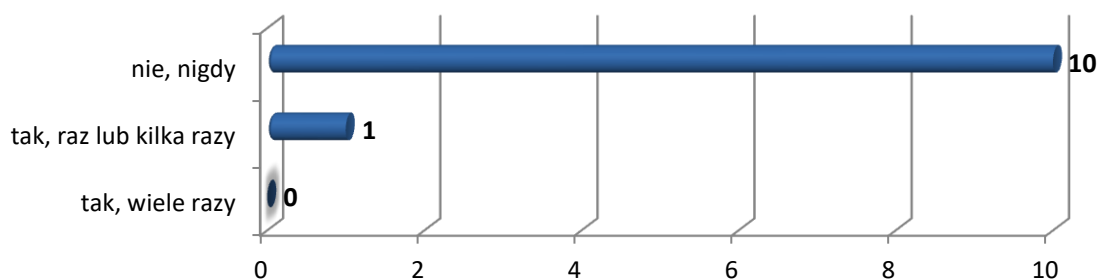
według 3 badanych, często - 2. W opinii 4 ankietowanych nigdy nie dochodzi do takich sytuacji.

Wyk.100. Proszę ocenić jak często zdarza się, że osobom niepełnoletnim sprzedawane są papierosy w Pana/i miejscowości?

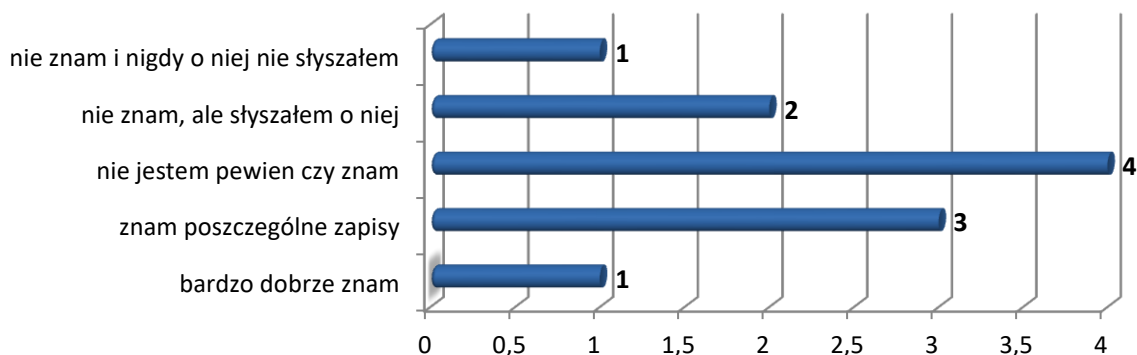
W Mieście i Gminie Woźniki 10 sprzedawcom nigdy nie zdarzyło się podać wyrobów tytoniowych osobom, które nie ukończyły 18 roku życia. 1 osoba sprzedała papierosy osobom nieletnim raz lub kilka razy.

Wyk.101. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać papierosy osobie niepełnoletniej?

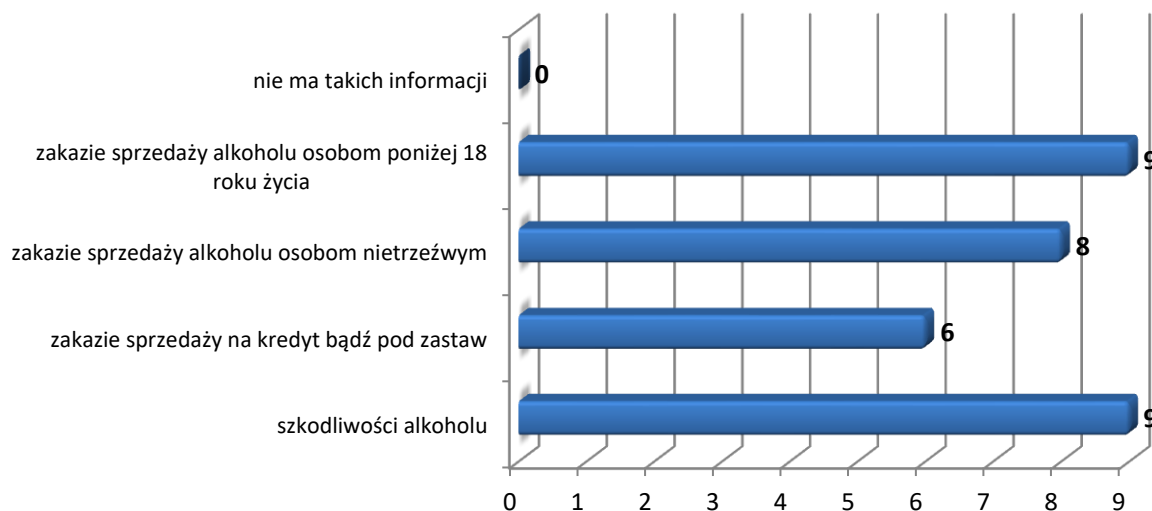
W kolejnym pytaniu respondenci mieli określić, czy znają ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. 1 sprzedawca twierdzi, iż bardzo dobrze zna wymienioną wyżej ustawę, zaś 3 osoby znają poszczególne zapisy. 4 sprzedawców deklaruje, że nie jest pewnych czy słyszeli o wymienionym akcie prawnym, a 2 ekspedientów nie zna aktu prawnego, ale o nim słyszało, a 1 – nie zna i nie słyszał o nim.

Wyk.102. Czy zna Pan/i ustawę z dnia 26 X 1982 r. o Wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi odnoszącą się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu?

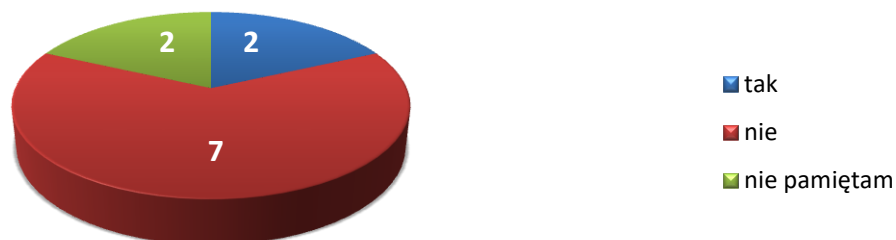
Następne pytanie do sprzedawców dotyczyło informacji znajdujących się w sklepie dotyczących alkoholu. 9 badanych twierdzi, że w ich punkcie sprzedaży widnieje informacja dotycząca zakazu sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia, 8 osób deklaruje, że jest informacja o zakazie sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym, zaś u 9 o szkodliwości substancji. U 9 badanych ekspedientów widnieje wywieszka o zakazie sprzedaży alkoholu na kredyt bądź pod zastaw.

Wyk.103. Czy w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie znajdują się informacje na temat:

Przed rozpoczęciem pracy w punkcie sprzedaży alkoholu, każda osoba powinna przejść szkolenie z odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu, które przygotowuje ich do pracy. Niestety nie wszyscy badani sprzedawcy zostali przeszkoleni z zakresu odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu. 7 osób twierdzi, że nie przeszło takiego szkolenia. 2 sprzedawców zostało przeszkolonych z wymienionego zakresu.

Wyk.104. Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu?

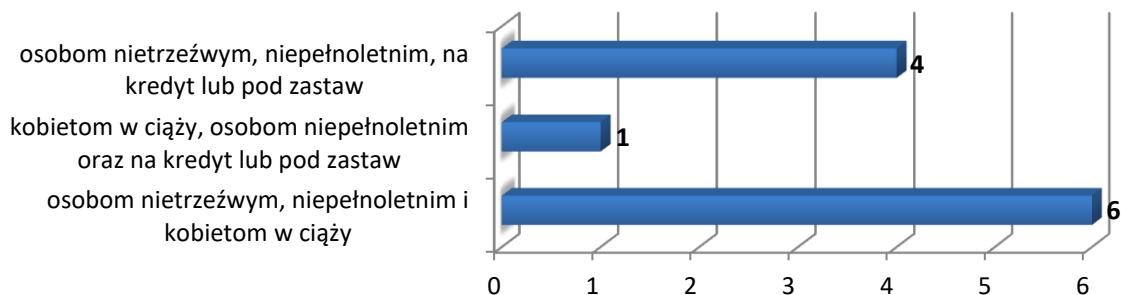

Według ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi napojów alkoholowych zabrania się sprzedawać osobom nietrzeźwym, niepełnoletnim, na kredyt lub pod zastaw. Ostatnie pytanie miało na celu zweryfikować wiedzę badanych

związaną ze znajomością wymienionej ustawy. 4 badanych wskazało na prawidłową odpowiedź, natomiast 7 jest zdania, że akt prawny reguluje również zakaz sprzedaży napojów wysokoprocentowych kobietom w ciąży co nie jest prawdą.

Wyk.105. Komu zabrania się sprzedaży i podawania napojów alkoholowych według ustawy z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi?

7. ANALIZA SWOT

Jedną z najbardziej powszechnie stosowanych metod i technik służących budowaniu strategii jest analiza SWOT. Analiza SWOT polega na zbadaniu silnych i słabych podmiotów działających w sferze polityki społecznej, a następnie ich konfrontacji z szansami i zagrożeniami tkwiącymi w jej bliższym i dalszym otoczeniu. Pozwala oszacować możliwości i potencjał, jakim dysponuje dany podmiot.

Grupy czynników w metodzie SWOT są definiowane w następujący sposób:

- ⇒ **Mocne strony** (wewnętrzne czynniki pozytywne) to przede wszystkim to, co wyróżnia na tle innych. Są to te dziedziny działalności, które tworzą potencjał i pozytywny wizerunek instytucji.
- ⇒ **Słabe strony** (wewnętrzne czynniki negatywne) to te aspekty funkcjonowania, które ograniczają sprawność i mogą blokować rozwój instytucji.
- ⇒ **Szanse** (zewnętrzne czynniki pozytywne) to wszystkie wydarzenia i procesy w otoczeniu, które tworzą sprzyjające dla instytucji sytuacje. Są to takie kierunki działalności, które mogą przynieść w przyszłości pozytywne, rozwojowe społecznie efekty.
- ⇒ **Zagrożenia** (zewnętrzne czynniki negatywne) to zbiór możliwych sytuacji i procesów, które mogą tworzyć niekorzystne dla instytucji warunki rozwoju w jego otoczeniu. Zagrożenia są postrzegane jako bariery, utrudnienia i możliwe niebezpieczeństwa dla zakładanych procesów.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Nieduży odsetek osób bezrobotnych. 2. Rozwijająca się gospodarka. 3. Analizowanie potrzeb rodzin, dzieci i młodzieży w gminie. 4. Wykwalifikowana kadra pomocy społecznej. 5. Sprzyjające położenie geograficzne. 6. Młodzież wolna od zażywania substancji	1. Brak punktu konsultacyjnego dla osób uzależnionych i ich rodzin. 2. Ograniczony dostęp do mieszkań socjalnych z zasobów komunalnych. 3. Stereotypowy i uproszczony społeczny oraz medialny wizerunek sektora i osób korzystających z pomocy oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym.

<p>psychoaktywnych.</p> <p>7. zadawalająca sytuacja materialna mieszkańców.</p> <p>8. Niski wskaźnik spożycia alkoholu przez dorosłych.</p> <p>9. Świadomość mieszkańców na temat szkodliwości spożywania alkoholu w okresie ciąży.</p>	<p>4. Wąski zakres działań profilaktycznych.</p> <p>5. Brak ośrodków leczenia uzależnień.</p> <p>6. Słabe rozpowszechnienie informacji o dostępnych instytucjach pomocowych.</p>
SZANSE	ZAGROŻENIA
<p>1. Rosnąca świadomość zagrożeń patologiami społecznymi.</p> <p>2. Działalność organizacji i stowarzyszeń na rzecz walki z nierównościami społecznymi.</p> <p>3. Wzrost potencjału organizacji pozarządowych oraz efektywna współpraca międzysektorowa.</p> <p>4. Uruchomienie mechanizmów ekonomii społecznej.</p> <p>5. Malejąca liczba osób uzależnionych od alkoholu.</p> <p>6. Spadek ubóstwa na terenie gminy.</p> <p>7. Satysfakcja uczniów z prowadzonych działań profilaktycznych.</p>	<p>1. Utrata wykwalifikowanej kadry spowodowana brakiem atrakcyjnych ofert pracy.</p> <p>2. Nasilające się podziały społeczne.</p> <p>3. Brak koordynacji programów z zakresu profilaktyki patologii społecznej.</p> <p>4. Starzejące się społeczeństwo.</p> <p>5. Wysoki poziom przestępczości.</p> <p>6. Wysoki liczba młodzieży spożywającej alkohol.</p> <p>7. Wysoka liczba młodzieży sięgającej po papierosy.</p> <p>8. Dostępność środków psychoaktywnych na terenie gminy.</p> <p>9. Wysoki poziom zachowań przemocowych wśród młodzieży.</p> <p>10. Spożywanie środków psychoaktywnych przez dorosłych mieszkańców.</p> <p>11. wysoki poziom zachowań przemocowych wśród dorosłych mieszkańców.</p> <p>12. Sprzedawcy napojów alkoholowych nie stosujący się do zapisów w ustawie w wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.</p>

8. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Celem badania było przedstawienie aktualnych problemów alkoholowych, narkotykowych, przemocy domowej oraz uzależnień behawioralnych dotyczących Miasta i Gminę Woźniki w odniesieniu do opinii: dorosłych mieszkańców, uczniów oraz osób pracujących w punktach sprzedaży napojów alkoholowych. Cel ten został osiągnięty w toku weryfikacji zebranego materiału badawczego, będącego podstawą do opracowania wniosków i rekomendacji, które następnie posłużą do tworzenia różnego rodzaju programów pomocowych zmierzających do poprawy sytuacji na terenie gminy, w tym jakości życia jej mieszkańców.

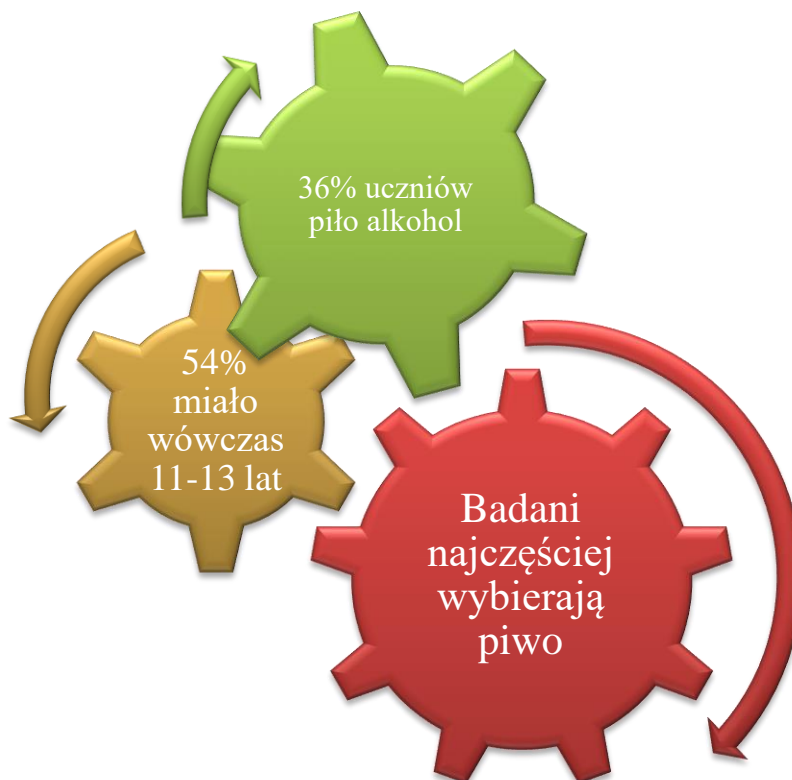
Przeprowadzona diagnoza oraz analiza danych umożliwiła:

- ✚ Rozpoznanie sytuacji dorosłych mieszkańców gminy, ich opinii i postaw względem uzależnień od substancji psychoaktywnych,
- ✚ Zapoznanie się z problemami uczniów szkoły podstawowej oraz gimnazjalnej, szczególnie ich postaw i doświadczeń związanych z wybranymi zagrożeniami społecznymi oraz uzależnieniami,
- ✚ Poznanie doświadczeń sprzedawców napojów alkoholowych związanych z wykonywanym przez nich zawodem, w szczególności sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim lub nietrzeźwym.

W oparciu o dokonaną analizę problemów społecznych zostały sformułowane rekomendacje. **Poniżej znajduje się podsumowanie wniosków z badania diagnozującego aktualne problemy alkoholowe, narkotykowe oraz przemocy domowej na terenie Miasta i Gminy Woźniki wraz z rekomendacjami co do dalszych działań profilaktycznych skierowanych do uczniów i mieszkańców gminy oraz instytucji, których celem jest profilaktyka.**

UCZNIOWIE

➤ **Problem alkoholowy**

WNIOSKI

Część uczniów ma za sobą inicjację alkoholową.

REKOMENDACJE

W związku z problemem alkoholowym, proponujemy holistyczne działania obejmujące nie tylko uczniów, a przede wszystkim rodziców, nauczycieli, sprzedawców, pracowników lokali gastronomicznych oraz dorosłych mieszkańców gminy. Tylko holistyczne działania mogą przynieść zamierzony skutek.

- ✚ Rekomenduje się podjęcie działań profilaktycznych na poziomie uniwersalnym wśród dzieci i młodzieży w celu obniżenia liczby uczniów inicjujących we wczesnych latach picie alkoholu. Zaleca się przeprowadzenie programu rekomendowanego przez Państwową Agencję ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych pt. *Fantastyczne możliwości (Załącznik nr 1)*. Program należy dostosować do indywidualnych potrzeb. Również rekomenduje się przedstawienie dzieciom i młodzieży gry edukacyjnej „*Nie, bo tak*”, której celem jest podnoszenie świadomości na temat szkodliwości alkoholu, oraz

opóźnienie inicjacji, rezygnacji lub ograniczenia korzystania z alkoholu przez nieletnich. Aplikacja jest do pobrania w sklepie *play*, pod hasłem: @niebotakgame.

- + Działania profilaktyczne powinny być skoncentrowane na osłabianiu wpływu czynników ryzyka i wzmacnianiu czynników chroniących. Wśród czynników chroniących należy wymienić silną więź z rodzicami, zainteresowanie nauką szkolną i rozwojem oraz skłonność do respektowania norm i wartości społecznych.
- + Zorganizowanie kampanii informacyjnej dla młodzieży szkolnej w celu uświadomienia jak alkohol negatywnie wpływają na organizm człowieka oraz funkcjonowanie społeczności, poprzez różnego rodzaju akcje ulotkowe lub plakatowe.

Źródło: <http://oficyna-profilaktyczna.pl/>

- + Badanie pokazało dużą rolę telewizji oraz Internetu w kształtowaniu postaw i opinii względem substancji odurzających, co powinno być wskazówką do opracowania działań profilaktycznych prowadzonych w szkołach. Naturalnym środowiskiem młodych ludzi w czasach współczesnych jest Internet, dlatego warto spróbować dotrzeć do najmłodszych grup właśnie w ten sposób.
- + Wdrażanie działań ukierunkowanych na wzmacnianie systemu wartości młodzieży, w szczególności wartości zdrowia, a także kształtowanie wśród dzieci i młodzieży przekonań normatywnych i umiejętności psychospołecznych.
- + Ponadto, rekomenduje się ewaluacje programów profilaktycznych, która pokaże skuteczność prowadzonych działań oraz wskaże obszary, które wymagają jeszcze pogłębionych działań.
- + **Szkolenie dla nauczycieli:**
 - o Propozycja szkolenia z najważniejszych umiejętności wychowawczych dla nauczycieli. Tematyka zajęć powinna być nakierowana na obszar konfliktów

między-pokoleniowych i komunikację, a także budowanie autorytetu opiekuna lub sposobu na jego odzyskanie. Istotne jest także, aby podczas szkoleń zwrócić uwagę nauczycieli na problem przyzwolenia społecznego na zakup alkoholu przez nieletnich.

Szkolenie dla rodziców:

- Zajęcia dla rodziców powinny być nakierunkowane na wczesne diagnozowanie niepokojących sygnałów, w tym wytyczne do obserwowania i rozmów diagnozujących problem alkoholowy, a także w praktyczny sposób zapoznanie rodziców z alkotestami i testami antynarkotykowymi. Dodatkowo zaleca się zwrócenie uwagi rodziców na problem przyzwolenia społecznego na zakup alkoholu przez nieletnich. Powinny wskazać rzetelne źródła wsparcia i informacji w zasięgu ręki oraz uniwersalne i skuteczne zasady współpracy ze szkołą.

➤ Problem narkotykowy

WNIOSKI

Uczniowie mają łatwy dostęp do środków psychoaktywnych.

REKOMENDACJE

Podobnie jak w przypadku alkoholu, zalecamy objęcie działaniami profilaktycznymi nie tylko uczniów, ale również rodziców, nauczycieli oraz dorosłych mieszkańców gminy.

- ✚ W celu uświadomienia konsekwencji wynikających z zażywania środków psychoaktywnych, zaleca się przeprowadzenie zajęć rekomendowanych przez Państwową Agencję ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Scenariusz zajęć pt. *Szkolna Interwencja Profilaktyczna (Załącznik nr 2)*.
- ✚ Zorganizowanie zajęć profilaktycznych w celu uświadomienia i uzupełnienia wiedzy jak narkotyki i dopalacze negatywnie wpływają na organizm człowieka - dla młodzieży szkolnej.

Źródło: <http://oficina-profilaktyczna.pl/>

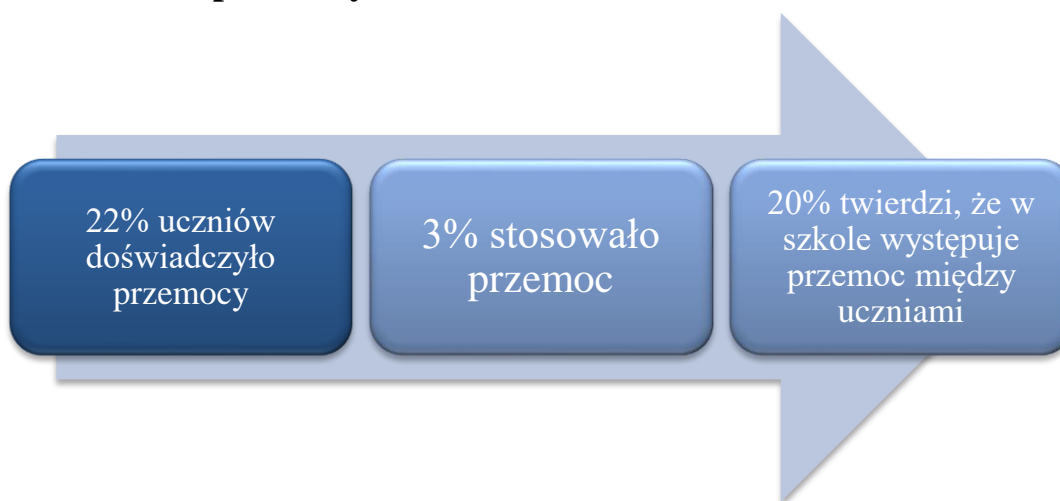
- ✚ Badanie wykazało dużą rolę telewizji oraz Internetu w kształtowaniu postaw i opinii względem substancji odurzających, co powinno być wskazówką do opracowania działań profilaktycznych prowadzonych w szkołach. Naturalnym środowiskiem młodych ludzi w

czasach współczesnych jest Internet, dlatego warto spróbować dotrzeć do uczniów właśnie w ten sposób.

- ✚ Promowanie zdrowego stylu życia jako przeciwdziałanie oraz zapobieganie problemom, związanym z sięganiem po narkotyki przez dzieci, młodzież i osoby dorosłe. Edukacja publiczna, poruszająca kwestię konsekwencji prawnych, zdrowotnych i społecznych używania narkotyków.

➤ Problem przemocy

WNIOSKI

Problem przemocy rówieśniczej jest powszechny w szkołach na terenie gminy.

REKOMENDACJE

- ✚ Rekomenduje się podjęcie działań profilaktycznych na poziomie uniwersalnym (aby zmniejszyć ryzyko pojawienia się zachowań przemocowych u dzieci i młodzieży), na poziomie selektywnym (zredukować zachowania agresywne u osób, które incydentalnie dopuściły się przemocy) oraz wskazującym (aby pracować długofalowo z oprawcami). Ten problem należy monitorować i po przeprowadzonych warsztatach profilaktycznych zaleca się powtórzyć diagnozę w celu sprawdzenia skuteczności podjętych działań. Zaleca się przeprowadzić zajęcia zgodne z rekomendowanym przez PARPA programem rozwoju psychospołecznego dzieci nie lubianych przez rówieśników z powodu zachowań antyspołecznych.

W profilaktyce warto również wykorzystać takie rodzaje zajęć jak:

Trening empatii – ćwiczenia w wyobrażaniu sobie przeżyć i emocji ofiar przemocy (Jak ty byś się poczuł/-a gdyby ktoś...?), które mają na celu wzbudzenie współodczuwania z potencjalnymi ofiarami przez ewentualnych świadków i potencjalnych sprawców aktów przemocy.

Trening atrybucji – ćwiczenia w wyjaśnianiu przyczyn zachowań w różnych sytuacjach (m. in. konfliktowych) z punktu widzenia drugiej osoby; ma to na celu rozwijanie umiejętności przewidywania, rozpoznawania i nazywania możliwych konsekwencji płynących z różnic w zakresie systemów wartości, obyczajów, stylów życia, upodobań (czyli wszystkiego co jest źródłem potencjalnego konfliktu).

Trening twórczego wykorzystywania podobieństw i różnic – ćwiczenie w identyfikowaniu i nazywaniu podobieństw i różnic między różnymi osobami (grupami); poszukiwanie możliwości twórczego wykorzystywania różnic w działaniach oraz odwoływania się do wspólnoty ponad podziałami.

Symulacje doświadczenia - organizowanie symulacji funkcjonowania przedstawicieli innych („obcych”) grup; inscenizowanie różnych sytuacji tak, by ich uczestnicy mogli przeżyć i zrozumieć (dzięki identyfikacji lub empatii) uczucia i działania innych w sytuacjach skrajnych.

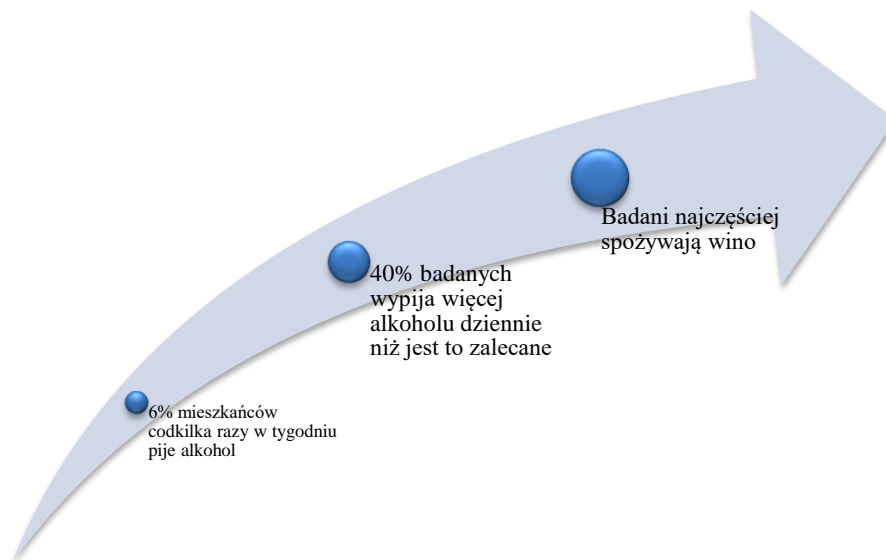
Warsztaty radzenia sobie z trudnymi emocjami - poznawanie podstaw funkcjonowania emocjonalnego i sposobów niedestrukcyjnego, konstruktywnego radzenia sobie z napięciem emocjonalnym i frustracją.

Większość wymienionych powyżej ćwiczeń ma pomagać uczyć się żyć z różnicami w grupie. Z różnicami, które są źródłem konfliktów (nauka ich rozwiązywania poprzez dialog ma służyć rezygnacji z rozwiązań siłowych). Natomiast warsztat pracy z emocjami, ma na celu naukę panowania nad negatywnymi emocjami, których wybuchy są źródłem niekontrolowanych, impulsywnych form przemocy (*Załącznik nr 3*).

DOROŚLI MIESZKAŃCY

➤ Problem alkoholowy

WNIOSKI

Dorośli mieszkańcy gminy sięgają po napoje alkoholowe.

REKOMENDACJE

W związku z problemem alkoholowym, proponujemy holistyczne działania obejmujące dorosłych mieszkańców gminy. Tylko holistyczne działania mogą przynieść zamierzony skutek.

- Zaleca się przeprowadzenie przez Gminną Komisję ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych kampanii informacyjnej dotyczącej negatywnych skutków dla zdrowia i relacji społecznych nadużywania alkoholu. Istotnym jest dotarcie do jak najszerszego grona odbiorców. Rekomenduje się użycie ulotek, billboardów i spotów reklamowych w lokalnej prasie i na stronie internetowej gminy powołując się na wyniki niniejszego raportu.

Źródło: <http://oficyna-profilaktyczna.pl/>

- Inną formą działań korzystnie wpływających na poprawę skuteczności i efektywności prowadzonych działań profilaktycznych jest inicjowanie współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami działającymi w obszarze uzależnień, oprócz podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kadry specjalistów rekomenduje się również angażowanie tych podmiotów w prowadzone kampanie społeczne i działalności edukacyjne na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom.
- Specjalistycznym wsparciem powinni zostać objęci mieszkańcy oraz rodziny borykające się z problemem alkoholowym. Alkoholizm oraz przemoc domowa to jedne z ważniejszych problemów społecznych, które dotyczą gminę w opinii jej mieszkańców. Na występowanie przemocy domowej wskazują również informacje udzielone od dzieci i młodzieży szkolnej. Rodzinom z problemem alkoholowym powinny zostać zaproponowane warsztaty lub spotkania, podczas których mogliby uzyskać wsparcie i wzmacniać swój autorytet wychowawczy pod okiem psychologów. Z kolei, na terenie gminy może zostać przeprowadzona lokalna kampania uwrażliwiająca na szkodliwość alkoholu oraz zachęcająca do ograniczenia jego nadmiernego spożywania.

➤ Problem przemocy

WNIOSKI

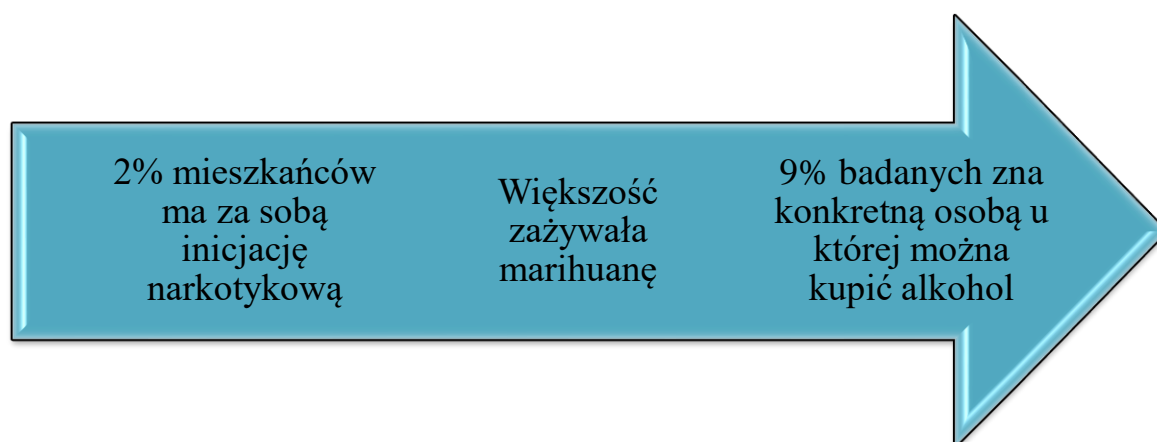
Problem przemocy jest powszechny wśród badanych mieszkańców z terenu gminy.

REKOMENDACJE

Podobnie jak w przypadku alkoholu, zalecamy objęcie działaniami profilaktycznymi nie tylko dorosłych mieszkańców gminy, ale również dzieci i młodzież oraz służby pomocowe:

- ✚ Winno się przeprowadzić warsztaty z różnych form samoobrony dla ofiar przemocy, zaś dla sprawców, należy zorganizować warsztaty z zachowań asertywnych oraz z poprawnej komunikacji, w celu nauczania ich kontroli nad własnym zachowaniem. Również ważne są akcje profilaktyczne przeprowadzane przy użyciu ulotek/plakatów, które będą zawierały informacje, gdzie można szukać pomocy w razie doznania przemocy.
- ✚ Rekomenduje się zwrócenie szczególnej uwagi na wsparcie kadry pracującej w instytucjach pomocowych, szczególnie w zakresie rozwijania ich kompetencji i umiejętności w zakresie nowoczesnych form pomocy pracy z rodzinami borykającymi się z problemem przemocy, uzależnieniem od alkoholu lub narkotyków. Profesjonalna pomoc pomoże zmniejszyć skutki związane z występowaniem przemocy w rodzinie na poziomie rodziny, jak i społeczności lokalnej.

➤ **Problem narkotykowy**

WNIOSKI

Z danych wynika, że wielu respondentów ma za sobą inicjację narkotykową.

REKOMENDACJE

- Należy przeprowadzić działania profilaktyczne na poziomie uniwersalnym dotyczące konsekwencji zdrowotnych, społecznych i prawnych zażywania narkotyków i dopalaczy. Działania powinny mieć szeroki zasięg, który będzie możliwy do zrealizowania za pomocą kampanii informacyjno-edukacyjnej przy użyciu ulotek, plakatów i artykułów sponsorowanych przez gminę w lokalnej prasie.

Sprzedawcy napojów alkoholowych

2 ekspedientów sprzedało alkohol osobie niepełnoletniej

7 na 11 sprzedawców twierdzi, iż ustawa o wychowaniu w trzeźwości reguluje kwestię sprzedaży alkoholu kobietom w ciąży

WNIOSKI

Z danych wynika, że sprzedawcy w punktach z alkoholem nie stosują się do zapisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

REKOMENDACJE

- Z zebranych i opracowanych danych wynika, że osoby niepełnoletnie i pod wpływem alkoholu mogą kupić alkohol na terenie gminy. Stanowi to złamanie prawa w myśl *ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi*, w której art. 15, mówi: *Zabrania się sprzedaży i podawania napojów alkoholowych: 1) osobom, których zachowanie wskazuje, że znajdują się w stanie nietrzeźwym; 2) osobom do lat 18 [...].* Zaleca się przeprowadzenie kontroli w punktach sprzedaży alkoholu przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,

jak również kontynuowanie badań „Tajemniczy Klient”. Polega ono na wizycie kontrolowanej w punkcie sprzedaży alkoholu oraz próbie zakupu alkoholu przez osobę wyglądającą na niepełnoletnią. Specjalnie przeszkoleni audytorzy, jako klienci przeprowadzają zgodnie z wcześniej ustalonym scenariuszem wizytę w wyznaczonym punkcie, a następnie, zaraz po zakończeniu, notują wynik w odpowiednio do tego przygotowanym kwestionariuszu. Zaleca się prowadzenie cyklicznych szkoleń terenowych dla sprzedawców dotyczącego konsekwencji prawnych, moralnych, społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu⁴.

Źródło: <http://oficyna-profilaktyczna.pl/>

- ✚ Zwraca się uwagę, iż szkolenia dla sprzedawców powinny odbywać się w punktach sprzedaży alkoholu, dzięki czemu osoba prowadząca szkolenie będzie mogła dostosować przekazywane treści do specyfiki danego miejsca oraz wskazać rozwiązania problemów, z którymi zmagają się dany sprzedawca. Szkolenia w punktach sprzedaży okazują się bardziej skuteczne niż szkolenia stacjonarne.

Źródło: <http://oficyna-profilaktyczna.pl/>

⁴ Źródło: Ośrodek Psychoprofilaktyki Nowa perspektywa, Szkolenie dla właścicieli oraz punktów sprzedaży alkoholu. Tajemniczy klient.

Załącznik nr 1

SZKOLNA INTERWENCJA PROFILAKTYCZNA

- Grupa docelowa

Uczniowie ze wszystkich poziomów szkół, którzy sięgają po substancje psychoaktywne.

- Cele programu

Celem ogólnym programu jest ograniczenie używania substancji psychoaktywnych przez uczniów oraz poprawa ich funkcjonowania w szkole.

- Założenia

Metoda szkolnej interwencji profilaktycznej w swoich założeniach nawiązuje do krótkiej interwencji stosowanej przez lekarzy pierwszego kontaktu wobec osób dorosłych nadużywających alkoholu oraz zasad interwencji kryzysowej.

Adresowana jest do rodziców i ich dzieci, którzy znaleźli się w sytuacji kryzysu związanego z używaniem przez dziecko narkotyków. Rola szkoły polega, przede wszystkim, na udzieleniu wsparcia rodzicom i uczniom w poradzeniu sobie z problemem poprzez dostarczenie odpowiednich informacji i zaproponowanie konkretnego sposobu rozwiązania problemu. Jednocześnie wyrażany jest brak akceptacji dla łamania przez ucznia zasady szkolnej, która zobowiązuje do nieużywania substancji psychoaktywnych.

Interwencję trzeba podejmować jak najwcześniej, aby zapobiegać poważnym szkodom, jakie mogą wynikać z sięgania po środki psychoaktywne.

Używanie przez nastolatka zarówno legalnych (alkohol, papierosy) jak i nielegalnych substancji psychoaktywnych (narkotyki) jest zawsze zachowaniem ryzykownym, bez względu na swoją częstotliwość. Nawet okazjonalne sięganie po substancje psychoaktywne może prowadzić do negatywnych konsekwencji, takich jak: upojenie alkoholowe, zachowania impulsywne, wypadki, urazy, zatrucia związane z zażyciem

zanieczyszczonego narkotyku, zaburzenia pracy układu oddechowego lub układu nerwowego. Osoby odurzone, częściej stają się też ofiarami przestępstw: kradzieży, gwałtów, pobić.

Wczesna interwencja w przypadku sięgania przez młodzież po substancje psychoaktywne ma ogromne znaczenie dla zmiany zachowania nastolatków. Może zapobiegać poważnym problemom zdrowotnym i społecznym. Dlatego ważne jest, aby nauczyciele nie ignorowali żadnych sygnałów mogących wskazywać na kontakty ucznia ze środkami odurzającymi i od razu podejmowali działania interwencyjne.

Ze względu na trudną sytuację psychologiczną ucznia i jego rodziców, interwencja musi być nastawiona na udzielenie im pomocy i wsparcia.

Uczeń przyłapany w szkole na picciu alkoholu lub braniu narkotyków jest w bardzo trudnej psychologicznie i społecznie sytuacji. Wie, że przekroczył obowiązujące zasady zachowania, że złamał pewne reguły. Istnieje wszakże prawdopodobieństwo, że przypadek ujawniony w szkole jest „wierzchołkiem góry lodowej” i branie narkotyków, czy picie alkoholu wymknęło się już spod kontroli ucznia. Samodzielne rozwiązanie zaistniałej sytuacji przekracza możliwości nastolatka i w związku z tym potrzebuje on wsparcia i pomocy. Rodzice, którzy dowiadują się, że ich dziecko ma doświadczenia związane z używaniem środków psychoaktywnych, lub jest o to podejrzewane, również znajdują się pod wpływem silnego stresu. Doświadczają emocji typowych dla takiego stanu: lęku, obniżonego nastroju, rozdrażnienia, wstydu, zdenerwowania, złości lub poczucia winy. W takiej sytuacji mogą reagować obronnie - zamykać się w sobie i unikać kontaktów z innymi ludźmi. Mogą też czuć się bezradni i niekompetentni. Trudno im wtedy podejmować racjonalne decyzje i konsekwentne działania. Aby pomóc własnemu dziecku, sami muszą otrzymać pomoc i wsparcie.

Wyraźne określenie obowiązujących w szkole zasad i konsekwencji ich łamania sprzyja przestrzeganiu tych zasad.

W regulaminie szkoły są zapisane zasady dotyczące zakazu picia alkoholu, palenia papierosów i używania narkotyków. Aby pełniły swoją funkcję uczniowie, rodzice i nauczyciele muszą je znać a także rozumieć ich ochronne znaczenie. Szkolne zasady, tak

samo jak przepisy prawne tracą swoje znaczenie jeśli nie są egzekwowane. Dlatego ważne jest ustalenie trybu postępowania, wobec ucznia sięgającego po środki psychoaktywne oraz zapoznanie całej społeczności szkolnej z tą procedurą, zanim pojawi się konkretny problem. Ustalona procedura powinna oczywiście być ujednolicona (w ogólnym zarysie) i stosowana konsekwentnie we wszystkich sytuacjach związanych z łamaniem szkolnych zasad. Upředzenie wszystkich uczniów i rodziców co się stanie w przypadku, gdy konkretny uczeń będzie podejrzewany o używanie substancji psychoaktywnych jest skutecznym rozwiązaniem ponieważ:

- wskazuje, że szkoła poważnie traktuje obowiązujący zakaz używania tego typu substancji,
- dowodzi, że personel nie będzie zupełnie bezradny wobec przypadków łamania szkolnych zasad,
- może zapobiegać naruszeniu przyjętych zasad przez uczniów.

- Opis programu

Schemat metody interwencji profilaktycznej

Rozmowa z uczniem, w trakcie której osoba prowadząca:

- wyjaśnia powody zaproszenia ucznia na rozmowę (nazywa problem);
- dokonuje (na podstawie zebranych informacji) próby oceny skali problemu ucznia związanego z - używaniem przez niego substancji psychoaktywnych;
- udziela informacji zwrotnej na temat: zmian, jakie są zaszły w funkcjonowaniu ucznia, bezpośrednich zagrożeń zdrowia i bezpieczeństwa związanych z używaniem danego środka psychoaktywnego oraz dalszych kroków jakie będą podejmowane (w tym nawiązania kontaktu z rodzicami).

Rozmowa z rodzicami, w trakcie której osoba prowadząca:

- informuje o powodach zainteresowania się ich dzieckiem,
- wymienia się informacjami o stanie dziecka,
- udziela informacji o zagrożeniach dla zdrowia i bezpieczeństwa dziecka, związanych z dalszym używaniem danego środka psychoaktywnego,

- o proponuje podjęcie kolejnych działań, których efektem będzie wspólne sformułowanie,
- o propozycji kontraktu dla dziecka. Kontrakt może również zawierać zobowiązania rodziców i szkoły, które służą wspieraniu dziecka w jego przestrzeganiu.

Wspólne spotkanie z uczniem i jego rodzicami

Spotkanie to służy przedstawieniu uczniowi wspólnego stanowiska szkoły i rodziców oraz zapoznaniu go z kontraktem. Uczeń przed podpisaniem kontraktu, ma prawo negocjowania zawartych tam warunków i dołączenia własnych propozycji.

• Standardy realizacji

Program w szkole może realizować każdy pracownik szkoły, który brał udział w dwóch szkoleniach:

- o rady pedagogicznej – 4-godzinne spotkanie, którego celem jest zainicjowanie procesu wprowadzania metody interwencji do szkół, przekazanie wiedzy na temat: założeń, etapów oraz przebiegu szkolnej interwencji profilaktycznej, działania substancji psychoaktywnych a także sygnałów wskazujących na ich używanie,
- o grupy nauczycieli i pedagogów szkolnych chętnych do prowadzenia działań interwencyjnych w szkole - jest to 12-godzinne szkolenie, którego celem jest przygotowanie uczestników do prowadzenia rozmów interwencyjnych z uczniami i ich rodzicami oraz sporządzania kontraktu.

Realizatorzy programu powinni posiadać wiedzę o substancjach psychoaktywnych ze szczególnym uwzględnieniem bezpośrednich zagrożeń dla zdrowia i życia oraz umiejętności nawiązywania i utrzymania kontaktu w sytuacjach konfliktowych, prowadzenia rozmowy interwencyjnej z uczniem i rodzicami oraz zawierania i przestrzegania zasad kontraktu.

• Dowody jakości programu

W badaniach ewaluacyjnych uczestniczyło 11 szkół (2 podstawowe, 6 gimnazjów, 3 szkoły średnie) z 3 różnych miejscowości.

W pierwszym etapie realizacji projektu przeprowadzono **diagnozę sytuacji** w każdej szkole. Była ona oparta na indywidualnych wywiadach prowadzonych z

przedstawicielami dyrekcji, nauczycieli i rodziców oraz z pedagogiem szkolnym. Na tej podstawie opracowywano i przeprowadzono zajęcia warsztatowe dla poszczególnych rad pedagogicznych oraz dla chętnych nauczycieli i pedagogów szkolnych

W drugim etapie, który nastąpił po około roku od rozpoczęcia działań, przeprowadzono **ewaluację procesu** realizacji i wyników projektu. Była ona oparta na zogniskowanych wywiadach grupowych prowadzonych osobno z przedstawicielami każdej z jedenastu szkół. Do udziału w wywiadach starano się zaprosić te osoby, które były najbardziej aktywne i zaangażowane w działania związane z projektem.

Oceny przydatności metody interwencji profilaktycznej w warunkach szkolnych dokonano w oparciu o analizę jakościową i ilościową danych zebranych w trakcie wywiadów grupowych.

W wyniku przeprowadzonych analiz wyodrębniono łącznie 34 interwencje przeprowadzone w 11 szkołach, przy czym w szkołach podstawowych było ich 4, w gimnazjach 17 i w liceach 13. Nie było takiej szkoły, w której nie prowadzono działań interwencyjnych. Liczba interwencji prowadzonych w szkołach wahała się od jednej do sześciu. Większość z nich była prowadzona zgodnie z przyjętymi założeniami i schematem. Pozytywne efekty (czyli trwała pozytywna zmiana zachowania ucznia lub niestwierdzenie ponownego łamania szkolnych zasad) według oceny nauczycieli uzyskano w przypadku 15 interwencji. W 12 interwencjach uzyskano efekty, które trudno było nauczycielom jednoznacznie ocenić np. przyniosły pożądane skutki tylko w przypadku niektórych osób lub działania były jeszcze w toku albo brakowało jednoznacznych danych na temat rezultatów. W 7 przypadkach działania zakończyły się niepowodzeniem. Nauczyciele przyjmowali różne kryteria porażki od stwierdzenia braku pozytywnych zmian w zachowaniu, poprzez widoczne, ale krótkotrwałe pozytywne zmiany lub zmiany częściowe, np. uczeń przestał pić alkohol w szkole, ale pije go poza nią.

Przeprowadzone analizy statystyczne wskazują, że im więcej elementów metody zostało wykorzystanych przez nauczycieli w kontakcie z uczniem, tym wyższe było prawdopodobieństwo odniesienia sukcesu.

Źródło: Borucka A., *Szkolna interwencja profilaktyczna* (w:) Rekomendowane programy profilaktyki uzależnień, Fundacja Praesterno, Warszawa, 2016.

Załącznik nr 2

FANTASTYCZNE MOŻLIWOŚCI

- Grupa docelowa

Uczniowie klas V lub VI szkół podstawowych oraz ich rodzice

- Cele programu

Opóźnienie inicjacji alkoholowej wśród dzieci oraz ograniczanie problemów związanych z piciem alkoholu przez dorastających poprzez wzmacnianie rodzinnych, indywidualnych i rówieśniczych czynników chroniących.

- Założenia

Program Fantastyczne możliwości (FM) jest adaptacją amerykańskiego programu Amazing Alternatives, opracowanego na Uniwersytecie Minnesota w ramach Projektu Northland. Wraz z Programem Domowych Detektywów (PDD) tworzy dwuletni program uniwersalnej profilaktyki alkoholowej. Podstawą do stworzenia projektu stały się uznane teorie wyjaśniające przyczyny sięgania przez dzieci i młodzież po alkohol i inne substancje psychoaktywne oraz wiedzę na temat czynników ryzyka i czynników chroniących związanych z indywidualnymi cechami nastolatka, jego rodziną, grupą rówieśniczą, szkołą oraz środowiskiem lokalnym. Autorzy programu odwołują się do teorii społecznego uczenia Alberta Bandury (1986), teorii uzasadnionego działania Icka Ajzena i Martina Fishbeina (1980), teorii zachowań problemowych Richarda Jessora (1987) oraz badań Denise Kandell (1992). Według założeń teorii społecznego uczenia używanie substancji psychoaktywnych jest społecznie wyuczonym zachowaniem, które kształtuje się i umacnia na skutek obserwacji i naśladowania zachowania innych osób. Naśladowanie atrakcyjnych modeli, jakimi w dzieciństwie są przede wszystkim rodzice, znaczący rówieśnicy, a także osoby z życia publicznego, jest dla dziecka a później nastolatka źródłem pozytywnych wzmocnień. Tak więc to, w jaki sposób zachowują się osoby ważne dla młodego człowieka może stać się zarówno czynnikiem ryzyka, jak i czynnikiem chroniącym przed podejmowaniem niepożądanych zachowań. W związku z

tym w programie zastosowano strategię profilaktyczną, polegającą na rozwijaniu umiejętności wychowawczych rodziców. Działania podejmowane w trakcie realizacji programu Fantastyczne możliwości oparte są na edukacji normatywnej, strategii profilaktycznej opracowanej na postawie Teorii uzasadnionego działania. Autorzy tej teorii wskazali na znacznie przekonań dotyczących rozpowszechnienia oraz stopnia społecznej akceptacji określonych zachowań. Przekonanie, iż używanie substancji psychoaktywnych jest powszechne i aprobowane, stanowi istotny czynnik ryzyka sięgania po te środki. Dlatego też podczas realizacji programu nauczyciele oraz rodzice są mobilizowani do wyrażania zdecydowanego sprzeciwu wobec sięgania po alkohol przez młodzież oraz własne dzieci. Rodzice są też zachęceni do ustalenia (lub zweryfikowania ustalonych podczas realizacji Programu Domowych Detektywów) zasad dotyczących picia alkoholu i konsekwentnego ich egzekwowania. Zgodnie z Teorią zachowań problemowych, takie zachowania jak używanie substancji psychoaktywnych, mimo iż są ryzykowne dla zdrowia i prawidłowego rozwoju, pozwalają niekiedy zaspokajać ważne potrzeby oraz osiągać przez nastolatków ich cele rozwojowe. Niedostateczna umiejętność radzenia sobie z wyzwaniami okresu dorastania jest czynnikiem ryzyka podejmowania zachowań problemowych. Wobec tego w programie Fantastyczne możliwości zastosowano strategię rozwoju umiejętności życiowych, która polega na wyposażaniu młodych ludzi w umiejętności pozwalające zaspokajać ich potrzeby w bezpieczny i konstruktywny sposób.

Podczas programu ćwiczą, poprzez odgrywanie scenek, umiejętność odpierania presji otoczenia skłaniającej do picia. Ponadto uczniom jest przekazywana wiedza o bezpośrednich psychospołecznych konsekwencjach picia alkoholu. Głównym celem programu jest opóźnienie inicjacji alkoholowej. Osiągnięcie tego celu może przynieść większe i trwalsze efekty profilaktyczne. Badania wskazują, że im wcześniej dochodzi do inicjacji w picie alkoholu, tym większe jest ryzyko rozwoju problemów z nim związanych w przyszłości. Ponadto, alkohol ułatwia wchodzenie w inne ryzykowne zachowania okresu dojrzewania takie jak: palenie papierosów, używanie narkotyków, przedwczesny seks, wagarowanie czy konflikty z prawem (Kandel, 1992).

Program Fantastyczne możliwości ma rzetelne podstawy teoretyczne i empiryczne dotyczące psychospołecznych i behawioralnych czynników, które sprzyjają sięganiu przez

młodzież po alkohol. Został także oparty na wiedzy z zakresu psychologii rozwojowej i zasad prowadzenia badań ewaluacyjnych (Perry i wsp., 1996, Williams i Perry, 2003). To, czy nastolatek sięgnie po alkohol czy też nie, zależy od wielu czynników. Przeciwdziałanie tak zróżnicowanym i często niekorzystnym wpływom wymaga wszechstronnych działań, w związku z tym w programie prowadzone są zajęcia w klasie, a do współpracy i udziału zapraszani są rodzice i liderzy rówieśniczy. Ponadto, realizatorzy są zachęceni do organizowania atrakcyjnych zajęć pozalekcyjnych oraz innych pozaszkolnych działań o charakterze profilaktycznym, przygotowywanych przy udziale osób ze społeczności lokalnej.

- Opis programu

Podobnie jak Program Domowych Detektywów, program Fantastyczne Możliwości składa się z części szkolnej i domowej. Realizacja programu rozpoczyna się Wieczorem fantastycznych pomysłów - spotkaniem uczniów, rodziców i nauczycieli, którego celem jest zainicjowanie programu oraz zachęcenie rodziców do aktywnego udziału w proponowanych aktywnościach. Cykl zajęć w klasie, prowadzonych przez nauczyciela i liderów młodzieżowych, składa się z 5 spotkań. Dotyczą one takich tematów jak: bezpośrednie konsekwencje picia alkoholu przez młodzież, powody sięgania po alkohol, rozpoznawanie i odpieranie nacisków społecznych związanych z pićm alkoholu, ćwiczenie różnych sposobów odmawiania oraz propagowanie alternatywnych wobec picia alkoholu sposobów spędzania wolnego czasu. Punktem wyjścia do dyskusji w klasie jest materiał dźwiękowy, który zawiera opowiadania nastolatków uczących się w gimnazjum: 2 chłopców i 2 dziewczynek. Bohaterowie dzielą się ze słuchaczami refleksjami na temat ważnych dla nich wydarzeń. Zadania liderów w programie Fantastyczne możliwości, w porównaniu z Programem Domowych Detektywów, są znacznie bardziej rozbudowane i złożone. Liderzy kierują pracą małych grup i wykonują zadania polegające, m.in. na zbieraniu i notowaniu wyników dyskusji w małych grupach, prowadzeniu gier bądź odgrywaniu scenek.

Domowa część programu realizowana jest równolegle z zajęciami w klasie. Podstawę tej części stanowią cztery broszury, adresowane przede wszystkim do rodziców. W broszurach poruszane są takie zagadnienia jak: sytuacje związane z pićm alkoholu, z którymi mogą stykać się dzieci; konsekwencje wczesnego sięgania po alkohol; informacje

o alkoholu w środkach masowego przekazu (głównie w telewizji); rodzinne zasady dotyczące picia alkoholu, sposoby zapewnienia dzieciom atrakcyjnych form spędzania czasu z przyjaciółmi oraz ograniczenie dostępności alkoholu dla nastolatków w społeczności lokalnej. Zadania rodziców nie ograniczają się tylko do zapoznania z treścią kolejnych zeszytów, polegają również na rozwiązywaniu wraz z dziećmi zadań domowych. Celem zamieszczonych w tych zeszytach zadań jest stworzenie okazji do rozmowy na tematy związane z alkoholem.

Program Fantastyczne możliwości kończy się wspólnym spotkaniem wszystkich uczestników - czyli Wieczorem dobrej zabawy. Realizacja programu Fantastyczne możliwości zajmuje około 12-14 tygodni.

• Standardy realizacji

Realizatorami programu są nauczyciel oraz pedagodzy szkolni, którzy ukończyli 8-godzinne szkolenie warsztatowe. Przedmiotem warsztatów jest zaprezentowanie uczestnikom założeń i przebiegu programu Fantastyczne możliwości. Nadzór nad realizacją programu nie jest wymagany, niemniej pedagodzy szkolni, którzy nie realizują programu w klasach, są zachęceni do koordynacji programu na terenie szkoły oraz wspierania nauczyciel w ich zadaniach.

• Dowody jakości programu

Proces adaptacji programu do polskich warunków kulturowych był ściśle związany z ewaluacją formatywną. W ramach tej ewaluacji przeprowadzono wiele badań jakościowych i ilościowych, takich jak: wywiady grupowe z uczniami, liderami i realizatorami programu, obserwacje przebiegu zajęć w klasach, wywiady indywidualne z rodzicami, badania ankietowe uczniów i rodziców. Uzyskane dane umożliwiły zidentyfikowanie aspektów programu, które wymagały zmian oraz podjęcie szczegółowych decyzji dotyczących koniecznych modyfikacji.

Skuteczność programu oceniono w kilkietapowym, longitudinalnym projekcie badawczym, w którym analizowano łączny wpływ Programu Domowych Detektywów oraz Fantastyczne Możliwości. Głównym celem tego projektu była ocena trwałości w czasie efektów dwuletniego programu profilaktycznego. Badania prowadzono na podstawie quasi-eksperymentalnego schematu badawczego, przeprowadzonego w

warunkach naturalnych. Przedmiotem badań były rutynowe realizacje programu, prowadzone przez nauczycieli ze szkół z warszawskiej dzielnicy Ursynów. W grupie eksperymentalnej znalazło się 18 klas IV i V, a w grupie porównawczej – 16 klas IV i V. W obu z tych grup czterokrotnie przeprowadzono audytoryjne, anonimowe badania ankietowe uczniów. Kontrolowano ponadto jakość realizacji programu (wywiady grupowe z nauczycielami, wywiady telefoniczne z rodzicami, dane z dokumentacji programu).

Uzyskane wyniki wykazały korzystne, utrzymujące się przez rok od zakończenia oddziaływań profilaktycznych, efekty programu dotyczące czynników warunkujących picie alkoholu przez młodzież. Szczególnie istotne okazały się zmiany dotyczące takich czynników jak: proalkoholowe postawy uczestników programu, wiedza na temat konsekwencji picia alkoholu oraz przekonanie o możliwości odmowy picia w sytuacji presji rówieśniczej. Przede wszystkim, stwierdzono wpływ programu na zmienne behawioralne: ograniczenie przypadków upijania się i opóźnienie pierwszych prób picia alkoholu w towarzystwie rówieśników.

Źródło: Pisarska A., *Program Fantastyczne Możliwości* (w:) Rekomendowane programy profilaktyki uzależnień, Fundacja Praesterno, Warszawa, 2016

Załącznik nr 3

**Kwestionariusz oceny ryzyka występowania przemocy w rodzinie wobec dziecka
(dziecko młodsze – poniżej 9 lat)**

Kwestionariusza i algorytmu używa tylko pracownik oświaty! Nie powinien być przekazywany dziecku lub rodzicom!

Lista A

Informacja od dziecka lub osoby, która była bezpośrednim świadkiem przemocy:

A.1. Ktoś w domu bije dziecko, popycha, szarpie, potrząsa, przytrzymuje, rzuca w nie przedmiotem itp.

A.2. Ktoś w domu używa wobec dziecka wulgarnych słów, obraża, poniża, straszy, szantażuje, izoluje w sposób ciągły i nieuzasadniony od kontaktu z innymi osobami, np. z rodziny lub z rówieśnikami, itp.

A.3. Opiekunowie nie zaspokajają podstawowych potrzeb dziecka, takich jak: przynależności, bezpieczeństwa, pożywienia, snu, leczenia, rozwoju poznawczego, emocjonalnego, społecznego, pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie.

A.4. Ktoś w domu narusza sferę seksualną dziecka, tj.: dotyka intymnych części ciała, namawia na dotykanie intymnych części ciała osoby dorosłej, zmusza do kontaktu seksualnego, podejmuje kontakty seksualne z inną osobą w obecności dziecka, prezentuje pornografię lub zmusza do tworzenia treści pornograficznych z udziałem dziecka itp.

A.5. Dziecko ma ślady przemocy fizycznej lub zaniedbania (opis A.10 i A.11).

A.6. Dziecko mówi, że boi się wrócić do domu ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie (wobec siebie lub innych członków rodziny).

A.7. Dziecko mówi, że chce odebrać sobie życie ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie.

A.8. Dziecko jest świadkiem przemocy w rodzinie (wobec rodzica, rodzeństwa lub innej osoby mieszkającej w jego domu).

Obserwacja pracownika szkoły lub placówki dotycząca rodzica:

A.9. Rodzic zachował się agresywnie (słownie lub fizycznie) wobec dziecka na terenie placówki oświatowej lub w miejscu publicznym, np. popchnął, szarpnął, uderzył, poniżył itp.

Obserwacja pracownika szkoły lub placówki oświatowej dotycząca dziecka:

A.10. Dziecko ma widoczne ślady przemocy fizycznej, np.: uszkodzenia ciała, siniaki, zadrapania, obrzęki, oparzenia, obrażenia ciała świeże i/lub w różnych stadiach gojenia się, rany na ciele itp.

A.11. Dziecko ma widoczne ślady zaniedbania, np.: brak dbałości o higienę ciała, nieadekwatność ubioru do pory roku, wieku itp. Występują zaburzenia, opóźnienia rozwojowe, problemy emocjonalne, niepełnosprawność, a dziecko nie otrzymuje potrzebnej pomocy, np.: opieki lekarskiej, zabiegów medycznych, terapii, wsparcia itp. Sytuacja ta występuje pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie.

Lista B**Obserwacja pracownika szkoły lub placówki dotycząca dziecka:**

B.1. Dziecko odtwarza doświadczaną przemoc – w relacjach rówieśniczych (lub zabawie), identyfikuje się z rolą ofiary i/lub sprawcy.

B.2. Dziecko reaguje nieadekwatnie do sytuacji powstałej w placówce, np.: lękiem, izolacją, autoagresją, agresją itp.

B.3. Dziecko zachowuje się autodestrukcyjnie, np.: gryzie, szczypie się, uderza głową. Dziecko jest od jakiegoś czasu lub stale apatyczne, ospałe, nie ma chęci do zabawy, eksploracji rozwojowej.

B.4. Dziecko boi się powrotu do domu i/lub reaguje lękiem lub innymi trudnymi emocjami na kontakt z rodzicem/rodzicami i/lub na sytuację powrotu do domu.

B.5. Dziecko często opuszcza zajęcia (dotyczy dzieci objętych obowiązkiem szkolnym) lub bez uzasadnionego powodu jest nieobecne bezpośrednio po rozmowach z rodzicami lub działaniach interwencyjnych placówki.

Informacje dotyczące rodziców:

B.6. Postawa i zachowanie rodziców zagraża dobru, rozwojowi i bezpieczeństwu dziecka.

B.7. Rodzice nie współpracują z placówką przy udzielaniu pomocy dziecku.

B.8. Dziecko rozdzielone z rodzicami na skutek emigracji lub innej sytuacji losowej, pozostające bez opieki osoby dorosłej i/lub wsparcia emocjonalnego ze strony rodziców lub innych osób z rodziny.

B.9. Na terenie placówki rodzic jest pod wpływem środków zmieniających świadomość, np. alkoholu, narkotyków itp. lub nie zgłasza się po odbiór dziecka.

B.10. Którekolwiek dziecko z rodziny z powodu przemocy lub zaniedbania wymagało umieszczenia w pieczy zastępczej.

Lista C**Obserwacja pracownika szkoły lub placówki oświatowej lub informacja od osób będących w kontakcie z dzieckiem i rodzicami:**

- C.1. Karalność rodzica za przemoc lub przemoc w rodzinie.
- C.2. Wcześniejsze podejrzenie dotyczące przemocy wobec dziecka lub przemocy w rodzinie albo obecne podejrzenie przemocy w rodzinie dziecka.
- C.3. Rodzic nadużywający środków zmieniających świadomość – np.: alkoholu, narkotyków, leków itp.
- C.4. Poważne problemy zdrowotne, emocjonalne, choroba psychiczna wśród osób zamieszkujących z dzieckiem.
- C.5. Rozwód, separacja rodziców, konflikt w rodzinie lub inna sytuacja kryzysowa.
- C.6. Dziecko o szczególnych wymaganiach wychowawczych, edukacyjnych i występuje 1 lub więcej spośród: problemy emocjonalne, problemy społeczne, zaburzenie rozwojowe, niepełnosprawność.
- C.7. Niskie kompetencje wychowawcze rodziców, niewydolność wychowawcza lub brak zainteresowania rodziców rozwojem dziecka.
- C.8. Matka i/lub ojciec byli poniżej 18 r.ż. w chwili narodzin dziecka.
- C.9. Ubóstwo i wynikające z tego stanu problemy rodziców.

Sprawdź, czy występują sygnały ze wszystkich list: A,B i C, a następnie postępuj zgodnie ze wskazówkami w algorytmie postępowania!

Propozycja algorytmu postępowania w przypadku podejrzenia przemocy w rodzinie wobec dziecka (dziecko młodsze – poniżej 9 lat)

Zaznaczenie przynajmniej jednego z punktów listy A – tryb A

1. Uruchom procedurę „Niebieskie Karty”.
2. Jeśli wystąpiło uszkodzenie ciała dziecka lub potrzebuje ono pomocy lekarskiej, wezwij pogotowie i/lub skonsultuj tę potrzebę z przedstawicielem ochrony zdrowia w Twojej placówce (jeśli jest to możliwe).
3. Jeśli zachodzi potrzeba umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, skontaktuj się z sądem rodzinnym – jeśli nie ma takiej możliwości, skontaktuj się z policją. Jeśli podejrzewasz, że dziecko jest ofiarą przemocy – nie może ono zostać pod opieką rodzica krzywdzącego.

Zaznaczenie przynajmniej jednego z punktów listy B – tryb B

Jeśli zaznaczono tak w punkcie:

B.1/B.2/B.3: Spotkaj się z rodzicami i zaproponuj im konsultację u specjalisty w celu diagnozy psychologicznej potrzeb dziecka. Jeśli rodzice nie współpracują z placówką, a podejrzewasz, że dziecko nie jest bezpieczne, postępuj zgodnie z trybem A.

B.4: Porozmawiaj z dzieckiem i ustal poziom jego bezpieczeństwa w rodzinie. Jeśli dziecko nie komunikuje się werbalnie, obserwuj jego zachowania. Porozmawiaj z rodzicem, który nie krzywdzi dziecka, w celu zbadania stopnia bezpieczeństwa w rodzinie. Jeśli dziecko nie jest bezpieczne, postępuj zgodnie z trybem A.

B.5/B.7/B.8: Zawiadom sąd rodzinny.

B.6: Porozmawiaj z rodzicem, który nie krzywdzi dziecka, w celu zbadania stopnia bezpieczeństwa dziecka w rodzinie. Jeśli dziecko nie jest bezpieczne, postępuj zgodnie z trybem A.

B.9: Zawiadom policję.

B.10: Obserwuj dziecko. Jeśli zauważysz niepokojące objawy, porozmawiaj z jego rodzicami w celu zbadania stopnia bezpieczeństwa dziecka w rodzinie. Jeśli dziecko nie jest bezpieczne, postępuj zgodnie z trybem A.

W każdej sytuacji monitoruj sytuację dziecka!

Zaznaczenie przynajmniej trzech z punktów listy C – tryb C

1. Porozmawiaj z dzieckiem i ustal poziom jego bezpieczeństwa w rodzinie. Jeśli dziecko się nie komunikuje werbalnie, obserwuj jego zachowania, zabawy.
2. Porozmawiaj z rodzicami na temat problemów wychowawczych, zbadaj stopień bezpieczeństwa dziecka w rodzinie. Jeśli nie masz informacji od dziecka na temat stopnia jego bezpieczeństwa (ze względu na wiek, rozwój, stan dziecka), przełącz rodzicom informację na temat swojego niepokoju, ustal sposób weryfikacji stopnia bezpieczeństwa dziecka.
3. Monitoruj sytuację dziecka. Po 1, 2 i 3 miesiącach powtórz kwestionariusz.
4. Poinformuj pracownika placówki (wychowawca, pedagog szkolny), do której przechodzi dziecko, o swoich obserwacjach.

Jeśli nie zaznaczono przynajmniej jednego punktu na liście A, przynajmniej jednego punktu na liście B i przynajmniej trzech punktów na liście C, należy zakończyć działanie.

Dostosuj sposób rozmowy do wieku i możliwości dziecka! Podczas interwencji, rozmów, wspieraj dziecko w kontakcie z pracownikami służb i instytucji!⁵

⁵ http://www.bc.ore.edu.pl/Content/843/Przemoc_w_rodzynie_Katarzyna_Fenik-Gaberle_Renata_Kalucka.pdf,

Kwestionariusz oceny ryzyka występowania przemocy w rodzinie wobec dziecka**(dziecko starsze – powyżej 9 lat)**

Kwestionariusza i algorytmu używa tylko pracownik oświaty! Nie powinien być przekazywany dziecku lub rodzicom!

Lista A**Informacja od dziecka lub osoby, która była bezpośrednim świadkiem przemocy:**

A.1. Ktoś w domu bije dziecko, popycha, szarpie, potrząsa, przytrzymuje, rzuca w nie przedmiotem itp.

A.2. Ktoś w domu używa wobec dziecka wulgarnych słów, obraża, poniża, straszy, szantażuje, izoluje w sposób ciągły i nieuzasadniony od kontaktu z innymi osobami, np. z rodziny lub z rówieśnikami, itp.

A.3. Opiekunowie nie zaspokajają podstawowych potrzeb dziecka, takich jak: przynależności, bezpieczeństwa, pożywienia, snu, leczenia, rozwoju poznawczego, emocjonalnego, społecznego, pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie.

A.4. Ktoś w domu narusza sferę seksualną dziecka, tj.: dotyka intymnych części ciała, namawia na dotykanie intymnych części ciała osoby dorosłej, zmusza do kontaktu seksualnego, podejmuje kontakty seksualne z inną osobą w obecności dziecka, prezentuje pornografię lub zmusza do tworzenia treści pornograficznych z udziałem dziecka itp.

A.5. Dziecko ma ślady przemocy fizycznej lub zaniedbania (opis A.10 i A.11).

A.6. Dziecko mówi, że boi się wrócić do domu ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie (wobec siebie lub innych członków rodziny).

A.7. Dziecko mówi, że chce odebrać sobie życie ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie.

A.8. Dziecko jest świadkiem przemocy w rodzinie (wobec rodzica, rodzeństwa lub innej osoby mieszkającej w jego domu).

Obserwacja pracownika szkoły lub placówki dotycząca rodzica:

A.9. Rodzic zachował się agresywnie (słownie lub fizycznie) wobec dziecka na terenie placówki oświatowej lub w miejscu publicznym, np. popchnął, szarpnął, uderzył, poniżył itp.

Obserwacja pracownika szkoły lub placówki oświatowej dotycząca dziecka:

A.10. Dziecko ma widoczne ślady przemocy fizycznej, np.: uszkodzenia ciała, siniaki, zadrapania, obrzęki, oparzenia, obrażenia ciała świeże i/lub w różnych stadiach gojenia się, rany na ciele itp.

A.11. Dziecko ma widoczne ślady zaniedbania, np.: brak dbałości o higienę ciała, nieadekwatność ubioru do pory roku, wieku, itp. Występują zaburzenia, opóźnienia rozwojowe, problemy emocjonalne, niepełnosprawność, a dziecko nie otrzymuje potrzebnej pomocy, np.: opieki lekarskiej, zabiegów medycznych, terapii, wsparcia itp. Sytuacja ta występuje pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie.

Lista B

Obserwacja pracownika szkoły lub placówki oświatowej dotycząca dziecka:

B.1. Dziecko odtwarza doświadczaną przemoc – w relacjach rówieśniczych (lub zabawie), identyfikuje się z rolą ofiary i/lub sprawcy.

B.2. Dziecko reaguje nieadekwatnie do sytuacji powstałej w placówce, np.: lękiem, izolacją, autoagresją, agresją itp.

B.3. Dziecko zachowuje się autodestrukcyjnie, np.: bije, szczypie się, nacina sobie skórę itp. Lub występują zachowania ryzykowne dziecka, np.: ucieczki z domu, używanie substancji zmieniających świadomość, ryzykowne kontakty itp.

B.4. Dziecko boi się powrotu do domu i/lub reaguje lękiem lub innymi trudnymi emocjami na kontakt z rodzicem/rodzicami i/lub na sytuację powrotu do domu.

B.5. Dziecko często opuszcza zajęcia (dotyczy dzieci objętych obowiązkiem szkolnym) lub bez uzasadnionego powodu jest nieobecne bezpośrednio po rozmowach z rodzicami lub działaniach interwencyjnych placówki.

Informacje dotyczące rodziców:

B.6. Postawa i zachowanie rodziców zagraża dobru, rozwojowi i bezpieczeństwu dziecka.

B.7. Rodzice nie współpracują z placówką przy udzielaniu wsparcia dziecku.

B.8. Dziecko rozdzielone z rodzicami na skutek emigracji lub innej sytuacji losowej, pozostające bez opieki osoby dorosłej i/lub wsparcia emocjonalnego ze strony rodziców lub innych osób z rodziny.

B.9. Na terenie placówki rodzic jest pod wpływem środków zmieniających świadomość, np. alkoholu, narkotyków itp.

B.10. Którekolwiek dziecko z rodziny z powodu przemocy lub zaniedbania wymagało umieszczenia w pieczy zastępczej.

Lista C

Obserwacja pracownika szkoły lub placówki oświatowej lub informacja od osób będących w kontakcie z dzieckiem i rodzicami:

- C.1. Karalność rodzica za przemoc lub przemoc w rodzinie.
- C.2. Wcześniejsze podejrzenie dotyczące przemocy wobec dziecka lub przemocy w rodzinie albo obecne podejrzenie przemocy w rodzinie dziecka.
- C.3. Rodzic nadużywający środków zmieniających świadomość – np.: alkoholu, narkotyków, leków itp.
- C.4. Poważne problemy zdrowotne, emocjonalne, choroba psychiczna wśród osób zamieszkujących z dzieckiem.
- C.5. Rozwód, separacja rodziców, konflikt w rodzinie lub inna sytuacja kryzysowa.
- C.6. Dziecko o szczególnych wymaganiach wychowawczych, edukacyjnych i występuje 1 lub więcej spośród: problemy emocjonalne, problemy społeczne, zaburzenie rozwojowe, niepełno-sprawność.
- C.7. Niskie kompetencje wychowawcze rodziców, niewydolność wychowawcza lub brak zainteresowania rodziców rozwojem dziecka.
- C.8. Matka i/lub ojciec byli poniżej 18 r.ż. w chwili narodzin dziecka.
- C.9. Ubóstwo i wynikające z tego stanu problemy rodziców.

Sprawdź, czy występują sygnały ze wszystkich list: A, B i C, a następnie postępuj zgodnie ze wskazówkami w algorytmie postępowania!

Propozycja algorytmu postępowania w przypadku podejrzenia przemocy w rodzinie wobec dziecka (dziecko starsze – powyżej 9 lat)

Zaznaczenie przynajmniej jednego z punktów listy A – tryb A

1. Uruchom procedurę „Niebieskie Karty”.
2. Jeśli wystąpiło uszkodzenie ciała dziecka lub potrzebuje ono pomocy lekarskiej – wezwij pogotowie i/lub skonsultuj tę potrzebę z przedstawicielem ochrony zdrowia w Twojej placówce (jeśli jest to możliwe).
3. Jeśli zachodzi potrzeba umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej skontaktuj się z sądem rodzinnym – jeśli nie ma takiej możliwości, skontaktuj się z policją. Zaznaczenie przynajmniej jednego z punktów listy B – tryb B

Jeśli zaznaczono tak w punkcie:

B.1/B.2/B.3: Spotkaj się z rodzicami i zaproponuj im konsultację u specjalisty w celu diagnozy psychologicznej potrzeb dziecka. Jeśli rodzice nie współpracują, a dziecko nie jest bezpieczne, postępuj zgodnie z trybem A.

B.4: Porozmawiaj z dzieckiem i ustal poziom jego bezpieczeństwa w rodzinie. Porozmawiaj z rodzicem, który nie krzywdzi dziecka, w celu zbadania stopnia bezpieczeństwa w rodzinie. Jeśli dziecko nie jest bezpieczne, postępuj zgodnie z trybem A.

B.5/B.7/B.8: Zawiadom sąd rodzinny.

B.6: Porozmawiaj z rodzicem, który nie krzywdzi dziecka, w celu zbadania stopnia bezpieczeństwa dziecka w rodzinie. Jeśli dziecko nie jest bezpieczne, postępuj zgodnie z trybem A.

B.9: Zawiadom policję.

B.10: Obserwuj dziecko. Jeśli zauważysz niepokojące objawy, porozmawiaj z jego rodzicami w celu zbadania stopnia bezpieczeństwa dziecka w rodzinie. Jeśli dziecko nie jest bezpieczne, postępuj zgodnie z trybem A.

W każdej sytuacji monitoruj sytuację dziecka!

Zaznaczenie przynajmniej trzech z punktów Listy C – tryb C

1. Porozmawiaj z dzieckiem i ustal poziom jego bezpieczeństwa w rodzinie
2. Porozmawiaj z rodzicami na temat problemów wychowawczych, zbadaj stopień bezpieczeństwa dziecka w rodzinie.
3. Monitoruj sytuację dziecka. Po 1, 2 i 3 miesiącach powtórz kwestionariusz.
4. Poinformuj pracownika placówki (wychowawca, pedagog szkolny), do której przechodzi dziecko, o swoich obserwacjach.

Jeśli nie zaznaczono przynajmniej jednego punktu na liście A, przynajmniej jednego punktu na liście B i przynajmniej trzech punktów na liście C, należy zakończyć działanie.

Dostosuj sposób rozmowy do wieku i możliwości dziecka! Podczas interwencji, rozmów, wspieraj dziecko w kontakcie z pracownikami służb i instytucji!⁶

⁶ http://www.bc.ore.edu.pl/Content/843/Przemoc_w_rodzinie_Katarzyna_Fenik-Gaberle_Renata_Kalucka.pdf

Ul. Dworcowa 9a/19

30-556 Kraków

Tel: 12 39 50 665

Fax: 12 39 50 664

biuro@oficyna-profilaktyczna.pl

www.oficyna-profilaktyczna.pl

